

Sporttoerisme Sportas Amsterdam

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd door het European Tourism Futures Institute.

Copyright © 2014, European Tourism Futures Institute

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan, mits bronvermelding.

Bij het samenstellen van dit rapport is de grootste zorgvuldigheid betracht. Het European Tourism Futures Institute is echter niet aansprakelijk voor enige direct of indirecte schade als gevolg van de aangeboden informatie uit deze publicatie.

ISSN: 2212-9804

Afbeeldingen: Sportas Amsterdam & sxc.hu

Voor meer informatie:

European Tourism Futures Institute

Telefoon: 058 244 192

E-mail: info@etfi.eu

Website: www.etfi.eu

Voorwoord

Het project “Sporttoerisme - Sportas Amsterdam” draait om de vraag: welke kansen biedt sporttoerisme voor Sportas? De aanleiding voor het project is het bredere programma rond het gebiedsconcept Sportas Amsterdam. Dit programma behelst de ambitie van de gemeente Amsterdam, gemeente Amstelveen en partners om één ruimtelijk geheel te maken van het gebied en de sportfaciliteiten die in zuidwest Amsterdam zijn gelegen, grofweg van het Olympische Stadion tot en met de sportfaciliteiten in het Amsterdamse Bos. Het programma draagt bij aan city branding (regio Amsterdam), lokale bedrijfsontwikkeling (o.a. horeca, retail, dienstverlening), ondersteunen lokaal verenigingsleven en sportfaciliteiten (vitaliteit kantines en accommodatie), veiligheid (ruimtelijke eenheid, levendig) en leefbaarheid (toegankelijke en aantrekkelijke openbare ruimte). Bovenal kan de Sportas bijdragen aan het aantrekken en binden van de relatief hoogopgeleide en weinig plaatsgebonden leeftijdsgroep van 18-35 jaar. Dit sluit aan bij de ideeën van auteurs als Richard Florida (“The rise of the creative class”) en Charles Landry (“The art of city making”) over het aantrekken en vasthouden van de creatieve klasse en de kenniswerker.

Het idee van de Sportas veronderstelt een transitie, van een versnipperd sportgebied naar geïntegreerd vrijetijdslandschap. Het gebied is momenteel al interessant voor sporttoerisme (topsport, breedtesport) en kan door deze transitie een impuls krijgen. Tegelijkertijd is de ontwikkeling van sporttoerisme een schakel in deze transitie. Er is echter nog te weinig bekend over de omvang van sporttoerisme en de potenties van de Sportas op dit vlak.

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Centre of Expertise Leisure Tourism & Hospitality (CELTH). Een Centre of Expertise stimuleert verregaande samenwerkingen tussen hogescholen en het bedrijfsleven met als doel de kennis van de kennisinstellingen beter toegankelijk te maken in het werkveld. De drie hogescholen NHTV (Breda), HZ (Vlissingen) en Stenden (Leeuwarden) zijn door de Ministeries van Onderwijs en Economische zaken aangewezen om het Centre of Expertise voor Leisure, Tourism & Hospitality op te starten. CELTH partners in dit onderzoek zijn het European Tourism Futures Institute (ETFI, Stenden Hogeschool) en de NHTV.

Stefan Hartman (ETFI)

Leen Fokker (NHTV)

Tjeerd Zandberg (ETFI)

Sporttoerisme Sportas Amsterdam

European Tourism Futures Report: Nr. 13
ISSN: 2212-9804

Auteurs:
Stefan Hartman (ETFI)
Leen Fokker (NHTV)
Tjeerd Zandberg (ETFI)

www.etfi.eu / info@etfi.eu

Inhoud

Voorwoord	-
Inleiding	2
1. Sporttoerisme in perspectief	4
1.1. Typologie van sporttoeristen	4
1.2. Impact van sporttoerisme	5
2. Sporttoerisme vanuit internationaal perspectief	8
3. Marktanalyse: omvang sporttoerisme Nederland	10
3.1. Achtergrond bij bepalen marktomvang sporttoerisme.	10
3.2. Onderzoeks- en analysemethodiek	11
3.3. Analyseresultaten marktomvang	12
3.4. Conclusies op basis van kansenmatrix	14
4. Quickscan sporttoerisme: een internationale vergelijking van ‘vrijtijdslandschappen’	16
4.1. Quickscan Nederland	17
4.2. Quickscan Europa	23
5. Kansen benutten: inspelen op sporttoerisme	26
5.1. Inspelen op sporttoerisme: het perspectief van de topsporter	26
5.2. Inspelen op sporttoerisme: inzichten vanuit sportbonden	27
5.3. Aandachtsgebieden en actiepunten	28
5.4. Potentie voor sporthotels?	30
Bronnenlijst	36
Bijlage 1: Analyse marktomvang topsport en breedtesport	37
Bijlage 2: Sportbonden over kansen top- en breedtesporttoerisme	50
Bijlage 3: Quickscan vrijtijdslandschappen	56
“Jardines del Turia” – Valencia, Spanje	56
“Madrid Rio” – Madrid, Spanje	58
“Plug N Play” – Kopenhagen, Denemarken	60
“Olympiapark” – München, Duitsland	62
“Ta’ Qali Park” – Valetta, Malta	64

Inleiding

Sport is een intrinsiek onderdeel van de hedendaagse maatschappij geworden. Sport wordt ook meer en meer omarmd door toeristische bestemmingen in het kader van identiteitsontwikkeling, city branding en gebiedsontwikkeling. Het hosten van de Olympische Spelen is hiervan het ultieme voorbeeld. Maar ook andere grootschalige sportevenementen zoals het WK's en EK's zijn uitermate schikt om een

bestemming op de kaart te zetten en om te gebruiken als katalysator voor ontwikkelingen op gebied van infrastructuur, openbare ruimte, horeca, etc. Naast dit soort grootschalige, mondiale evenementen hebben ook relatief kortdurende sportevenementen een impact op de ontwikkeling en promotie van een stad, regio of land. Denk aan het aantrekken van de start of een etappe van de Tour de France of het hosten van een marathon.

Sporttoerisme is op mondiaal niveau een van de snelst groeiende sectoren binnen de toeristische industrie. Sportparticipatie en sportbeschouwing worden in toenemende mate een reisdoel op zich. Dat sporttoerisme kansen biedt voor ontwikkeling is ook de gemeente Amsterdam en haar partners niet ontgaan. In potentie kan sporttoerisme bijdragen aan gebiedsontwikkeling, en wel in het kader van het project Sportas Amsterdam. Het project Sportas Amsterdam beoogt het verbinden en revitaliseren van bestaande sportfaciliteiten in het gebied dat haaks staat op de Amsterdamse Zuidas en grofweg loopt van het Olympisch Stadion tot aan de sportvelden in het Amsterdamse Bos. Het idee van de Sportas veronderstelt een transitie, van een versnipperd sportgebied naar een geïntegreerd vrijetijdslandschap waarin zowel topsport als de breedtesport een plaats hebben. Door de aanwezige faciliteiten en ligging nabij de aantrekkelijke binnenstad van Amsterdam is de Sportas momenteel al interessant voor sporttoerisme, en kan door deze transitie mogelijk een extra impuls gaan krijgen. Tegelijkertijd is de ontwikkeling van sporttoerisme ook een belangrijke schakel in deze transitie. De combinatie van topfaciliteiten in een aantrekkelijke omgeving trekt topevenementen en deze sportevenementen trekken op hun beurt weer sporters en toeschouwers aan.

Bij het projectbureau dat verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de Sportas Amsterdam ontstond er, in aansluiting op het bovenstaande, een kennisvraag met betrekking tot de omvang van sporttoerisme, de wensen van actieve sporttoeristen en de potentie van

de Sportas op dit vlak. Deze vraag was voor CELTH, Centre of Expertise in Leisure, Tourism & Hospitality, aanleiding om hiernaar een onderzoek te verrichten. Het onderzoek is inhoudelijk uitgevoerd door twee CELTH-partners, respectievelijk het European Tourism Futures Institute (ETFI) en NHTV University of Applied Sciences Breda. De betrokken kennisinstituten zijn complementair aan elkaar geweest. Het ETFI heeft specifieke kennis ingebracht over de planning en (gebieds)ontwikkeling van vrijetijdslandschappen en de NHTV op gebied van sportmarketing.

Dit onderzoeksproject “Sporttoerisme - Sportas Amsterdam” draait om de vraag: hoe kan de Sportas Amsterdam inspelen op de kansen die het sporttoerisme te bieden heeft? Om deze vraag te beantwoorden zijn de onderstaande vijf stappen doorlopen:

1. een perspectief schetsen op sporttoerisme voor een goede begripsbepaling
2. een marktanalyse uitvoeren om de marktomvang van sporttoerisme in kaart te brengen.
3. een quickscan uitvoeren gericht op vergelijkbare gebiedsconcepten (lessons learned)
4. specifieke ontwerpcriteria onderzoeken voor sporthotels
5. handvatten aanreiken zodat de Sportas kan inspelen op de kansen die sporttoerisme biedt.

Hoofdstuk 1 heeft als doel een goede begripsbepaling te geven van sporttoerisme. Hoofdstuk 2 gaat in op de internationale markt. Hoofdstuk 3 doet verslag van een analyse om de Nederlandse marktomvang op gebied van sporttoerisme in kaart te brengen. Hoofdstuk 4 geeft op basis van een quickscan inzicht in een vijftal buitenlandse vrijetijdslandschappen, om lessen te trekken voor de Sportas. Hoofdstuk 5 is het afsluitende hoofdstuk waarin wordt gekeken naar manieren om kansen te pakken.

1. Sporttoerisme in perspectief

Sporttoerisme is een divers en veelomvattend begrip. Het is daarom van belang om scherp uit een te zetten uit welke onderdelen sporttoerisme bestaat. Er zijn verschillende typen sporttoeristen wat maakt dat sporttoerisme vele vormen kent (Gibson et al., 1998). Drie typen worden hieronder uitgewerkt. Daarna wordt ingegaan op de impact van sporttoerisme, dat tevens sterk uit een kan lopen.

1.1. Typologie van sporttoeristen

De sporttoerist

Sporttoeristen zijn mensen die reizen ondernemen met als hoofddoel om te sporten en ten minste één nacht verblijven. Denk hierbij aan mensen reizen en verblijven in verband met wintersporters, bergbeklimmers of mensen die specifiek naar een plek gaan met als doel om te wielrennen of surfen. Reizen die specifiek worden gemaakt om reguliere competitiewedstrijden bij te wonen vallen ook onder deze categorie. Zo trekken jaarlijks vele Nederlanders veelal voor een 'shortbreak' van enkele dagen naar Groot-Brittannië om voetbalwedstrijden in de Premier League bij te wonen.

De sportevenemententoeerist

Hierbij gaat het om sporters, hun entourage (officials, ondersteunende staf, pers) en toeschouwers die specifiek op plekken af komen vanwege een evenement. Evenementen kunnen grote aantallen sporters en toeschouwers trekken. Naast evenementen als de

Olympische Spelen en de Wereldkampioenschappen voetbal kunnen evenementen rond wereldbekerwedstrijden, EK's, NK's en bijvoorbeeld marathons een flink aantal sporters en bezoekers trekken. Breedtesportevenementen zoals voetbal- en hockeytoernooien kunnen ook substantieel van formaat zijn. Over het algemeen trekt een topsportevenement in verhouding met een klein aantal atleten een groot aantal bezoekers, terwijl een breedtesportevenement in verhouding juist een groot aantal atleten trekt en een beperkt aantal toeschouwers (**Figuur 1**).

Figuur 2 laat zien dat er veel soorten sportevenementen zijn. We bespreken het zestal type evenementen. Elk type evenement wordt kort uitgelegd en van een aantal voorbeelden voorzien.

- Competitieve enkelvoudige en meervoudige sportevenementen:
Van mondiaal en groot zoals de Olympische Spelen en het Wereldkampioenschap voetbal tot de kleinere NK's en regionale bekerkampioenschappen.
- Evenementen voor genodigden:
Denk aan toernooien die worden georganiseerd door sportverenigingen, waarbij andere clubs worden uitgenodigd, zoals hockey- en voetbaltoernooien.
- Ge-'ensceneerde' evenementen:
Hierbij vervult het evenement een specifiek doel. Bijvoorbeeld, om een laag bezoekersaantal in het laagseizoen te voorkomen. Het kan ook zijn om een sport te promoten, zoals de X Games dat doet om adrenalinesporten te promoten en om bezoekers/toeristen naar een plek te trekken. Deze strategie wordt ook ingezet om publiek te trekken naar relatief afgelegen plekken, zoals de Redbull Crashed Ice die is gehouden in Valkenburg.
- Professionele sportevenementen:
Professionele sportteams brengen bezoekers naar een stad, mogelijk ook internationale bezoekers. In Engeland bijvoorbeeld, trekken voetbalclubs uit de Premier League jaarlijks grote hoeveelheden buitenlandse sporttoeristen.

- Niet-competitieve evenementen:

Deze categorie omvat conferenties, vergaderingen, clinics, seminars, trainingscursussen en 'beleidstoerisme'.

De sport 'legacy' toerist

De locaties waar grote sportevenementen zijn gehouden trekken ook bezoekers nadat het evenement is afgelopen. Die toeristen komen voor het erfgoed, de zogenoemde 'legacy' van sportevenementen. Trekkers zijn een combinatie van de gebouwen, de prestaties die atleten op die plek hebben geleverd, en de musea en andere bezienswaardigheden die herinneren aan het evenement. Overigens wordt legacy ook vaak gebruikt om de toegevoegde, positieve effecten te kenmerken van een evenement op de stad (bekendheid), haar bewoners (trots, nieuwe of geüpgrade faciliteiten) en economie (toename bestedingen, werkgelegenheid). Kijkend naar de bovenstaande omschrijvingen dan zien we dat sporttoerisme activiteitgericht en/of bestemmingsgericht is. Een plek kan bepaalde eigenschappen hebben waardoor het een interessante bestemming wordt voor sporttoeristen. Bergen maken wintersport mogelijk en zijn zomers een bestemming voor bergbeklimmers en wielrenners, koraalriffen zijn bestemmingen voor duikvakanties, de zeekust maakt golfsurfen mogelijk, etc. Daarnaast zijn er ook plekken die het juist van de activiteit an sich

moeten hebben. Dit gaat op voor veel evenementen, waarbij die plekken anders niet bezocht zouden worden door de toerist. Uiteraard is er vaak sprake van een samenwerking tussen bestemming en activiteit, zoals bij wintersport waarbij zowel bestemming als activiteit meetellen voor een bezoek. De Sportas is een bestemming, onder andere vanwege de sportcomplexen die er zijn (Bosbaan, hockey- en tennisvelden) en het feit dat het nabij Amsterdam ligt. Het Olympisch Stadion en bijbehorend museum verwijzen naar een legacy, naar behaalde prestaties in het verleden. Tegelijkertijd moet de Sportas het hebben van activiteiten (evenementen, toernooien, bekerwedstrijden).

1.2 Impact van sporttoerisme

Geen omvattende studies

Omvattende studies naar de impact van sporttoerisme zijn schaars. Voor Nederland zijn die zelfs niet voor handen. Door verschillende landen en organisaties worden wel inschattingen gemaakt als het gaat om de economische impact. Data die in Nederland wel aanwezig is, zijn slechts gegevens over de economische impact van een aantal uiteenlopende sportevenementen. Sportevenementen zijn er echter van uiteenlopende aard. Elke type evenement kan een geheel eigen type bezoeker aantrekken. Dit kan gaan om bezoekers die komen om te sporten, om te kijken, om te leren, gaan mee met familie of vrienden, komen voor zakendoeleinden, etc. Zo kent elke type evenement een eigen economische en maatschappelijke impact.

Tabel 2 geeft een overzicht van een aantal recente sportevenementen in Nederland waar een economische impactstudie naar is verricht. De Tabel laat verschillende punten zien, waarvan het de verwachting is dat deze ook opgaan voor sporttoerisme in bredere zin.

- Ten eerste, wat bezoekers en sporters besteden loopt (sterk) uiteen. Een meerdaags evenement levert meer op, onder andere omdat er overnachtingen mee zijn gemoeid. Bestedingen voor overnachtingen variëren van 50 euro tot 100 euro per nacht. Overige bestedingen gedurende een evenement lopen uiteen van 20-25 euro tot tegen de 50 euro per dag. Per bezoeker of sporter leveren de grote topsportevenementen

Figuur 1: ratio participanten en toeschouwers verschil per evenement (Hinch & Hingham, 2001: p53)

Figuur 2: Typologie van evenementen, gebaseerd op CSTA (2004)

in vergelijking tot breedtesport evenementen meer op. Zowel voor overnachtingen als dagbestedingen.

- Ten tweede, er is een veelheid aan (niche) markten. Bij sport denkt men misschien niet gelijk aan denksporten zoals bridge, terwijl dit toch een vrij grote en relatief veel bestedende groep met zich meebrengt. Daarnaast zijn er evenementen voor mensen met een handicap, ouderen, jeugd, en op het snijvlak van sport en cultuur zoals dans of sport en beleving zoals de ‘color run’ of de ‘electric run’.

Door het uiteenlopende karakter van sportevenementen wordt een scala aan doelgroepen bereikt. Elk evenement trekt een ander type deelnemer en ander type toeschouwer aan. Hierdoor kan het een belangrijk middel zijn om kennis te maken met een stad. Tegelijkertijd kan de aantrekkelijkheid van de stad (cultuur, bereikbaarheid, erfgoed, uitgaansgelegenheden) een belangrijk aspect zijn om evenementen aan de stad te binden.

Tabel 1: enkele kosten en baten van evenementen (aangepast van CSTA, 2004)

Inkomsten	Uitgaven
- Uitgaven van deelnemers	- Kosten om een ‘bid’ uit te brengen
- Uitgaven van toeschouwers en bezoekers	- Investerings in faciliteiten
- Directe inkomsten uit evenement	- Kosten voor het hosten van een evenement.
- Indirecte uitgaven van bezoekers	- Post-evenement kosten
- Lokale ‘multipliers’: geld zingt rond	
Maatschappelijke baten	Maatschappelijke kosten
- Versterken locale identiteit en trots	- Congestie
- Investerings in jeugd en talent	- Uitsluiting
- Vrijwilligerswerk	- Competitie rond publiek geld
- Culturele ontwikkeling	- Competitie rond vrijwilligers
- Katalysatorfunctie	- Verdringingseffecten

Verschillende soorten impact

De groei die het sporttoerisme doormaakt biedt een enorme ontwikkelkracht die op verschillende plekken in de wereld al actief wordt aangewend. We moeten ons er echter van bewust zijn dat sporttoerisme vele vormen van impact kent. Met de juiste aandacht kan het een katalysator zijn voor de versterking van een stad of regio op sociaaleconomisch, cultureel en maatschappelijk vlak. Het brengt het inkomsten met zich mee, die kunnen leiden tot maatschappelijke baten. Aan de andere kant staat er ook uitgaven tegenover, en kan het gepaard gaan met maatschappelijke kosten. De ontwikkeling van sporttoerisme zal daarom goed begeleid moeten worden (Tabel 1).

Tabel 2: overzicht van aantal evenementen met economische impact (bronnen: www.evenementenevaluatie.nl, www.han.nl, www.evenementenkalender.nl, www.provincieutrecht.nl, www.mulierinstituut.nl, www.sporteventszeeland.nl)

Evenementen	Geschatte economische impact
Zevenheuvelenloop: 24.450 deelnemers- 720 additionele overnachtingen à 19 euro gem. per nacht. voor bezoekers en 12 euro voor deelnemers	€ 1,3 miljoen
WK Baanwielrennen 2011	€ 1,3 miljoen
NK baanwielrennen 2012: 4 dagen, 4278 bezoekers	€ 77.400
ABN AMRO World Tennis Tournament 2013: 116.354 bezoekers, 8500 overnachtingen, besteding van 40-42euro,	€ 2,3 miljoen
Giro Utrecht 2010: 445.000 bestedingen, gem, 20euro per dag.	€ 3.6-6.9 miljoen
WK Turnen: 41500 bezoekers, 3820 overnachtingen, waarvan 1342 door atleten en staf à 101 euro p.n.	€ 6.4 miljoen
EK Dressuur: 20.305 bezoekers met 31.387 bezoeken, overnachtingen deelnemers (2550) en bezoekers (1800) zijn geschat op 45-65 euro p.n.	€ 2.65 miljoen
Marathon Zeeland: (11.560 bezoekers, gem. 27,50 per dag, 20.8% overnacht,	€ 490.000
WK Wielrennen: 130.000 bezoekers, bestedingen tussen 20 en 44 euro per dag, 121 wieler-teams	€ 29 miljoen
EK Handboogschietsen 2012: 640 bezoekers, 302 deelnemers uit 40 landen	€ 460.000
Word Cup BMX Supercross 2012: (bezoekers 5629, gem. 27 euro per dag, 155 deelnemers uit 26 landen	€ 19.000
NK Atletiek - Indoor 2013: 4500 bezoeken, bestedingen aan overnachtringen: 7.700 euro	€ 181.000
Schaatsen - WK afstanden 2012: 30.000 bezoekers, 2.044 overnachtingen in Heerenveen (gem. € 45,73) en 7.310 in Friesland (gem. € 60,03), bestedingen: 35,68 per dag (22,50 in Thialf, 13,18 buiten Thialf	Heerenveen: € 1.574 miljoen Friesland: € 2.081 miljoen
NK Gymnastics 2012: 20.000 bezoeken, ongeveer 8% overnacht à gemiddeld 49 euro p.n.	€ 678.000
AFAS Tennis Classics (ATC) 2011: 17.811 additionele bezoekers, gemiddeld 22 euro per dag. Totaal 1252 overnachtingen à 50 p.n.	€ 269.000
Marathon Eindhoven 2012: 17,210 deelnemers met 954 overnachtingen (42.45 p.n.) en 90.000 bezoekers met 3342 overnachtingen (36.78p.n.)	Bezoekers: € 1.312.647 Deelnemers: € 244.163 Organisatie: €-57.119 Totaal: € 1.5 miljoen
WK Tafeltennis 2011: 23635 bezoekers, in totaal 10.500 overnachtingen in hotels en B&B à gem 49 euro p.n.	€ 5.5 miljoen
WK Bridge 2011: 9.000 bezoekers, 1.144 deelnemers en 50 mediapersonen,gem 30 euro per dag. 1893 overnachting à 51 euro p.n.	€ 2 miljoen

2. Sporttoerisme vanuit internationaal perspectief

Omvattende studies naar de marktomvang van sporttoerisme zijn voor Nederland niet voor handen. Tot op heden is er geen systematisch onderzoek gedaan waardoor historische gegevens ontbreken die de ontwikkeling van het sporttoerisme inzichtelijk maken. Ook op internationaal niveau zijn deze schaars, hoewel door een klein aantal landen en organisaties inschattingen worden gemaakt. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van deze gegevens.

Wereldmarkt

De wereldwijde marktomvang van het sporttoerisme werd in 2008 geraamd op 600 miljard. Dit staat gelijk aan ongeveer 10% van de totale internationale toeristische industrie. Daarnaast is het de snelst groeiende sector in deze industrie, zoals ook blijkt uit Tabel 3 (Travel Weekly, 2009)

Buitenlandse markten

Met name in landen zoals de VS, Canada, Groot-Brittannië en Australië waar sport een belangrijk onderdeel vormt van de cultuur worden wel cijfers bijgehouden (Tabel 3). Uit deze cijfers is af te leiden dat sporttoerisme een omvangrijke markt is, die bovendien de afgelopen jaren snel is gegroeid. Ook blijkt uit deze gegevens dat de sporttoerist per saldo langer verblijft en meer uitgeeft dan de reguliere toerist. De buitenlandse cijfers suggereren dat het een interessant aspect is van de toeristische industrie.

In de Verenigde Staten is sporttoerisme al langere tijd een onderwerp van onderzoek. Zo is er onderzoek gedaan naar de marktverdeling, naar type sporttoerist. In Tabel 4 is goed te zien dat de omvang per type behoorlijk uiteen loopt. Hoewel sportteams en deelnemers cruciaal zijn voor een sportwedstrijd of –evenement, is dit slechts goed voor een klein deel van de markt. Een groot aandeel bestaat uit meereizende familie en toeschouwers. Een ander groot aandeel

wordt gevormd door reizen die in het teken staan van avontuur en beleving, zoals wintersporten, trekking, enalinesporten. De sport ‘legacy’ toerist die in een vorige paragraaf is benoemd valt ook in deze groep.

VS: Bestedingen door bezoekers in 2011 is 7.78 miljard. De groei sinds 2010 is 6.5%. Het aantal bezoekers ligt op 23.9 miljoen.

Canada: Bestedingen door bezoekers in 2010 is 3.6 miljard dollar. De groei in 2010 is 8.8%. De totale toeristische industrie kent een omvang van 74 miljard en een groei van -0,7%.

GB: De bestedingen door inkomende bezoekers is 2.3 miljard pond. 900.000 buitenlandse voetbalfans besteden 706 miljoen pond, zo’n £785 per fan en £200 meer dan de gemiddelde bezoekers (£583).

Australië: Sporttoerisme vertegenwoordiger ongeveer 5% van de totale toeristische industrie en omvat ongeveer 3 miljard dollar per jaar. De binnenlandse markt is goed voor 1,85 miljard dollar, waarvan een kwart toekomt aan dagtrips en de overige driekwart aan shortbreaks. De dagtrips voor sportdoeleinden zijn 6% van het totaal aantal dagtrips, voor shortbreaks is dit 4%. De dagelijkse besteding ligt met 130 dollar iets hoger dan de 112 dollar die gemiddelde bezoekers besteden.

Tabel 3: marktomvang sporttoerisme voor enkele landen

Tabel 4: marktverdeling markt sporttoerisme in de VS (bron: Hudson, 2003)

Verdeling markt sporttoerisme in de Verenigde Staten		
Teams en participanten	\$6.1 miljard	5.2 %
Zakelijke reizen	\$2.1 miljard	1.8 %
Familie en toeschouwers	\$47.3 miljard	40.0 %
Reizen in het teken van avontuur en beleving	\$62.8 miljard	53.1
Totaal	\$118.3 miljard	100%

Hoewel de bovenstaande gegevens geen omvattend overzicht geven van de internationale sportmarkt, geeft het wel een indruk van de aard en omvang. Het laat zien dat sporttoerisme een groeimarkt is, die elders in de wereld al wordt gezien en onderzocht als volwaardige markt maar in Nederland nog niet als zodanig wordt benaderd. Interessante details zijn dat sporttoeristen relatief langer blijven en meer uitgegeven. Bovendien valt op dat het aandeel sporttoeristen weliswaar klein kan zijn, maar dat de meereizende staf en toeschouwers toch kunnen zorgen voor grote bezoekersaantallen. Avontuur en beleving blijken tevens belangrijke beweegredenen te zijn voor sporttoerisme, een gegeven waarmee de sportaanbieders en evenementenorganisatoren in het Sportasgebied gebruik van kunnen maken.

Interviews sportbonden

Voor hoofdstuk 3, het in kaart brengen van de Nederlandse markt voor sporttoerisme, zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van sportbonden. Uit deze interviews is af te leiden dat met name evenementen, internationale toernooien en trainingskampen een belangrijke rol kunnen spelen in het kader van sporttoerisme. De centrale ligging en de bereikbaarheid van de Sportas werken daarbij in het voordeel. Dergelijke toernooien worden vaak door speciale organisaties of stichtingen georganiseerd of door een sportvereniging of sportbonden zelf, die daarmee dan ook een leidende functie verzorgen in het aantrekken van sporters en toeschouwers. In de interviews is echter aangegeven dat voor de kleinere

sporten het budget relatief klein is en men behoefte heeft aan betaalbare accommodatievormen. Voor sporten als cricket en tennis is de bestedingscapaciteit groter en worden vier tot vijfsterren hotel geboekt. De ruimte op de sportcomplexen is ook een bepalende factor. Deze is ruim aanwezig voor sporten als squash en tafeltennis. De Bosbaan voor roeien is vrijwel altijd in gebruik net als sportcomplexen voor tennis. Voor cricket is de capaciteit ook beperkt in verband met overbelasting van de velden. De nabij de Sportas gelegen Sporthallen Zuid zijn echter gebruik voor Daviscupwedstrijden en de RAI Amsterdam voor ‘Jumping Amsterdam’, een groot sportevenement voor springruiters.

Inzet op meer permanente huisvesting van internationale sporters is ook geopperd. Een combinatie van studie en training kan een manier zijn om internationale talenten voor een langere tijd te binden aan de regio, en om hun aanwezigheid, talent en netwerken te gebruiken als middel voor het organiseren van internationale topwedstrijden.

3. Marktanalyse: omvang sporttoerisme Nederland

Om een beeld te krijgen van de marktomvang is er onderzoek verricht naar de marktgroep “actieve” sporttoeristen en evenemententoeisme^[1]. De analyse focust op een zevental kansrijke sporten voor de Sportas Amsterdam zoals die zijn gedefinieerd in het Advies Sportas Amsterdam (Sportraad, 2011). De sporten die aan bod komen zijn roeien, cricket, hockey, squash, tennis, atletiek en de hippische sport. Ten eerste is er gekeken naar sporttoerisme binnen de topsport^[2] en is er per sport beschreven op welke reisactiviteiten de markt zich richt en worden primaire toeristische gedragskarakteristieken gegeven. Ten tweede zijn de verschillende reisactiviteiten binnen de breedtesport onderzocht en wordt er met behulp van beargumenteerde aannamen de marktomgang geschat. Op basis van deze bevindingen is een kansenmatrix gegeven waarin per sport, onderverdeeld naar de verschillende marktsegmenten, de potentie voor de Sportas Amsterdam duidelijk wordt (**Tabel 5**).

3.1. Achtergrond bij bepalen marktomvang sporttoerisme.

In Nederland is het aantal topsporters relatief beperkt waardoor het mogelijk is om een redelijk beeld te krijgen van het reis- en verblijfsgedrag van deze sporters. De sportbonden waarvoor deze sporters uitkomen zijn de aangewezen plek om informatie te ontsluiten. Binnen de bondsorganisaties de (inter)nationale worden veelal de wedstrijd- en trainingsprogramma's opgesteld. De marktomvang voor sporttoerisme in de breedtesport is echter lastiger vast te stellen. De marktvaart is zeer gefragmenteerd en wordt voor een groot deel buiten

1 Dit is overeenkomstig met het de inkadering van het onderzoek. De omvang van de sport 'legacy' toeristen is hier aldus buiten beschouwing gelaten.

2 Een topsporter is als volgt gedefinieerd door NOC*NSF: je bent topsporter als je internationaal op het hoogste senioreniveau (EK's, WK's en Olympische Spelen) meedoet, binnen een erkend topsportprogramma. Totaal heeft Nederland op dit moment ruim 600 sporters met een erkende A, HP, of B status (Bron NOC*NSF).

het commerciële circuit geëffectueerd. Van de naar schatting 10 miljoen Nederlanders die aan enige vorm van sport doen (Kamphuis & Van den Dool, 2008), zal een zeker percentage wel eens elders overnachten voor of na een sport activiteit of evenement. Echter, overnachtingen vinden goeddeels plaats in het informele circuit zoals bij familie of vrienden thuis, aangezien sociale interactie centraal staat.

Ook komt het regelmatig voor dat een sportvereniging een andere vereniging uitnodigt waarbij er overnacht wordt bij leden van de ontvangende club of tentjes naast het sportveld worden geplaatst. Denk hierbij bijvoorbeeld aan (jeugd) voetbal of tennistoernooien. Maar ook buiten verenigingsverband komt sporttoerisme voor, zowel individueel (de solitaire wandelaar op het Pieterpad), als in groepsverband (de vriendenclub die een weekendje gaat wielrennen in Limburg). Aangezien dit soort sportactiviteiten nergens worden geregistreerd, is het complex om een reële inschatting te maken van deze marktomvang. Om toch een beeld te scheppen van deze marktomvang is er met behulp van inventarisaties bij sportverenigingen, expertinterviews en onderbouwde aannamen een schatting gemaakt.

Hierbij is het van belang om te realiseren dat vraag en aanbod direct aan elkaar gerelateerd zijn. Aanbod creëert vraag en vraag creëert aanbod. Uit de interviews is regelmatig naar voren gekomen dat er mogelijk wel een latente vraag is, bijvoorbeeld naar indoor-cricketaccommodatie, maar aangezien er weinig van dit soort accommodaties bestaan, deze vraag niet wordt geëffectueerd. Met andere woorden, naast de ingeschatte manifeste vraag naar sportfaciliteiten aan de Sportas bestaat er ook nog een latente vraag die pas tot uiting komt wanneer deze sportfaciliteiten worden gerealiseerd en gecommuniceerd naar de doelgroep.

Als laatste kwestie verdient het aandacht om te noemen dat volgens Marshall's neoklassieke vraag en aanbod theorie (Gratton & Taylor, 2000), de vraag naar een bepaald product of dienst direct samenhangt met de prijs en de prijselasticiteit van het product of dienst. De vraag 'wat is de marktomvang van sporttoerisme in Nederland' is dan ook niet eenduidig in absolute aantallen te beantwoorden maar zou geïndexeerd

moeten worden naar verschillende prijssegmenten.

3.2. Onderzoeks- en analysemethodiek

De vraag wat sport nu omvat lijkt een eenvoudige, maar is in de praktijk niet gemakkelijk te beantwoorden. Sport is een sociaal construct (Van Bottenburg, 1994) en omvat voor de één andere activiteiten dan voor een ander. Hoeveel en in welke mate Nederlanders aan sport doen is dan ook lastig vast te stellen (Breedveld & Tiessen-Raaphorst, 2009). Om toch enigszins een beeld te krijgen van sportparticipatie in Nederland zijn er verschillende meetinstrumenten en vragenlijsten ontwikkeld die trachten een consistent beeld te geven van sportparticipatie door de jaren heen. De belangrijkste onderzoeken hiertoe zijn: Tijdsbestedingsonderzoek (TBO), Ongevallen en Beweging in Nederland (OBiN), Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) en de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO). Opvallend is dat in geen van deze onderzoeken het fenomeen sporttoerisme terugkomt. Het is dan ook niet mogelijk om de marktomvang van sporttoerisme voor de breedtesport in absolute aantallen weer te geven. Om toch een beeld te scheppen van deze marktomvang is er met behulp inventarisaties bij sportverenigingen, expertinterviews en aannamen, een inschatting gemaakt.

Analyse marktomvang topsporters

Om de topsportmarkt in kaart te brengen is er primair gebruik gemaakt van interviews met beleidsmakers van betrokken sportbonden die (mede)verantwoordelijk zijn voor de allocatie en invulling van trainingsfaciliteiten en programma's. Reden voor deze kwalitatieve aanpak is het feit dat er qua aantallen slechts een beperkte groep nationale topsporters binnen de geselecteerde sporten actief zijn. Gegeven deze beperkte aantallen is relevant om de marktomvang behalve in kwantitatieve termen ook in kwalitatieve termen te beschrijven. Een inzicht in eisen en wensen ten aanzien van trainingsfaciliteiten en overige accommodatie en ondersteuning is gewenst, om zo een beter beeld te hebben voor de ontwikkelingsrichting van de Sportas.

Analyse marktomvang breedtesport

Om de breedtesportmarkt in kaart te brengen is gebruik gemaakt van bestaande segmentatiemodellen

voor (sport)toerisme om zo profielen te maken van verschillende groepen sporters. Daarnaast is er een berekening gemaakt van de omvang van sporttoerisme in de breedtesport voor de verschillende sporten. Op basis van de karakteristieken en omvang van de verschillende doelgroepen wordt een inschatting gemaakt welke sporten kansrijk zijn voor verdere ontwikkeling binnen de Sportas vanuit het perspectief van sporttoerisme.

Gibson et al. (1998) hebben onderzoek gedaan naar segmentatie criteria onder sporttoeristen in de Verenigde Staten en maken onderscheid tussen de verschillende levensfasen van mensen omdat dit het meest bepalende criterium voor sporttoerisme is. De auteurs stellen dat participatie in sport in het algemeen en sporttoerisme in het bijzonder afneemt naar mate men ouder wordt. Ook in Nederlands onderzoek wordt

een afnemende participatie naarmate men ouder wordt bevestigd (NOC*NSF, 2012). Naast het algemene criterium ‘leeftijd’ is het criterium van ‘prestatieniveau’ mede bepalend voor de mate waarin sporttoerisme voorkomt binnen de breedtesport. Hoe hoger het sportniveau, des te vaker zal de sporter op landelijk niveau uitkomen immers en des te meer hij hiervoor moet reizen en eventueel overnachten. Op basis van deze criteria zijn de volgende profielen binnen de breedtesport te onderscheiden:

Talenten en subtop

Deze groep laat zich kenmerken door een zeer actieve sportparticipatie waarbij alle beslissingen en dagelijks gedrag worden afgewogen tegen het belang van de sport(prestatie). Sport is de bepalende lifestyle voor dit segment en de dagelijkse activiteiten zijn ondersteunend aan de sport. Deze sporters hebben veel kenmerken van een topsporter met dit verschil dat het sportniveau lager is en er (hierdoor) geen of een zeer beperkt inkomen uit de sport wordt verworven. Hierdoor is de sporter genoodzaakt om op een andere manier zijn inkomen te verwerven hetgeen weer ten kosten gaat van potentiële trainingstijd. Het spreekt voor zich dat de bereidheid om te reizen voor de sport onder deze groep groot is, al zal er door de relatief geringe afstanden binnen Nederland en de vaak beperkte financiële middelen van deze sporters, niet vaak worden overnacht nabij de training- of wedstrijdlocatie.

Senioren

De groep sporters vanaf 23 jaar voor wie de sportbeoefening een (wekelijkse) activiteit is waarbij het sociaal contact, naast de sportprestatie, een belangrijke drijfveer is voor participatie. Het belang van sport en de tijd besteed aan sport verschilt sterk binnen deze groep. Generaliserend kunnen we stellen dat ook voor deze groep geldt dat afhankelijk van het niveau waarop de sport wordt bedreven, het belang en de tijd besteed aan sport toeneemt, evenals de interesse om voor de sport te reizen en elders te overnachten. Zo zal het eerste elftal van een hockeyvereniging eerder een weekend op trainingskamp gaan dan het ‘Heren 8’ team van diezelfde vereniging.

Jeugd & junioren

In het kader van dit onderzoek wordt hier de groep jeugd vanaf 10 tot 23 jaar bedoeld. Reden voor deze leeftijdsgrens is dat er wordt aangenomen dat jeugd onder de 10 jaar een lage participatie kent als het gaat om sporttoerisme. Zowel de tijd die sport in meent als het belang van sport op een hele jonge leeftijd is relatief laag. De oudere jeugd echter kent een hoge sportparticipatie en binnen bepaalde sporten zijn jeugdtrainingskampen een populaire vorm van sporttoerisme. Ook wordt er onder studerende jongeren relatief veel gereisd en overnacht voor sportactiviteiten.

3.3. Analyseresultaten marktomvang

De resultaten zijn samengevat in een kansenmatrix (Tabel 5). Onder de potentie wordt verstaan; de aantrekkelijkheid van de verschillende sportaccommodaties aan de Sportas voor de verschillende doelgroepen / profielen. De kwalitatieve beoordeling van de potentie kan zijn hoog, gemiddeld of laag. Voor een gedetailleerde onderbouwing voor deze beoordeling verwijzen wij naar bijlage 1. De volgende segmenten zijn gehanteerd:

• Zeer klein (0 – 500 overnachtingen per jaar)
• Klein (500 – 2500 overnachtingen per jaar)
• Gemiddeld (2500 – 10.000 overnachtingen per jaar)
• Groot (10.000 – 25.000 overnachtingen per jaar)
• Zeer groot (> 25.000 overnachtingen per jaar)

Tabel 5: kansenmatrix met de potentie per sport, onderverdeeld naar de verschillende marktsegmenten

Sporttoerisme	Topsport Internationaal	Topsport Nationaal	Subtop/Talenten	Breedtesport Senioren	Breedtesport Jeugd
Roeien					
Potentie	Laag: weinig capaciteit op Bosbaan	Hoog; Bosbaan is NTC / OTC	Laag: weinig capaciteit op Bosbaan	Laag: weinig capaciteit op Bosbaan	Laag: weinig capaciteit op Bosbaan
Marktomvang	Str.: zeer klein Inc.: zeer groot; WK-organisatie	Zeer klein; men woont al in Amsterdam	Zeer klein; incidentele overnachtingen	Zeer klein; incidentele overnachtingen	Zeer klein; incidentele overnachtingen
Cricket					
Potentie	Gemiddeld; + goede locatie - kort seizoen	Hoog; VRA is vaste locatie Nederlands team in zomer	Laag: weinig capaciteit op velden VRA	Laag: weinig capaciteit op velden VRA	Laag: weinig capaciteit op velden VRA
Marktomvang	Str.: klein Inc.: klein, int. toernooien	Zeer klein; incidentele overnachtingen	Zeer klein: kleine sport, weinig spelers	Zeer klein: kleine sport, weinig spelers	Zeer klein: kleine sport, weinig spelers
Hockey					
Potentie	Laag: NTC gaat naar Utrecht	Laag: NTC gaat naar Utrecht	Hoog; goede alt. locatie naast NTC	Hoog: goede locatie, hist. stadion	Laag: Imago A'dam, prijsniveau
Marktomvang	Zeer klein: NTC gaat naar Utrecht	Zeer klein; incidentele overnachtingen	Zeer klein; men reist op en neer	In potentie groot: combi's met Leisure	Klein: beperkt aantal jeugd- kampen
Squash					
Potentie	Gemiddeld: + goede locatie - hoog prijsniveau	Gemiddeld: + goede locatie - weinig ondersteuning	Gemiddeld: + goede locatie, CTO in A'dam - ondersteuning	Gemiddeld: + goede locatie - hoog prijsniveau	Laag: Imago A'dam, hoog prijsniveau :
Marktomvang	Zeer klein: weinig int. topspelers	Zeer klein; men reist op en neer naar A'dam	Zeer klein; incidentele overnachtingen	Zeer klein: kleine sport, weinig spelers	Zeer klein: kleine sport, weinig spelers

Sporttoerisme	Topsport Internationaal	Topsport Nationaal	Subtop / talenten	Breedtesport Senioren	Breedtesport Jeugd
Tennis					
Potentie	Hoog: Sport-hallen Zuid is goede locatie	Laag: NTC in Almere	Gemiddeld: + goede locatie-geen RTC	Hoog: A'dam is aantrekkelijke locatie	Laag: Imago A'dam, prijsniveau
Marktomvang	Zeër klein, enkele internat. toernooien	Zeër klein; incidentele overnachtingen	Zeër klein; incidentele overnachtingen	In potentie groot: combi's met Leisure	Klein: beperkt aantal jeugd-kampen
Atletiek					
Potentie	Hoog: A'dam Marathon is int. Topwedstrijd Overige: laag	Hoog: A'dam Marathon is int. graadmeter Overige: laag	Hoog: A'dam Marathon is int. graadmeter Overige: laag	Gemiddeld: + grote wedstr. -door drukte geen toptijd	Laag; atletiek niet populair onder jeugd
Marktomvang	Str.:zeer klein Inc.: zeer groot: EK-organisatie	Zeër klein; nat. selectie traint elders	Zeër klein: geen RTC, incident. overnachtingen	Klein: enkele honderden overnachtingen	Zeër klein: weinig junioren v buiten A'dam
Paardensport					
Potentie	Laag: trainings-faciliteiten zijn te beperkt	Laag: trainings-faciliteiten zijn te beperkt	Laag: trainings-faciliteiten zijn te beperkt	Gemiddeld: redelijke trainingslocatie	Laag: Imago A'dam, prijsniveau
Marktomvang	Zeër klein: faciliteiten zijn te beperkt	Zeër klein; nat. selectie traint elders	Zeër klein; nat. selectie traint elders	Zeër klein: capaciteit maneges	Zeër klein: capaciteit maneges

3.4. Conclusies op basis van kansenmatrix

Internationaal topsporttoerisme is structureel een kleine markt binnen de onderzochte sporten. Bij elkaar vormen deze zeven sporten een bescheiden doch stabiele markt van ongeveer 2500 overnachtingen per jaar. Incidenteel echter, bij de organisatie van grote sporttoernooien is deze vraag zeer groot en kan uitlopen tot ruim 30.000 overnachtingen per evenement. De potentie van de Sportas voor internationale topsporters verschilt van sport tot sport.

De marktomvang van sporttoerisme voor de nationale topsporters binnen de onderzochte sporten is klein. In de meeste gevallen woont men al in of nabij de plaats waar het Nationaal Trainingscentrum (NTC) is gevestigd zodat er weinig noodzaak tot overnachten elders bestaat. De potentie / aantrekkelijkheid van de verschillende sportaccommodaties aan de Sportas is voor een aantal nationale topsporten hoog. In een aantal gevallen is de accommodatie aan de Sportas ook het nationaal trainingscentrum.

Hoewel de aantallen sporters binnen de subtop en talenten hoger ligt dan bij de nationale topsporters, is hun marktomvang met betrekking tot sporttoerisme klein. Gegeven de centrale locatie van de Sportas reist men voor zover van toepassing op en neer voor wedstrijden en trainingen. Het budget van de subtoppers en talenten is vaak beperkt en accommodatie rondom de Sportas relatief duur. Qua potentie voor deze doelgroep, zijn de accommodaties aan de Sportas soms aantrekkelijk, gegeven de ligging en faciliteiten, maar soms ook onaantrekkelijk omdat deze sporters er niet welkom zijn gezien de beperkt beschikbare capaciteit.

De marktomvang en potentie van het segment senioren is in vrijwel alle onderzochte sporten beperkt met hockey en tennis als uitzondering. Gegeven het grote aantal Nederlanders dat deze sporten beoefend, de goede locatie van Amsterdam in het algemeen en de Sportas in het bijzonder zijn hier aantrekkelijke product-markt-combinaties (PMCs) mogelijk. Voor andere sporten geldt dat de kansen voor sporttoerisme klein zijn omdat enerzijds de (georganiseerde) sport op zichzelf klein is (cricket, squash) of dat er eenvoudigweg weinig additionele capaciteit voor sporttoeristen beschikbaar is (roeien, cricket, hippische sport). Aangezien de ontwikkeling van sporttoerisme om additionele bezoekers gaat, is uitbreiding van de overnachtingscapaciteit van belang om bezoekersstromen aan te kunnen.

De aantrekkelijkheid van de Sportas voor sporttoerisme onder de jeugd is ook beperkt. Ondanks dat onder jongeren sportvakanties en trainingskampen populair zijn, kan de Sportas hier onvoldoende van profiteren. Naast het hoge prijsniveau van (jeugd)accommodaties speelt dat met name bij de (ouders van) jeugd in de jongere leeftijdscategorie, Amsterdam onaantrekkelijk is gegeven het negatieve imago als onveilige stad voor kindervakanties. Het omgekeerde is waar voor junioren vanaf 18 jaar. Voor hen vormt Amsterdam juist een aantrekkelijke stad waar sport prima met sociale activiteiten zoals uitgaan gecombineerd kan worden.

Om dit segment te bedienen zal er wel betaalbare accommodatie nabij de Sportas gerealiseerd moeten worden. Een mogelijke referentie is het Student

Hotel Amsterdam, dat in oktober 2013 is geopend in Amsterdam West (zie www.thestudenthotel.com, 700 kamers beschikbaar voor shortstay).

Concluderend kunnen we zeggen dat de structurele marktomvang van actieve sporttoeristen in geen van de segmenten heel groot is. Dit neemt niet weg dat het wel een heel belangrijke markt is voor Amsterdam. Immers brengen sportevenementen een veelvoud aan (passieve) sporttoeristen zoals toeschouwers en sportmedia met zich mee.

4. Quickscan sporttoerisme: een internationale vergelijking van ‘vrijtijdslandschappen’

Met een quickscan van buitenlandse ‘vrijtijdslandschappen’ wordt de Sportas Amsterdam vergeleken met andere plekken in Nederland en Europa die zich profileren door middel van sport en inzetten op sporttoerisme. De quickscan biedt inzichten en inspiratie voor de verdere ontwikkeling van de Sportas Amsterdam.

Aanvliegroute van de quickscan

Stad (land)	Valencia (Spanje)	Madrid (Spanje)	München (Duitsland)	Kopenhagen (Denemarken)	Valetta (Malta)
Vrijtijdslandschap	“Jardines del Turia”	“Project Rio”	“Olympiapark”	“Plug N Play”	“Ta’ Qali Park”

De quickscan focust op plekken die, net als de Sportsas Amsterdam, in het teken staan van sport en in meer of mindere mate een ontwikkeling doormaken tot ‘vrijtijdslandschap’. Vrijtijdslandschappen zijn gebieden staan in het teken van vrijetijdsbesteding in de breedste zin van het woord. Sport, recreatie en leisure wordt aangevuld met cultuur, design, technologie, multimedia en belevingen. Vrijtijdslandschappen zijn daarmee gelaagde plekken die meerdere doelen vervullen.

Het zijn tegelijkertijd sportgebieden, stadsparken voor omwonenden, terreinen voor mogelijk grootschalige en/of internationale (sport)evenementen, bestemmingen voor toeristen, input voor citymarketing en regiobranding, enzovoort. De quickscan is vooral bedoeld om een inzicht te geven hoe deze verschillende plekken in Nederland en Europa zich ontwikkelen tot sportbestemming en in hoeverre er wordt ingezet op sporttoerisme.

De geselecteerde plekken in Nederland zijn Heerenveen, Eindhoven, Papendal en uiteraard Amsterdam. Al deze plekken zijn aangemerkt als Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO) door het NOC*NSF en het ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport. De plekken profileren zich van lokaal tot internationaal niveau als sportbestemming. Bovendien wordt er beleidsmatig aangestuurd om deze plekken verder uit te bouwen tot concentratiegebieden voor sport, recreatie en andere vormen van vrijetijdsbesteding.

In Europa is er gekeken naar een aantal vrijetijdslandschappen binnen Europa. De quickscan van deze cases bestaat uit een korte introductie, een analyse van de rol die sport en vrijetijdsbesteding speelt in de gebieden, en een reflectie op de inzet op sporttoerisme.

4.1. Quickscan Nederland

De quickscan Nederland omvat vier regio’s, te weten Papendal, Heerenveen, Eindhoven en natuurlijk Amsterdam. De vier geselecteerde gebieden zijn op verschillende punten geanalyseerd om overeenkomsten en verschillende te verduidelijken. Ten eerste een analyse van sportvoorzieningen. Dit schept een beeld van de sporten die er worden uitgeoefend, de faciliteiten die aanwezig zijn en een overzicht van betrokken organisaties. Ten tweede een analyse de ruimtelijke inrichting en de toekomstige ontwikkelingen die verwacht kunnen worden. Ten derde een analyse van de inzet op sporttoerisme en sportevenementen.

Analyse: sporten en sportvoorzieningen

De Nederlandse cases zijn verschillend als het gaat om het type topsporten en bijbehorende voorzieningen, maar zijn vergelijkbaar met betrekking tot sportondersteunende faciliteiten en diensten (Tabel 6). De sporten die op topniveau worden beoefend zijn over het algemeen uniek voor die locatie. Dit is deels te verklaren vanuit het verleden omdat de sport op die plek

gegroeid is en deels omdat er speciale voorzieningen voor nodig zijn die slechts op enkele plaatsen in Nederland op het benodigde kwaliteitsniveau gerealiseerd kunnen worden. Dit geldt bijvoorbeeld voor zwemmen, schaatsen, cricket en roeien. Andere sporten zoals basketbal, volleybal, atletiek en tennis zijn minder gebonden aan een specifieke plaats. Mede door beleidsmaatregelen zoals het aanwijzen van CTO’s en aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen zie we toch dat er clustering plaatsvindt.

De ondersteunende faciliteiten en diensten komen sterk overeen. Onmisbaar zijn sport medisch advies, voedingsadvies, en krachttraining. In Heerenveen en Eindhoven wordt technologie ingezet om de prestaties van sporters te verbeteren. Topsporters kunnen ook gebruik maken van mentale begeleiding en lifeskill coaches die sporters helpen om fanatiek sporten in te passen in andere dagelijkse zaken. Ook worden speciale regelingen aangeboden met betrekking tot huisvesting en onderwijs, zodat sport goed samengaat met het dagelijkse leven. De ondersteunende faciliteiten en diensten worden steeds belangrijker. Sport wordt steeds professioneler. Kennisinstellingen spelen hierbij een grote rol. Denk aan het ontwikkelen van meetapparatuur, sportmedisch onderzoek, sportpsychologie, voedingskunde. Dit is inmiddels al lang niet meer exclusief voor topsporters. Ook de breedtesport heeft hier in toenemende mate interesse in. Dit staat bekend als ‘serious leisure’^[3]. Dit sluit aan bij de trend om meer te bewegen en gezonder te leven. Bovendien maakt draagbare technologie zoals smartphones (en vergelijkbare brillen en horloges) het meten van prestaties eenvoudig mogelijk en is kennis over voeding of medische voorlichting gemakkelijk toegankelijk.

3 “Serious leisure in the systematic pursuit of an amateur, hobbyist, or volunteer core activity that participants find so substantial, interesting and fulfilling that, in the typical case, they launch themselves on a (leisure) career centred on acquiring and expressing a combination of its special skills, knowledge, and experience” (Stebbins, 2006, p. 5)

Tabel 6: sporten en sportvoorzieningen

	Papendal ^[4]	Heerenveen ^[5]	Eindhoven ^[6]	Amsterdam ^[7]
Sport op topniveau	CTO: 10 bonden, 29 programma's, 222 sporters Sporten: schieten, atletiek, handbal, vrouwenvolleybal, badminton, wielrennen, basketbal, vijfkamp, hand-boogschieten, tafeltennis en taekwondo	CTO: 6 bonden, 15 programma's, 106 sporters Sporten: turnen, schaatsen, shorttrack, judo, zwemmen, inline skating, bobsleeën en skeleton	CTO: 6 bonden, 14 programma's, 102 sporters Sporten: zwemmen, schoonspringen, judo, ijshockey, honkbal, softbal en sportklimmen	CTO: 8 bonden, 15 programma's, 169 sporters Sporten: zwemmen, mannenvolleybal, vrouwenrugby, roeien, vrouwenvoetbal, honkbal, squash, vrouwenbasketbal, cricket, hockey, tennis, paardensport
Sport voorzieningen	Binnenaccommodaties: Boksring, Fitnessruimte, Grote sporthal, Klimaatkamer, Krachtruimten, Multisportthal, Schermhal, Sprinthal, Vechtsportthal Buitenaccommodaties: Atletiekbaan, BMX baan, Handboogschietbaan, Pitch & Putt Golf Papendal, Rock Garden, Tennisbanen, Voetbalvelden, 18 holes golfbaan	Thialf- Schaatsen Sportstad Heerenveen- Multisportcentrum Abe Lenstra Stadion- sc Heerenveen	-Zwemmen: Zwemcentrum de Tongelreep -Judo: Essink Sportcentrum -Honkbal: Bixie Baseball en Indoor Sportcentrum Eindhoven -Ijshockey: IJssportcentrum Eindhoven -Klimmen: Monk Boulder-gym, Klimcentrum Neoliet en Fontys Sporthogeschool	- Bosbaan - Tennis complexen (incl. Frans Ottenstadion) - Nationaal Cricket Centrum Amsterdam - Olympisch Stadion - Sporthallen Zuid - Manege complexen - Hockey complex (incl. Wagener Stadion)
Ondertsteunende faciliteiten en diensten	Diensten: koppeling met onderwijs, studiebegeleiding, voeding, lifeskills coach, sportmedisch advies, vervoer, en een speciaal restaurant, hotel, en flats voor topsporters. -Sportmedisch advies: Sport Medisch Centrum en Elite Sports Medicine, Ziekenhuis Gelderse Vallei	- InnoSportlab Thialf - SportsFieldLab (Groningen) Diensten: financieel, fiscaal, huisvesting, juridisch, media & communicatie, krachttraining, maaltijdservice, materiaal, onderwijs & loopbaanplanning, sportmedisch advies, voeding, lifestyle coach, vervoer.	-InnoSportlab De Tongelreep- Diensten: krachttraining, huisvesting, voeding, studiebegeleiding, sportpsychologie, lifeskills coaching. - Sportmedisch advies: TopSupport, St. Anna Ziekenhuis en Sport Medisch Centrum, Jeroen Bosch Ziekenhuist	Kenniscentrum Kennis is Kracht (KIK) Diensten: studieprogramma's, huisvesting, krachttraining, sportmedisch advies, mentale begeleiding, voeding, loopbaanbegeleiding, juridisch advies.

4 www.papendal.nl, www.sportcentrumpapendal.nl, www.papendalevents.nl, www.topsport gelderland.nl, www.olympischnetwerkgelderland.nl, www.ctopapendal.nl
5 www.sportstad.nl, www.topsportnoord.nl,
6 www.ctoeindhoven.nl,
7 www.ctoamsterdam.nl, www.topsportamsterdam.nl

Analyse: ruimtelijke inrichting en ontwikkeling

Clustering van voorzieningen is terug te zien in de ruimtelijke inrichting van de verschillende gebieden (Tabel 7). Papendal is sterk geclusterd, alle voorzieningen liggen dicht bij elkaar. Amsterdam kent clustering rond het Olympisch Stadion en de sportcomplexen in het Amsterdamse Bos. Met het project Sportas Amsterdam probeert men om deze gebieden sterker te verbinden door het tussenliggende gebied te ontwikkelen. Heerenveen kent clustering in sportstadgebied, terwijl Thialf op meer afstand ligt. Voor Heerenveen zijn er nog geen plannen opgesteld voor verdere ruimtelijke integratie, mede omdat het besluit om Thialf niet te verplaatsen maar op te waarderen pas afgelopen zomer (2013) is genomen. Overigens is een gevaar bij clustering dat gebieden monofunctioneel worden en een sterke piekbelasting kennen. Dit kan nadelig zijn voor levendigheid en sociale veiligheid, en daarmee voor het (dagelijkse) bezoek en gebruik.

Uit de analyse van perspectieven op de toekomstige ruimtelijke inrichting blijkt dat men bij alle cases nadenkt over clustering en inzet op een ruimtelijke eenheid. Papendal ontwikkelt momenteel een Masterplan 2020 waarin de lijnen naar de toekomst worden uitgezet. Clustering en verdere inbedding in de bosrijke omgeving zijn een van de speerpunten van het plan. In Heerenveen is door het besluit om Thialf niet te verplaatsen verdere ontwikkeling momenteel niet aan de orde. Eindhoven heeft sportconcentratiegebieden aangewezen. Er wordt gesproken in beleidsnota's over de mogelijke ontwikkeling van de "Green Y". De sportnota van de gemeente Eindhoven verwoordt het als volgt: "De Green Y verbindt natuur, cultuur, kunst, sport en stadsparken in de stad". Het idee van "Green Y" wordt ook onder de noemer van internationale trekpleister genoemd. Dit komt overeen met de achterliggende gedachten van de Sportas Amsterdam – waarbij de inzet is een aaneengesloten vrijetijdslandschap dat loopt van de sportcomplexen in het Amsterdamse Bos tot aan het Olympisch Stadion.

Tabel 7: ruimtelijke inrichting en ontwikkeling

	Papendal	Heerenveen	Eindhoven	Amsterdam
Huidige ruimtelijke inrichting	Geclusterd op een locatie	Zowel clustering als spreiding door Heerenveen.	Meerdere clusters verspreid door Eindhoven	Geclusterd in het gebied
Perspectieven op toekomstige ruimtelijke inrichting	Het 'Masterplan 2020': voor Papendal gaat momenteel door een procedure voor een bestemmingsplanwijziging. De hoofdlijn is dat er wordt inzet op eenheid, clustering en inbedding in bosrijke omgeving	Poging tot clustering in het 'sportstadgebied', nabij het Abe Lenstra stadion en het gebouw van sportstad Heerenveen. Recent is besloten om Thialf te renoveren en niet te verplaatsen	Inzet op sport-concentratiegebieden (Genneper Parken, Sportcomplex Eindhoven Noord, Stadspark De Karpen) Beleidsinzet: 1.Integraal vrijetijdsbeleid 2.Moderne stadsparken 3."Green Y"	Structuurvisie Amsterdam 2040: Sportas Amsterdam Programmabureau Sportas Amsterdam. Uitvoering Sportas Amsterdam: ontwikkeling van aaneengesloten vrijetijdslandschap, vanaf de sportcomplexen in het Amsterdamse Bos tot aan het Olympisch Stadion.

Analyse: inzet op sporttoerisme en sportevenementen

Een overzicht van de inzet op sporttoerisme en sportevenementen is gegeven in **Tabel 8**. Opvallend is dat we alleen bij de casus Papendal zien dat partijen openlijk en actief bezig zijn met het vermarkten van de plek als sporttoeristische bestemming voor zowel topsporters and breedtesporters. Een degelijke strategie vinden we niet direct terug in de andere casussen. Dit betekent niet dat er geen sprake is van sporttoerisme. Sporttoerisme bestaat uit amateur- en topsporters die vanwege de trainingsfaciliteiten naar een plek toekomen, en daar individueel, per groep of team, en/of via een bond voor betalen.

Toeristen die op sportevenementen afkomen worden veelal ook geschaard onder sporttoeristen. Sportevenementen trekken logischerwijs veel participerende sporters. De topsporters die deelnemen aan competitieve evenementen worden echter vaak betaald door de organisator om aanwezig te zijn. Amateurs en breedtesporters die op sportevenementen afkomen, zorgen wel voor bestedingen. Het merendeel van de economische impulsen is echter afkomstig van toeschouwers.

Uit de literatuur over de economische impact van sportevenementen blijkt dat zelfs de impact van de Olympische Spelen en het WK voetbal op het Bruto Nationaal Product relatief klein is. Echter, de effecten van sportevenementen voor de organiserende steden zijn vaak positief. Toeschouwers besteden geld in de lokale horeca, combineren hun bezoek met culturele activiteiten, shoppen, maken gebruik van vervoersdiensten en andere faciliteiten. Overigens heeft een sportevenement niet alleen een economische impact maar ook een sociale impact. Deze kan positief zijn omdat ze bijdragen aan trots, imago verbeteren of goede faciliteiten opleveren. Het kan ook negatief zijn als er overlast ontstaat, publieke middelen niet voor andere zaken ingezet kunnen worden, etc. Ook in de literatuur blijven de sociale effecten nog vaak onderbelicht.

Het EK Zwemmen in 2008, Eindhoven:

- 878 deelnemers uit 42 Europese landen
- 130 miljoen televisiekijkers
- 31.000 mensen bezoekers
- Impuls: bijna 7,5 miljoen euro

(Gemeente Eindhoven, sportnota 2008-2015)

In het overheidsbeleid zien we terug dat er actief wordt gestuurd op de impact van sporttoerisme. Dit zit bijvoorbeeld in het leggen van koppelingen tussen topsportevenementen met breedtesport en zogenoemde ‘side-events’ gericht op cultuur of promotie van onbekendere sporten.

Recreatief gebruik van sportfaciliteiten loopt grotendeels via de afzonderlijke sportfaciliteiten en/of de sportverenigingen die er actief zijn. Recreatief gebruik is geen onderdeel van deze analyse en is derhalve niet verder uitgewerkt in **Tabel 8**.

Conclusie Quickscan Nederland

De quickscan benadrukt dat er in de verschillende gebieden wordt ingezet op een combinatie van sport, sportevenementen en sporttoerisme. De inzet op sport als recreatie en sportevenementen is het duidelijkst aanwezig.

Sporttoerisme is voornamelijk zichtbaar als het gaat om grote sportevenementen die vele (inter)nationale sporters en toeschouwers trekken. Papendal zet wel nadrukkelijk in op de meer incidentele sporttoeristen die sport als hoofddoel van hun reis hebben. Dit gaat niet alleen om topsporters, maar ook om breedtesporters. Topsport wordt gebruikt om te profileren, om sportfaciliteiten te ontwikkelen, en in bredere zin om gebiedsontwikkeling kracht bij te zetten. Dit laatste slaat op het ontstaan van vrijetijdslandschappen: een aaneengesloten gebied waarin een combinatie van sport, leisure, toerisme en recreatie centraal staat. Het gaat hierbij specifiek om multifunctionele gebieden, waarbij mogelijk ook synergievoordelen uit

Tabel 8: overzicht van inzet op sporttoerisme en sportevenementen

	Papendal	Heerenveen	Eindhoven	Amsterdam
”Sport tourism”	Inzet op bezoekende sporters, sportteam en gezelschappen, o.a. door verhuur faciliteiten per dagdeel. Trainingskampen o.a. Hock-eydamesteam, schaatsteam Correndon, FC Barcelona, Tot-tenham Hotspur, De Graafschap, RKC-Waalwijk, etc. Hotel Papendal: biedt arrange-menten, clinics, wedstrijden.	Geen directe inzet op de meer incidentele bezoekende sporttoerist Trainingskampen: via individu-ele sportclubs, bonden en hun contacten met faciliteiten Voornamelijk sportevene-menten leveren toeristen.	Geen directe inzet op de meer incidentele bezoekende sporttoerist Trainingskampen: via individu-ele sportclubs, bonden en hun contacten met faciliteiten Voornamelijk sportevene-menten leveren toeristen.	Hotel Zuiver: biedt arrange-menten Trainingskampen: via individu-ele sportclubs, bonden en hun contacten met faciliteiten Voornamelijk sportevenementen leveren toeristen.
“Sport event tourism”	Veelvoud aan partijen organ-iseren evenementen: sportv-erenigingen, sportbonden en commerciële partijen Bemiddeling via ‘Papendal Sport en Evenement-en’: zalen- en congrescentrum, evenemententerrein (50.000m2 + 65.000m2)	Veelvoud aan partijen organ-iseren evenementen: sportv-erenigingen, sportbonden en commerciële partijen Thialf biedt zalen- en congres-centrum	Veelvoud aan partijen organ-iseren evenementen: sportv-erenigingen, sportbonden en commerciële partijen	Veelvoud aan partijen organ-iseren evenementen: sportv-erenigingen, sportbonden en commerciële partijen Topsport Amsterdam regie bij acquisitie en coördinatie bij evenementen.
Overheidsbeleid	Gemeente: ondersteunen sportevene-menten en stevig koppelen met citymarketing Provincie: - bijdragen aan topevenement-en, kennisnetwerk en infrastruc-tuur (bijv. bijdrage Arnhemhal, InnoSportlad, Sportrestaurant) Ondersteunde organisaties: - Olympisch Netwerk Gelderland - Platform voor Topsportve-renigingen - Topsport Gelderland - Stichting Topsport Arnhem Promotie. - Geldese Sportfederatie	Gemeente: inzet op talentontwikkeling, evenementen en accommo-daties Provincie: talentontwikkeling, sportfaci-liteiten (o.a. verbouw Thialf), evenementen, friese sporten en breedte sport Ondersteunde organisaties: - Olympisch Netwerk Noord-Nederland -CTO Heerenveen - Topsport NOORD- Sportstad Heerenveen	Gemeente: Eindhoven: “Voor de acquisitie van topsporteven-ementen stelt de gemeente Eindhoven relatief weinig geld beschikbaar”, “partner in organisatie (vergunningen) en communicatie” Provincie: accommodaties, sportevenementen, talenton-twikkeling (bijv. Fieldlabs: kennis sport en onderwijs sa-menkomen) en breedte sport Ondersteunde organisaties: - Olympisch Netwerk Brabant - Topsport Brabant - Sportservice Noord-Brabant	Gemeente: inzet op Breedtesport & Sport-stimulering, Topsport & Evenementen en Accommo-daties. Topsportevenementen als middel: in dienst van de breedtesport, economie en citymarketing. Provincie: evenementen en tal-entontwikkeling door regionale centra Ondersteunde organisaties: -Olympisch Netwerk Amsterdam -DMO/Sport -Topsport Amsterdam - Projectbureau Olympische Am-bitie (gemeente Amsterdam) -Team Amsterdam -Stichting Promotie Sportas.

de verschillende functies zijn te halen. Zo kan de inzet op topsport faciliterend zijn voor breedtesport en sporttoerisme en visa versa.

Opvallend is de aandacht voor faciliteiten die de sporter en sporttoerist van nu als randvoorwaarde stelt. Dit omvat de toepassing van technologie, kennisontwikkeling en sportmedisch advies. Zowel in topsport als breedtesport is presteren van essentieel belang. Al is het alleen maar om dit via sociale media te delen met anderen. Via draagbare technologie is veel meetbaar. Via apps, wifi, gps en websites zijn prestaties meetbaar, verbeterbaar en deelbaar met anderen. Sportmedisch advies is vooralsnog voor de

topsporter, maar kan ook beschikbaar worden gemaakt via internet en apps in combinatie met een fysieke locatie voor incidenteel advies, langdurig coachen en/of behandelen. Daarnaast zijn lifestyle aspecten onlosmakelijk verbonden met sportbeoefening. Voedsel krijgt aandacht in Papendal en Eindhoven waar restaurants speciale menu’s serveren die aansluiten bij de voedingsbehoefte van sporters. Zo kan ook wellness een sterkere rol innemen. Dit is nog een relatief onderbelicht onderdeel van sportmedisch advies, terwijl het wel goed past bij herstel en bewust omgaan met de impact die sport heeft op een lichaam.

4.2. Quickscan Europa

De quickscan Europa omvat een vijftal plekken dat past bij het idee van een ‘vrijtijdslandschap’ en zodoende vergelijkbaar zijn met de Sportas Amsterdam. Tabel 9 geeft een overzicht. Elke casus wordt kort ingeleid met een profielschets om de belangrijkste eigenschappen uit te lichten. Hierdoor ontstaat een beeld van die buitenlandse vrijtijdslandschappen. Daarna wordt een analyse gegeven van de rol die sport en vrijetijdsbesteding spelen en besproken hoe de casus wordt ingezet voor sporttoerisme. Tot slot wordt een korte beeldimpresie gegeven.

Stad (land)	Valencia (Spanje)	Madrid (Spanje)	München (Duitsland)	Kopenhagen (Denemarken)	Valetta (Malta)
Vrijtijdslandschap	“Jardines del Turia”	“Project Rio”	“Olympiapark”	“Plug N Play”	“Ta’ Qali Park”

Tabel 9: Europese vrijtijdslandschappen

Verantwoording casusselectie

Gebieden die vergelijkbaar zijn met de Sportas Amsterdam zijn niet gemakkelijk te vinden. Gebruikte zoektermen die tot de geselecteerde, relevante cases hebben geleid zijn o.a. sports cluster, sports city, leisure landscape, national sportcenter, sport in the city, sport tourism destinations, metropolitan park, sportspark, olympic park. Daarnaast zijn wetenschappelijke tijdschriften en boeken geraadpleegd die specifiek gaan over sport toerisme en bestemmingen van sporttoeristen. De selectie is toegespitst op multifunctionele plekken (‘vrijtijdslandschappen’) in stedelijke regio’s omdat dit ook opgaat voor de Sportas Amsterdam. Daarom behoren bijvoorbeeld wintersportgebieden en opzichzelfstaande resorts niet tot de selectie.

Resultaten quickscan Europa

De quickscan Europa laat zien dat er net als de Sportas Amsterdam andere plekken zijn waar men inzet op een combinatie van sport en toerisme. In elke casus werkt men aan de ontwikkeling van een geïntegreerd vrijtijdslandschap. In sommige gevallen gaat het om een transitie van versnipperd sport en recreatiegebied naar vrijtijdslandschap. Sporttoerisme (topsport, breedtesport) kan door deze transitie een impuls krijgen.

Tegelijkertijd is de ontwikkeling van sporttoerisme een schakel in deze transitie. Uit de casussen zijn de volgende lessen te trekken.

Ontwikkeling van sporttoerisme is veelomvattend en multidisciplinair

Sporttoerisme is op te delen in verschillende segmenten. Elk segment kent zijn eigen beweegredenen om te reizen. Sporttoeristen zijn de deelnemers die actief meedoen aan sportevenementen. Sportevenemententoeeristen zijn de passieve deelnemers aan sport, zoals toeschouwers bij evenementen en wedstrijden. Sport-

‘legacy’-toeristen zijn de toeristen die reizen vanwege de prestaties die er zijn geleverd en de gebouwen die er aan doen herinneren. Op de sportas kunnen het Olympische Stadion en de bosbaan een dergelijke functie vervullen. Tegelijkertijd zijn de segmenten met elkaar verbonden. Sport, toerisme en evenementen kunnen elkaar versterken, en gezamenlijk een motor vormen om gebieden aantrekkelijker te maken.

Vrijtijdslandschappen zijn “gelaagde” plekken

De quickscan omvat cases die veelal erg multifunctioneel zijn. Sport staat nooit op zich zelf. We zien overal een combinatie van sport, natuur, cultuur, horeca, openbare ruimte, toerisme recreatie en andere leisure-vormen. Omdat die plekken multifunctioneel zijn, zijn ze “meervoudig beleefbaar”: er is voor ieder wat wils. Bovendien zien we dat (sport)faciliteiten voor meerdere doeleinden worden gebruikt. Sportieve en commerciële evenementen kunnen elkaar afwisselen. Daarmee wordt leegstand beperkt en opbrengst gemaximaliseerd. Daarnaast is er meer sprake van continu gebruik in plaats van piekbelastingen. Wellicht loont de inzet op ‘niches’ dan ook. Hoewel niches mogelijk maar kleine bezoekersaantallen trekken, kan het wel bijdragen aan een sluitende exploitatie van het terrein of de faciliteit alsook zorgen voor levendigheid

en exposure in de media en de betrokkenheid van bewoners stimuleren.

De casus Plug N Play laat zien dat een enkele plek ook geschikt kan zijn voor verschillende doeleinden. Helemaal omdat de aanwezige faciliteiten in principe tijdelijk zijn. De combinatie van functies kan synergievoordelen opleveren: mensen worden verleid om per bezoek gebruik te maken van meerdere functies en daardoor langer in een gebied te verblijven. Denk aan combinaties zoals recreatie en cultuur, natuur en sport, leisure en cultuur, sport en horeca. Vanuit oogpunt van ruimtelijke ontwikkeling zijn er ook synergievoordelen. Investeren in bijvoorbeeld

infrastructuur, openbare ruimte en (culturele) voorzieningen dienen verschillende doeleinden en doelgroepen, en komen tegemoet aan meerdere doelstelling. Ze zijn dan minder exclusief voor een bepaalde doelgroep.

In alle gevallen zijn beleidsstrategieën er op gericht om de plek te ontwikkelen als een eenheid en niet als collectie van afzonderlijke functies of faciliteiten. In het geval van het Olympiapark, München is dit van oudsher al een feit, voor de Jardines del Turia, Valencia is dit na veel inspanning bereikt, voor het Ta Qali Park, Valetta is dit een toekomstbeeld dat volop in ontwikkeling is. Logischerwijs zijn de gebieden grotendeels onderdeel van de openbare ruimte. Ze zijn intrinsiek verbonden met stedelijke omgeving waarin ze zijn ingebed. De case Plug N Play, Kopenhagen benadrukt het belang van goede infrastructuur voor multimodale ontsluiting.

Organiserend vermogen is cruciaal

Uit de quickscan leiden we af dat vrijetijdslandschappen een complex organisatie met zich mee brengen. Een veelvoud aan stakeholders zijn betrokken, zoals ondernemers, maatschappelijke en culturele organisaties, beheersorganisaties, stichtingen,

verschillende overheden en overheidsinstellingen. Elke partij heeft een eigen belang, een eigen doelstelling en eigen verantwoordelijkheid. Dit maakt de ontwikkeling van een aaneengesloten gebied waarin functies synergievoordelen opleveren een ingewikkeld proces. De quickscan levert een aantal specifieke bevindingen die partijen dicht bij elkaar kunnen brengen.

- Stel sportfaciliteiten beschikbaar en creëer ruimte voor sporttoerisme, bijvoorbeeld om internationale topclubs aan te trekken. Dit kan gecombineerd worden met trainingsstages voor de thuisclubs.
- In Malta is er op nationaal niveau beleid ontwikkeld, speciaal gericht op het aantrekken van sporttoeristen. Er is een budget beschikbaar gesteld met als doel om sportverenigingen te motiveren om en te ondersteunen bij het organiseren van sportevenementen. Een mogelijkheid is het opzetten organisatie die sportverenigingen, -bonden en overheden ondersteunt bij opstellen van beleid en opzetten van evenementen ter bevordering van sporttoerisme (zie ook tekstbox over 'Canadian Sports Tourism Alliance').
- In München is er een overheidsorganisatie "Olympiapark München GmbH" actief die het beheer van het gebied, de marketing en de coördinatie van leisure-activiteiten en evenementen voor haar rekening neemt. Het vervult hiermee de functie van een koepelorganisatie.

- De cases laten zien dat sporttoerisme uit een scala aan nichemarkten kan bestaan. Om bijvoorbeeld tot een hoge bezettingsgraad van een hotel of sportcomplex te komen, zal men wellicht moeten inzetten op meerdere niches, die gezamenlijk het totale sporttoerisme vormen.

Canadian Sports Tourism Alliance (CSTA)

In Canada is de CSTA opgericht om steden en regio's te ondersteunen van beleid en evenementen ter bevordering van sporttoerisme. De CSTA vertegenwoordigt momenteel 400 leden, waaronder 142 gemeenten en meer dan 200 nationale en provinciale sportorganisaties.

Het doel van de CSTA is om de positie van Canada als sportbestemming te verbeteren, versterken van netwerken, stimuleren van publieke en private investeren in sporttoerisme, coördineren van data verzameling en kennisontwikkeling.

In Canada is sporttoerisme goed voor 3.6 miljard Canadese dollar. De sector groeide met 8.8% in 2010 terwijl de gehele toeristische industrie met 0.7% afnam.

Bron: www.canadiansporttourism.com, bezocht nov. 2013

5. Kansen benutten: inspelen op sporttoerisme

Uit de voorgaande hoofdstukken zijn verschillende aanknopingspunten af te leiden waardoor kansen zijn te benutten die worden geboden door de opkomst en ontwikkeling van het sporttoerisme. In dit hoofdstuk zetten we die aanknopingspunten op een rij.

5.1. Inspelen op sporttoerisme: het perspectief van de topsporter

Uit een rondgang bij een aantal organisaties dat zich inzet voor topsporters ontstaat een beeld van het reis- en verblijfgedrag van topsporters^[8]. Topsporters zijn een belangrijk onderdeel van sporttoerisme. Ten eerste, het zijn de publiekstrekkingen van evenementen. Ten tweede, topsporters zijn in zekere zin zelf sporttoeristen. Ze zoeken vaak het buitenland op voor wedstrijden en toernooien buiten de reguliere competitie. Ook voor trainingskampen en –stages wordt gereisd. Hoewel de frequentie verschilt per sport, is er een algemeen beeld te destilleren.

Selectie van bestemmingen gebeurt voornamelijk op basis van de locatie waar incidentele (beker)wedstrijden en toernooien worden gehouden. De organisatie van dergelijke sportwedstrijden kan in handen zijn van een wedstrijdleiding, een stichting, een sportbond, maar ook worden georganiseerd door onderwijsinstellingen. Voor topsporters bepalen trainers en coaches veelal of een reis in het trainingsschema past. Trainers en coaches zijn doorgaans op de hoogte van wedstrijden via hun persoonlijke netwerk, via de communicatiekanalen van de sportbond en via de marketing van de organiserende partij. Of er wordt afgereisd hangt uiteraard af of het budget het toe laat en of er startgelden worden geboden.

Bij trainingskampen en stages wordt de keuze voor een trainingslocatie beïnvloed door verschillende factoren. Een aantal factoren is te onderscheiden:

- De kwaliteit van trainingsfaciliteiten moet op niveau zijn. De nodige technische ondersteuning en voedsel moeten in orde zijn.
- De aanwezigheid van andere sporters of team kan ook doorslaggevend zijn. In de voorbereiding op grote wedstrijden of de reguliere competitie zijn sporters op zoek naar sparringpartners waar zij zich aan kunnen meten. Als sporters elkaar treffen kan het ook prikkels geven, die motiverend werken. De samenkomst komt tot stand – afhankelijk van sport – door bonden, via de connecties die sportverenigingen onderling onderhouden, maar ook via (persoonlijke) netwerken van trainers en coaches.
- Klimatologische factoren. Roeiers wijken bijvoorbeeld in de winter uit naar warmere gebieden in Spanje en Portugal. Buitensport is logischerwijs meer klimaatafhankelijk dan binnensporten.

Reizen worden voor een groot deel zelf georganiseerd. Soms bieden organiserende partijen arrangementen aan waar sporters en hun begeleiders gebruik van kunnen maken. Commerciële partijen zijn uitzonderlijk, en komen het meeste voor bij topsporters die op uitnodiging (icm startgeld) worden aangetrokken bij wedstrijden. Dit zijn bijvoorbeeld sporters die reeds naam en faam hebben verworven. Een markt die meer open ligt voor commerciële partijen is die van de mensen die met topsporters meereizen, zoals vrienden, familie en volgers. Bij voorbereidingstoernooien kan deze markt bestaan uit een handvol mensen. Bij evenementen en grote toernooien kan deze groep velen malen groter zijn dan het aantal deelnemende sporters (**Figuur 1**). Als we deze bevindingen naar **Tabel 4** leggen, wordt duidelijk dat sporters en de organiserende partijen slechts een klein deel van het sporttoerisme beslaan. De tabel geeft aan dat een groot aandeel bestaat uit meereizende familie en uit toeschouwers.

Acties ter bevordering van sporttoerisme

- Aanwenden van de netwerkfunctie van coaches en trainers. Deze personen kunnen sporters en sportteams mobiliseren om naar de Sportas Amsterdam te komen. Ondersteuning kan wenselijk zijn, bijvoorbeeld via Topsport Amsterdam
- Er is ruimte voor commerciële partijen. Er is behoefte aan het faciliteren van reis en verblijf van meereizende familie en toeschouwers. Wanneer partijen zich hierin specialiseren is het organiseren van een (grootschalig) evenement, trainingskamp of sporttoernooi wellicht gemakkelijker te realiseren.

5.2. Inspelen op sporttoerisme: inzichten vanuit sportbonden

Een aantal sportbonden zijn benaderd om een beeld te schetsen van het reisgedrag, reisbereidheid en de bestedingspatronen van de topsporters en breedtesporters die onder de bond vallen. We hebben ons beperkt tot het zevental kansrijke sporten en sportfaciliteiten zoals deze zijn omschreven in het Advies Sportas Amsterdam (Sportraad, 2011). De sporten die achtereenvolgens aan bod komen zijn roeien, cricket, hockey, squash, tennis, atletiek, en de hippische sport. Waar mogelijk is er zo specifiek mogelijk doorgevraagd naar de Sportas. Bijlage 2 doet verslag van de rondgang bij de sportbonden.

Acties ter bevordering van sporttoerisme

- Behouden van sportverenigingen en kwalitatief hoogwaardige faciliteiten in het Sportasgebied. Het NTC voor hockey verruimt Amsterdam voor Utrecht, de squashbond staat ook open voor een locatie elders, en zo mogelijk meer. Deze dynamiek kan nadelig uitpakken voor investeringen en daarmee voor de kwaliteit van de sportcomplexen.
- In kaart brengen van de capaciteit en beschikbaarheid van sportcomplexen voor sporttoerisme. Dit is essentieel voor sporttoerisme, en loopt sterk uit een. De Bosbaan biedt potentie, maar is bijvoorbeeld al druk bezet. Een goed overzicht maakt inzichtelijk wanneer en

hoeveel ruimte er is voor sporttoeristen. Kijk ook naar nabij gelegen plekken zoals de Sporthallen Zuid (gebruikt als locatie voor de Davidcup) en de RAI (locatie voor Jumping Amsterdam). Hoewel deze niet direct op de Sportas liggen, zijn dit soort evenementen wel ondersteunend aan gebiedspartijen in de Sportas, bijvoorbeeld in de vorm van inkomsten, naamsbekendheid of hotelovernachtingen.

- Sportcomplexen moeten geschikt zijn. Kan er door het hele jaar worden gesport: zijn er indoor en outdoor faciliteiten, en zijn die ‘winter-proof’ en ‘weather-proof’? Zijn faciliteiten ook toegankelijk voor paralympische sporters?
- Organiseren van sportevenementen. Internationale sportevenementen (tennis, roeien, atletiek) trekken grote aantallen sporters, organiserend en ondersteunend personeel, media, toeschouwers.
- Van wedstrijden en toernooien op één dag, naar meerdaagse evenementen. In combinatie met de uitgaansmogelijkheden die Amsterdam biedt, kan dit interessant zijn voor breedtesport. Kanttekening hierbij is dat breedtesporters over het algemeen niet bereid zijn om een hoge prijs voor de overnachting te betalen.
- Organiseren van trainingsstages, krachtmetingen, toernooien, jeugdkampen, instructiedagen of –weken. Eventueel kan dit leegstand van sportcomplexen opvullen en voor een optimale bezettinggraad zorgen, als er ruimte is in het naseizoen buiten de competities. Denkbaar is dat er professionele, gespecialiseerde partijen op deze markt inspringen. Partijen die trainingsstages, kampen en reizen aanbieden, en als spil fungeren tussen de aanbieders en de consument. Bijvoorbeeld bij squash zijn dergelijke reizen niet gebruikelijk, maar kunnen wellicht wel worden gestimuleerd.

8 Topsport Noord, Topsport Amsterdam, Brabantsport en CTO Papendal

5.3. Aandachtsgebieden en actiepunten

Inspelen op sporttoerisme betekent aandacht besteden aan een veelvoud factoren. Materiële zaken doen er toe zoals de sportfaciliteiten zelf, de locatie en toegankelijkheid en of er interessante activiteiten worden gehouden. Bovendien vraagt inspelen op sporttoerisme om de nodige organisatorische inspanningen: sportfaciliteiten moeten beheerd worden, de openbare ruimte moet qua inrichting, onderhoud en veiligheid ten goede komen aan sport, evenementenorganisaties zullen initiatief moeten nemen. Ook beleidsmatige ondersteuning is nodig, onder andere om zaken financieel mogelijk te maken of om vergunningaanvragen te regelen.

Wintersportbestemmingen zijn plekken waar al deze factoren samen komen. Voor wintersportbestemmingen is het hun core business om sporttoeristen aan te trekken. Hoewel dergelijke gebieden niet nabij grote stedelijke kernen liggen, zoals de Sportas Amsterdam, is er toch lering uit te trekken. De tekstbox hiernaast beschrijft welke acties wintersportbestemmingen nemen om sporttoeristen aan te trekken.

Acties ter bevordering van sporttoerisme

Het voorbeeld van wintersportbestemmingen geeft aan dat een veelvoud aan factoren zijn te onderscheiden dat van belang is bij de ontwikkeling van een plek om het interessant te maken voor sporttoerisme. Buchalis (2000) maakt het analytische onderscheidt tussen de onderstaande zes factoren. Per factor zijn een aantal acties benoemd die in het geval van de Sportas Amsterdam zinvol kunnen zijn.

Voorzieningen

Faciliteiten die randvoorwaardelijk zijn om te kunnen sporten, maar ook de horecagelegenheden die plekken interessant maken en waardoor sport(eventementen) mogelijk is.

- Zorg voor hoogwaardige sportcomplexen. Zoek naar meervoudig gebruik voor een sluitende exploitatie. Versterk het organiserende vermogen van stakeholders door partijen bijeen te brengen, of een organisatie op te zetten die actief partijen verbindt.

- Zorg voor een scala aan accommodaties: van luxe hotels tot relatief goedkope groepsaccommodaties. Uit het onderzoek blijkt dat voor sporters overnachtingkosten een belangrijk aspect zijn. Sportevenemententoeristen doorgaans evenveel of zelf meer besteden als reguliere toeristen, zo blijkt uit de eerder aangehaalde buitenlandse studies.

Toegankelijkheid

Zaken zoals ontsluiting (fysiek, virtueel), infrastructuur, transport, mobiliteit, routing, parkeergelegenheden.

- Creëer een gevoelsmatige eenheid van het gebied
- Zorg voor een duidelijk routing door het gebied
- Verleidt bezoekers om (stapsgewijs) het hele gebied te verkennen
- Zorg dat het gebied dag en nacht toegankelijk en aantrekkelijk is. Bijvoorbeeld door goed gebruik van verlichting.
- Bereikbaarheid met openbaar vervoer.

Attracties

De natuurlijke omgeving, erfgoed, gebouwen, kunst.

- Creëer een aaneengesloten, prettige, veilige omgeving.
- Investeer in de kwaliteit van de openbare ruimte bijvoorbeeld door middel van (landschaps) kunst, ruimte voor culturele uitpattingen en architectonische eigenschappen.
- Permanent en/of tijdelijke ruimte gebruik

Activiteiten

De op een locatie aangeboden set van activiteiten, zoals sportevenementen.

- Actief op zoek naar partijen die evenementen organiseren die aansluiten bij de sporten en kwaliteiten van het Sportas gebied.
- Actief contact leggen met sporters en hun trainers en coaches om de locatiekeuze van trainingskampen en voorbereidingswedstrijden en –toernooien te beïnvloeden.

Hoe wintersportbestemmingen sporttoeristen trekken

Wintersportgebieden zijn goede voorbeelden van bestemmingen voor sporttoerisme. Eigenschappen die erg bepalend zijn, zijn onder andere de bergen, de sneeuw(zekeerheid), de horeca, de gezelligheid van het dorp, de reputatie, de herinneringen die mensen hebben en de verhalen die ze er over vertellen. Plekken zijn bovendien afhankelijk van goede infrastructuur om bereikbaar te zijn. Ook eenmaal ter plaatse moeten de liftfaciliteiten op orde zijn en telt het aantal pistes, de moeilijkheidsgraad, de off-piste mogelijkheden, omgeving-skwaliteiten en de vergezichten. Echter, dit zijn standaard factoren waarover vele plekken beschikken. Om de aandacht van de toerist te vangen moet er meer gebeuren. In de marketing wordt erkend dat een goed product stap één is. Het zijn echter de emoties en de verhalen die een plek verkopen. Het vermarkten van wintersportgebieden wordt ook wel ‘dream business’ genoemd, wat verwijst naar het creëren van een droombeeld van een bestemming, van de activiteiten die er te doen zijn en belevingen die bezoekers te wachten staan.

Traditioneel werden deze emoties en verhalen naar de toerist gebracht via magazines, touroperators en marketing organisaties van de bestemmingen. Dit is aan verandering onderhevig. Met name door mobile technologie en social media. Grofweg vind er een verschuiving plaats van geprinte media, via hoge kwaliteit promotie video's, naar ‘real time’ materiaal dat door een gebruiker of bezoeker wordt geleverd via social media. Die laatste stap krijgt nu volop aandacht in de wereld van de wintersport.

Social media maken ‘short lead time advertising’ mogelijk: het verkorten van de tijd die een boodschap nodig heeft om van verzender naar ontvanger te komen. Dit is mogelijk omdat verzonden berichten direct zichtbaar zijn voor ontvangers. Besluitvormingsprocessen om te gaan sporten en reizen kunnen hierdoor aanzienlijk worden verkort. Helemaal om dat er ook erg veel informatie beschikbaar is, o.a. via meetstations, webcams en wat mensen met elkaar delen (foto's, video's, tekstberichten). Als de condities op de berg goed zijn, zullen mensen getriggered worden om te reizen en te verblijven op de bestemming. Verwant hieraan is de welbekende ‘buienradar’, waardoor het mogelijk is om een reis af te laten hangen van het moment waarop het gaat regenen. Als gevolg ontstaan er wel piek- en dalmomenten. Pieken zullen goed begeleid moeten worden en aanvullende strategieën zijn nodig om dalmomenten op te vullen – wellicht door gebruik te maken van de meer traditionele media.

Social media brengen nog een andere verandering met zich mee. Marketing bestaat niet uit berichten versturen, maar door ‘conversations’ aangaan met bezoekers en potentiële consumenten. Zoals aangegeven, verhalen en emoties doen er toe. Door sociale media zijn de verhalen en emoties van bezoekers meer doorslaggevend dat de berichten die de meer traditionele marketingorganisatie worden uitgezonden. Dit heeft een interesse opgewekt in websites die inzetten op “User Generated Content (USG)”. De inhoud voor deze sites wordt voornamelijk aangeleverd door bezoekers. Een voorbeeld is Epicmix (zie www.epicmix.com). Doormiddel van GPS zijn foto's en video's te verbinden aan plekken en specifieke locaties. Naast dat consumenten hun ervaringen graag delen met vrienden, familie en volgers is het delen van die ervaringen inzetbaar als marketingtool. Een voorwaarde hiervoor is het investeren in een toegankelijk platform (zie Epicmix) en het filteren van informatiestromen ('content management'). Daarnaast levert het een gigantisch databestand op, dat informatie geeft over welke plekken, activiteiten en belevingen aanspreken en welke verbeterd kunnen worden.

Het beheer en de ontwikkeling van wintersportbestemmingen valt samen met organisatorische inspanningen. Ten eerste, samenwerking tussen hotels, liften, parkeergelegenheden, wellness aanbieders en restaurants. Ten tweede, beleidsmatige acties zoals het opzetten van instituties zoals beheer- en managementorganisatie, een gebiedsmarketing agentschap en het formuleren van kwaliteitsstandaarden voor architectuur. In Saas Fee, bijvoorbeeld, gelden er strenge regels voor het bouwen van accommodaties. Om het karakteristieke beeld van een dorp met chalets te behouden gelden beperkingen voor gebouwen. Gebouwen mogen maximaal 12 meter hoog zijn, een puntdak is vereist, één derde deel van de façade moet van hout zijn. Bovendien zijn er geen hotelketens te vinden, om de lokale bevolking kansen te geven en inkomsten niet het gebied uit te laten vloeien. Ten derde, er voor zorgen dat seizoensafhankelijkheid wordt beperkt. Wintersportgebieden zetten in op aantrekkelijkheid in zowel de winter en zomer. In het Franse Val Thorens organiseert men in eerste week van de meivakantie bijvoorbeeld een Holland Week.

Arrangementen

Combinatiepakketten die zaken als reis, verblijf en activiteit

- Zoek naar partijen die kunnen optreden als ‘arrangementen-makelaar’, zoals touroperators, aanwezige horeca exploitanten, consultants of toernooiorganisatoren. Daarbij valt het ons op dat in Nederland het aandeel touroperators klein is dat zich specifiek en structureel richt op sporttoerisme in vergelijking tot bijvoorbeeld Groot-Brittannië en de VS^[9].
- Stimuleer partijen om sporttoerisme actiever te vermarkten, op basis van het aanbod (sportfaciliteiten en evenementenlocaties) en in samenspraak met de faciliteitsbeheerders, evenementenorganisatoren.

Ondersteunende diensten

ICT (apps, websites), medisch, technisch, kennis en onderwijs, banken, beleid.

- Lanceer een app voor ‘user generated content’, om zo aandacht te trekken bij het bredere publiek en om mensen met elkaar in contact te brengen. Faciliteer en stimuleer dat bezoekers foto’s maken, ervaringen delen, (hard)looproutes bedenken en delen, sportprestaties met elkaar vergelijken. Dit kan leiden tot een ‘Sportas community’, die tevens te gebruiken is voor marketing doeleinden en het testen of creëren van draagvlak. Zorg voor een goede wifi-dekking.
- Stimuleer samenwerkingsverbanden tussen AMC en topsportclubs en maak deze diensten toegankelijk voor de veelal fanatieke, prestatiegedreven en bewuste breedtesporter van tegenwoordig.

Uit het bovenstaande mag duidelijk zijn dat bij sporttoerisme het van cruciaal belang is om vele onderdelen met elkaar te verbinden. Sport en toerisme zijn echter veelal gescheiden domeinen. Autoriteiten

op gebied van sport, toerisme en ondernemers op verschillende schaalniveaus zullen verbonden moeten worden. Hierbij kan het gaan om partijen zoals “destination marketing organisations” (zoals Marketing Amsterdam, Stichting Promotie Sportas Amsterdam), overheden, stadsparken, terreinbeheerders, recreatieondernemers, stichtingen verantwoordelijk voor het bestuur en beheer van sportverenigingen en -faciliteiten, culturele instellingen, sport bonden, de toeristische sector, media, ondernemersverenigingen, kennisinstellingen. Daarnaast is kennisontwikkeling en kennisdeling onmisbaar. Bijvoorbeeld om het belang van verbindingen te doen inzien en om succesvolle evenementen te organiseren en toeristisch-recreatieve producten in de markt te zetten. Het bijeenbrengen van sport en toerisme is op verschillende manieren te interpreteren. Dit is te interpreteren als een vercommercialisering van de sport. Het is ook te interpreteren als strategie om sport en talentontwikkeling een podium te bieden. Of als strategie om investeringsbronnen te mobiliseren wat er toe kan leiden dat gebieden aantrekkelijker worden.

5.4. Potentie voor sporthotels?

In het Sportas-gebied bestaat ook de ambitie om een sporthotel te realiseren. Maar wat is de potentie voor een sporthotel? En welke criteria stellen sporters aan een sporthotel? Met deze vragen als uitgangpunt is er onderzocht welke eisen sporters stellen aan een sporthotel.

Het begrip sporthotel is onder meer bekend vanuit het buitenland. Bijvoorbeeld in de Alpen waar een hotel in een omgeving ligt waar veel aan recreatieve buitensport wordt gedaan, zoals skiën in de winter of mountainbiken, wandelen of paragliden in de zomer. De doelgroepen van deze hotels zijn sporters, trainers, coaches en andere begeleiders. Omdat dergelijke sporthotels vaak

kwalitatief hoogstaande fitness- en wellnessfaciliteiten aanbieden, hebben deze met regelmaat ook een recreatieve functie, en worden deze ook door individuele gasten bezocht worden. Het is echter niet noodzakelijk dat er in het hotel sportactiviteiten worden ondernomen, wil het een sporthotel zijn. Een sporthotel is tevens een accommodatie die speciaal is ingericht voor groepen sporters en wordt gebruikt als uitvalsbasis voor (meerdaagse) sportieve evenementen.

In deze paragraaf wordt na een beschrijving van de gehanteerde methodologie eerst ingegaan op de sporthotels die er in Nederland zijn, gevolgd door de eisen die sportclubs stellen. Daarna wordt er aandacht besteed aan de mogelijke verdringingseffecten van een sporthotel op de Amsterdamse hotelmarkt. Er wordt afgerond met een aantal conclusies en aanbevelingen.

Onderzoeksaanpak

Zevenentwintig breedtesportverenigingen zijn telefonisch geïnterviewd over het type accommodatie dat gewenst is bij wedstrijden of trainingskampen. Daarnaast zijn een aantal sportbonden en professionele voetbalverenigingen geïnterviewd over de eisen die topsporters stellen aan sporthotels. Bij het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen eisen die aan het hotel zelf gesteld kunnen worden, als aan de omgeving van het hotel. Bij eisen aan het hotel kan gedacht worden aan bijvoorbeeld soort maaltijden, aanwezige fitness en sauna faciliteiten, prijs, aantal kamers, aantal sterren en recreatiefaciliteiten. Bij de criteria die aan de omgeving gesteld kunnen worden, kan gedacht worden aan de ligging in Nederland, bereikbaarheid met auto, bereikbaarheid met openbaar vervoer, parkeerfaciliteiten, ligging ten aanzien van sportfaciliteiten, nabijheid van uitganggelegenheden of juist een rustige omgeving.

⁹ www.sportstoursinternational.co.uk, www.sportstravel.com, www.thomascosport.com, www.bacsport.co.uk, www.sportoptions.com, www.gulliverssportstours.co.uk, <http://www.tours4sport.com>

Sporthotels: een typologie op basis van het aanbod

Het aanbod van hotels die aan sport gelieerd zijn is erg gevarieerd. Er zijn accommodaties die in een bepaalde niche opereren en aan een specifieke sport gebonden zijn. Andere hotels zijn breder georiënteerd. Dit kan zijn op meerdere sporten, andere activiteiten zoals wellness of recreatie of ook op niet-sportende gasten. We kunnen onderscheid maken tussen drie categorieën sporthotels.

Een eerste categorie is een groep sporthotels die zich richt op een specifieke niche. Een voorbeeld is Sport hotel De Watermolen (Bocholt, België). Dit hotel richt zich specifiek op (forel)visseren en hippische sporten. Het hotel ligt vlak bij een natuurgebied met ruiter en men routes, forelvisseren en dergelijke. Het hotel zelf heeft diverse fitness en wellness faciliteiten. Een ander voorbeeld is hotel Iselmar (Lemmer), gelegen bij een jachthaven, dat zich sterk richt op watersport zoals bootverhuur en rondvaarten. En een derde voorbeeld is Sporthotel Grunopark (Harkstede), gelegen naast een roeibaan. In veel gevallen is er sprake van een samenwerking met de omgeving waardoor dit aantrekkelijk wordt. Gasten komen dan niet alleen voor het hotel, maar in sterke mate voor de activiteit die in die omgeving mogelijk is.

Een tweede categorie hotels richt zich meer op sporters in de volle breedte. Dit zijn vaak hotels die deel uitmaken van een complex aan sportfaciliteiten. Een voorbeeld is Papendal (Arnhem). Dit type hotels heeft primair een ondersteunende functie ten opzichte van de overige sportgerelateerde activiteiten die worden aangeboden. Het kenmerkt zich door het primair aanbieden van basis voorzieningen en een relatief nauwe primaire doelgroep. Er is een sterke symbiose met dit soort sportactiviteiten.

Een derde categorie hotels richt zich gedeeltelijk op sporters en gedeeltelijk op niet-sporters. Voorbeelden zijn Hotel Victoria (Hoenderloo), Aparthotel Delden(Delden) of Spa Zuiver (Amsterdam). Sommige van deze hotels richten zich op een beperkt aantal sporten (Hotel Victoria: voetbal, Spa Zuiver: tennis/squash) of op een breder aantal sporten (Aparthotel Delden: zwemmen, golf, voetbal, tennis). Deze hotels hebben de faciliteiten grotendeels in eigen beheer en

zijn in staat arrangementen aan te bieden.

Sporthotels bieden naast overnachtingen vaak ook sportieve en/of teambuilding arrangementen aan. Dit gebeurt veelal in samenwerking met externe of gelieerde partijen.

Het perspectief van breedtesportverenigingen

Om een inzicht te krijgen in criteria voor de ontwikkeling van een sporthotel is een rondgang gemaakt bij verschillende sportverenigingen. Er is gevraagd naar de wensen en eisen die sporters hebben als het gaat om overnachtingsaccommodaties, de omgeving en de frequentie van bezoek.

- Squash: Van de vier geïnterviewde verenigingen geven drie aan dat leden soms overnachten in een hotel. Belangrijke criteria zijn dan de prijs en de nabijheid van een OV-aansluiting. Verder worden er geen specifieke eisen aan de accommodatie gesteld. Eén vereniging organiseert trainingsweekenden waarbij de deelnemers doorgaans thuis slapen.
- Atletiek: Er is met vijf verschillende verenigingen gesproken. Elke club organiseert of participeert in meerdaagse evenementen. Meestal wordt er overnacht in kampeerboerderijen, op het terrein van de sportclub of in kampeershuisjes. Behalve de lage prijs is vrijheid een belangrijk criterium. Eventuele burens moeten geen last hebben van overlast. Sociaal contact en gezelligheid zijn belangrijke neven doelstellingen van dit soort trainingskampen. Aan de faciliteiten worden behalve aan de rustige ligging en prijs verder weinig of geen bijzondere eisen gesteld.
- Hockey: Er is met vier verenigingen gesproken. Drie daarvan organiseren geen toernooien of trainingskampen, en van de vierde vereniging gaan dames en heren 1 naar het buitenland voor trainingskampen. Voor een dergelijk trainingskamp worden weinig specifieke criteria gesteld, met uitzondering van de ligging ten opzichte van sportfaciliteiten.
- Cricket: Vier verenigingen doen aan meerdaagse evenementen mee, grotendeels in het buitenland. Vaak wordt er bij clubs of families overnacht. Ook

komen (soms) buitenlandse clubs op bezoek in Nederland. Deze trips hebben vaak een sterk recreatief karakter. Om deze reden overnachten deze teams meestal in Amsterdam, ook al moeten ze overdag elders spelen of trainen. Verblijf in de sportas zou daarom geen toegevoegde waarde hebben.

- Roeien: Er is met vier verenigingen gesproken. Er wordt niet in hotels overnacht, onder meer vanwege de kosten en omdat dit als te onhandig wordt gezien ivm de boten. Bij speciale evenementen wordt een overnachting geïmproviseerd, bijvoorbeeld in campers.
- Tennis: Van de zes geïnterviewde clubs doen er vier niets met overnachtingen. In geval van toernooien wordt er op en neer gereden. Eén club organiseert op eigen terrein trainingskampen waarbij de deelnemers bij andere leden thuis logeren. Bij de zesde club gaan leden individueel naar het buitenland voor georganiseerde trainingskampen of sportvakanties.
- Hippische sporten: Er is met drie verenigingen gesproken. Overnachten is een uitdaging in verband met de veelal beperkte stallingsmogelijkheden. Bij evenementen wordt er ook wel in de vrachtauto overnacht of worden andere oplossingen gezocht. Voor competities en wedstrijden wordt over het algemeen niet overnacht maar op en neer gereisd.

Uit het bovenstaande blijkt dat er slechts op beperkte schaal wordt deelgenomen aan meerdaagse evenementen. Vaak wordt er dan ook nog niet eens overnacht, maar heen en weer gereden. Als er overnacht wordt, dan spelen bijzondere faciliteiten nauwelijks een rol, er is geen behoefte aan luxe of speciale faciliteiten zoals fitness of wellness. Ook worden er weinig speciale eisen aan het eten gesteld. Daar tegenover staat het belang van de prijs. De meeste sporters hebben een erg beperkt budget, vaak wordt er daarom geïmproviseerd of bij verenigingen thuis geslapen. Als er al in een accommodatie wordt overnacht, dan moet deze goedkoop zijn. Dit is ook één van de redenen waarom er weinig specifieke eisen worden gesteld aan faciliteiten.

Voor de breedtesporters hebben deze toernooien en trainingskampen een sterk recreatief karakter. Als

gevolg hiervan zijn de niet-sport gerelateerde aspecten ook erg belangrijk. Deze niet-sport gerelateerde aspecten zijn echter erg divers. Voor de ene vereniging is een rustige omgeving belangrijk zodat men geen rekening met burens hoeft te houden, voor een andere vereniging is de nabijheid van uitgaansgelegenheden een belangrijke factor.

Het perspectief van topclubs

Voor het beantwoorden van de vraag welke eisen topsporters of professionele sporters aan accommodaties stellen, is contact opgenomen met een aantal voetbalverenigingen uit de eredivisie en een aantal nationale sportbonden. Het beeld wat hieruit naar voren komt is erg divers. Voetbalverenigingen gaan voor trainingskampen meestal naar het buitenland. In Nederland wordt er beperkt overnacht, bijvoorbeeld als er de volgende dag een wedstrijd elders in het land moet worden gespeeld. Daarbij worden er weinig specifieke eisen aan de accommodatie gesteld. Vaak is het een middenklasse hotel, prijs blijft belangrijk, er moeten voldoende kamers zijn, dus kleine hotels vallen af. Wanneer er in de eigen regio overnacht wordt, wordt er allereerst gezocht naar hotels binnen de kring van sponsors. Schaatsers overnachten vaak elders dichtbij hun sportfaciliteit, dit kan behalve een schaatsbaan ook bijvoorbeeld een mountainbike terrein zijn. De ligging is dan erg belangrijk. Bij wedstrijden in Nederland wordt er meestal in drie-sterren hotels overnacht. Bij trainingskampen wordt er ook veel overnacht in appartementen, vakantiehuisjes of eenvoudige hotels. Het is belangrijk dat de bedden en het eten goed zijn. Ook voor hockeyers geldt dat sporten en overnachten in elk geval binnen dezelfde woonplaats plaats moet vinden. Voor een aantal sporten zoals squash en roeien is een beperkt budget een doorslaggevend criterium. Cricketspelers echter overnachten meestal in een vier- of vijfsterren locatie. Daarnaast worden door veel sportbonden rust, kwalitatief goed eten en flexibiliteit als factoren genoemd.

Concurrentie ten aanzien van bestaande hotels

Zoals bekend maakt de hotelsector een moeilijke periode door als gevolg van de economische crisis. De bezettingsgraad en de prijs van hotelkamers in Amsterdam staat dan ook onder druk. In de komende jaren wordt het aanbod van hotelkamers uitgebreid, zowel door nieuwbouw van hotels als door het verbouwen van leegstaande kantoorruimtes tot hotel. Dit is in overeenstemming met het beleid van de gemeente Amsterdam dat voor de periode 2006-2015 een groei van 9.000 kamers wenselijk vindt^[10]. Vanuit de Amsterdamse hotellerie is daar recentelijk nog tegen geprotesteerd omdat men vreest dat een dergelijke groei van het aanbod de kamerprijzen nog verder onder druk zal zetten. Daarentegen verwacht KPMG dat de groei van het aantal bezoekers aan Amsterdam deze groei van het aanbod zal compenseren^[11]. De grote musea zijn allen weer open en trekken aanzienlijk meer bezoekers dan verwacht. Er worden de komende jaren een aantal grote congressen gepland. Dit maakt dat de hotelmarkt niet alleen in staat zal zijn het herstel te continueren, maar ook dat er ruimte ontstaat voor specifieke niches. De verwachting is dan ook dat een nieuw te ontwikkelen sporthotel niet of nauwelijks een negatief effect zal hebben op de bestaande markt.

Conditie voor een sporthotel

De criteria die aan een sporthotel gesteld kunnen worden, kunnen worden gesplitst in criteria voor het hotel en criteria voor de omgeving. Ten aanzien van het hotel zelf is er behoefte aan relatief eenvoudige en goedkope accommodatie. Er is geen behoefte aan additionele faciliteiten als fitness of wellness. Bedden en keukens moeten van goede kwaliteit zijn, maar dat spreekt bijna voor zich. Het is belangrijk dat men in kan spelen op wensen van zowel individuele sporters als groepen. Omdat het sociale aspect ook belangrijk wordt gevonden, moet er ruimte zijn voor sociale ontmoetingen en activiteiten. Ten aanzien van de omgeving van het hotel benoemen de geïnterviewde partijen slechts enkele eisen. Genoemd zijn de bereikbaarheid per openbaar vervoer en de nabijheid van uitgaansmogelijkheden. Logischerwijs hangt de

potentie voor een sporthotel samen met het aantal georganiseerde trainingskampen, wedstrijden en evenementen. Hoe meer, hoe beter het hotel is bezet. Dit zijn echter evidente factoren. Voor een aantal sporten, roeien en hippisch, is het belangrijk dat er ook faciliteiten voor boten en paarden zijn. Het is een afweging aan de investeerder om hier wel of niet in te willen investeren.

Kijken we naar het Sportas-gebied dan is er op Spa Zuiver na vrijwel geen hotel die zich specifiek richten op de behoeften van sporters. We leiden af uit dit onderzoek dat er wel degelijk mogelijkheden zijn voor accommodaties die zich specifiek richten op sporters en sporttoeristen. In potentie is er een grote groep die er gebruik van kan maken. Op het moment van schrijven (april 2014) zijn er plannen voor een sporthotel in ontwikkeling op de locatie van het voormalig ANWB Technostation aan het IJsbaanpad 12 (initiatief van Woonzorg Nederland en City Development). Het plan omvat faciliteiten voor ontmoeting, teambijeenkomsten, opslag van sportmaterialen, en een restaurant. De opening van het hotel staat gepland voor het EK atletiek in 2016. Men moet zich er wel van bewust zijn dat sporttoerisme verschillende segmenten kent:

- Het overgrote deel uit meereizende vrienden, familie en volgers en sport 'legacy' toeristen. Deze groep heeft over het algemeen geen bijzondere aanvullende wensen.
- Sporters die aan de absolute top staan hebben de middelen om geld te besteden aan accommodaties. Omdat de coaches en trainers de trainings- en wedstrijdschema's en locaties bepalen, vormen zij een belangrijke spil als het gaat om sporters naar een sporthotel te trekken.
- De subtop, talententeams en de gemiddelde breedtesporter vallen niet in het topsegment als het gaat om bestedingen. Veelal is het budget voor overnachtingen zelfs beperkt.
- Vanuit vooral de breedtesportverenigingen wordt aangegeven dat er behoefte aan een basic, 'no-frills', hotel. De basisvoorzieningen (bed, eten, hygiëne) moeten goed zijn voor een relatief lage prijs. De prijs/kwaliteit verhouding is een veel genoemde factor. Qua type hotel moet er voor

worden gekozen een hotel dat zich zelf niet richt op sportactiviteiten, maar dat in symbiose met andere sportfaciliteiten en- activiteiten opereert. Een belangrijk aspect is flexibel inspelen de op wensen van individuele en groepen sporters.

Beleidsmatig is het van belang dat het sporthotel niet verwordt tot een regulier hotel. Een dergelijk hotel is dan niet meer complementair maar competitief, en kan een verdringingseffect met zich mee brengen. Als het gaat specifiek gaat om een sporthotel, gedreven door de intentie om een additionele groep aan te trekken, worden er geen substantieel verdringingseffect op de bestaande hotelmarkt in Amsterdam verwacht. Belangrijk is om te bepalen op welk segment sporttoeristen het hotel zich richt: met name sporters hebben afwijkende vereisten ten opzichte van de sport 'legacy' toerist en de sportevenemententoerist. Bovendien zal de fase van conceptontwikkeling in grote mate de aantrekkelijkheid van het sporthotel bepalen. Gaat het om sporters, dan is het van belang om te bewaken dat het aansluit bij de wensen en eisen van sporters: niet te duur, ruimte voor ontmoetingen en besprekingen, geen additionele voorzieningen die elders op en rond de sportfaciliteiten van de Sportas ook te vinden zijn. Daarnaast is een inbedding in de regio van belang. Denk aan wintersportbestemmingen waar een hotel in één pakket wordt geboekt met een overnachting, skipas en aanspreekpunten vanuit een reisorganisatie. Koppelingen leggen tussen hotelexploitanten, sportaanbieders en facilititeitbeheerders is van belang voor een goede bezettingsgraag van een sporthotel. Denkbaar zijn ook koppelingen op gebied van voeding met (lokale, regionale) voedselproducten en kennisinstellingen of koppelingen op gebied van gezondheid en prestatie (AMC, Kennis is Kracht). Voor de ontwikkeling van een sporthotel en daarmee voor de ontwikkeling van de Sportas als geheel, zijn organisatorische inspanningen minsten zo belangrijk als het stellen van meer fysieke randvoorwaarden.

¹⁰ Gemeente Amsterdam, Nota Hotelbeleid 2007-2010.

¹¹ KPMG, Hospitality Benchmark 2013.

Bronnenlijst

Buchalis, (2000), Marketing the competitive destination of the future, Tourism Management, Special Issue: The Competitive Destination

Breedveld, K. & Tiessen-Raaphorst, A. (2009) Sporten Gemeten, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag
CSTA (2004) Sport tourism planning template

Florida, R. (2002) The Rise of the Creative Class: And How it's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life, Basic Books, New York

Gibson, H.J., Attle, S. P. & Yiannakis, A., (1998) Segmenting the active sport tourist market: A life-span perspective, Journal of Vacation Marketing, Vol. 4.

Gratton, C. & Taylor, P. (2000) The economics of sports and recreation, Routledge, New York

Hinch, T.D. & Hingham, J. E. S. (2011) Sport Tourism: a Framework for Research, International Journal of Tourism Research, 3, pp. 45-58

Hudson, S. (2003) Sport and Adventure Tourism, The Haworth Hospitality Press, New York

Kamphuis, C. & Van den Dool, R. (2008) Sportdeelname. In: K Breedveld, C Kamphuis, A Tiessen-Raaphorst, Rapportage sport 2008 (p. 74-101), Sociaal en Cultureel Planbureau en W.J.H. Mulier Instituut, Den Haag

Landry, C. (2006.) The art of city making, Earthscan, London

NOC*NSF (2012) Sportersmonitor 2012, URL: www.nocnsf.nl/stream/sportersmonitor-2012.pdf

Sportraad (2011) Sportas Amsterdam, URL: www.sportraadamsterdam.nl/advices

Stebbins, R.A. (2006) Serious Leisure: A Perspective for Our Time. Calgary: Transaction.
Travel Weekly (2009) editie november 11, 2009

Van Bottenburg, M. (1994) Verborgen competitie: over de uiteenlopende populariteit van sporten, Bert Bakker, Amsterdam

Bijlage 1: Analyse marktomvang topsport en breedtesport

1.1. Roeien als topsport

De Bosbaan is het nationale en Olympisch trainingscentrum (OTC) waar alle Nederlandse senioren (>23 jaar) toproeiers trainen. Er trainen op dit moment 55 roeiers met een zogenaamde A-status, het hoogste aantal topsporters met een dergelijke status binnen de focussporten van het NOC*NSF. Naast de roeiers van het Aegon nationale roeiteam zijn er zo'n 30 – 35 fte ondersteunende medewerkers bij dit team betrokken, van bondscoaches tot medisch specialisten. Ook is het bondsbureau van de Nederlandse Koninklijke Roeibond (NKRb), waar zo'n 20 personen werkzaam zijn, gevestigd aan de Bosbaan.

De toproeiers zijn fulltime met hun sport bezig en wonen allemaal binnen een beperkte afstand tot de Bosbaan. Wanneer de roeiers in Amsterdam trainen, verblijven ze vrijwel de gehele dag rond de Bosbaan en wordt daar ook door de NKRb zes dagen per week de (biologische) lunch verzorgd.

De piekperiode ligt ieder seizoen rond april – mei aangezien dan de meeste trainingsarbeid verricht moet worden ter voorbereiding op de belangrijke internationale wedstrijden (Olympisch / WK / EK).

1.2. Nationaal topsporttoerisme

In Nederland traint de nationale selectie boven 23 jaar vrijwel volledig op de Bosbaan en Ringvaart Amsterdam. Af en toe wordt er gebruik gemaakt van banen buiten Amsterdam wanneer er op de Bosbaan geen ruimte is, bijvoorbeeld bij wedstrijden door andere clubs / selecties.

Er bestaat binnen de NKRb incidenteel behoefte aan betaalbare accommodatie om roeiers en ondersteunende staf tijdelijk te huisvesten. Dit kan zijn van enkele nachten voor bijvoorbeeld een medisch specialist van buiten Amsterdam, tot aan een periode van enkele weken voor (jeugd)roeiers die in Amsterdam een trainingsstage komen volgen. Door gebrek aan betaalbare hotelaccommodatie wordt nu gebruik gemaakt van (budget)accommodatie die beperkingen heeft voor de roeiers.

Buiten Nederland worden er in de winterperiode trainingsstages georganiseerd naar landen als Spanje, Italië en Portugal. Er zijn bij de NKRb verschillende locaties bekend waar men goed kan trainen en waar alle faciliteiten voldoen aan de wensen en eisen van de bond. Als het Nederlandse team ergens traint of wedstrijden roeit, moet het zelf de kosten van overnachtingen betalen. Andersom betalen de bezoekende teams in Nederland ook hun eigen kosten. Afhankelijk van de groep, senioren- of jeugdselectie, is er een budget beschikbaar. Minder voor de jeugd, meer voor de senioren. Gemiddeld genomen overnacht het nationale team in het 3 tot 4 sterren segment en is er een budget van 80 – 90 euro per kamer beschikbaar. Vaak worden er sponsor “deals” gesloten waarbij er onder de normale kostprijs wordt overnacht.

Algemeen geldt dat budget voor overnachten beperkt is en daarom zijn de overnachtingskosten leidend bij de selectie van accommodatie. Soms valt er door gebruik te maken van sponsoring een luxer hotel te realiseren. Nabijheid bij de trainingslocatie is een tweede vereiste aan accommodatie, dit om zo efficiënt mogelijk de beschikbare trainingstijd te gebruiken.

1.3. Internationaal topsporttoerisme

Gegeven de lange historie van hoge sportprestaties heeft Nederland grote internationale erkenning binnen de roeiwereld. Hierdoor komt de KNRB regelmatig in aanmerking voor de organisatie van belangrijke internationale (jeugd)wedstrijden zoals WK's en EK's. In augustus 2014 wordt op de Bosbaan het WK-roeien voor senioren georganiseerd, zowel voor de Dames als voor de Heren. In de zomer van 2016 organiseert Nederland ook het WK-toernooi, zij het in Rotterdam.

De WK organisatie wordt door een speciale projectgroep, buiten de KNRB bureau-organisatie voorbereid, waarbij men zich o.a. bezighoudt met de huisvesting van de internationale roeiers en ondersteunende staf. Deze roeiers en staf worden in hotels rondom de Bosbaan ondergebracht. Hierbij wordt er onderscheid gemaakt in verschillende segmenten; officials in het luxe segment en de roeiers en trainers in het 3 tot 4 sterren segment.

Bij het WK van vorig jaar waren 73 landen vertegenwoordigd. Uitgaande van dit aantal en een gemiddeld aantal sporters en staf van 50 personen, inclusief officials, bedraagt het aantal overnachtingen voor dit 10-daagse evenement 36.500. Specifieke sportaccommodatie rondom de Bosbaan is welkom en zal dan door de WK-organisatie worden meegenomen in de keuze opties.

Los van dit soort incidentele evenementen is de structurele marktomvang vanuit de internationale toproeiers voor de Bosbaan zeer klein aangezien er weinig capaciteit voor andere roeiers naast de nationale selectie beschikbaar is.

1.4. Roeien als breedtesport

Bij de KNRB zijn momenteel 114 verenigingen aangesloten die gezamenlijk 31.000 roeiers vertegenwoordigen. Naast burgerverenigingen heeft de roeisport een lange historie binnen de studentenroeiverenigingen. Er bestaan vier Regionale Talent Centra verspreid over het land. Deze RTC's zijn ingericht binnen de studenten roeiclubs die een sterke reputatie hebben van het opleiden en afleveren van getalenteerde roeiers. De (studerende) jeugdselectie woont over het algemeen dan ook in de plaats waar hun RTC / opleiding is gevestigd. Gemiddeld genomen zijn er zo'n 60 tot 75 jeugd selectieroeiers per RTC, landelijk totaal zo'n 250 talenten.

Onderling is er weinig contact tussen de verschillende roeiverenigingen, tenzij je tot de jeugdselectie behoort en elkaar tijdens (inter)nationale wedstrijden tegenkomt. Vanuit de jeugdselecties worden de roeiers voor het nationale team geselecteerd. Vanuit de KNRB zijn de coaches behalve met het trainen van de nationale selectie ook bezig met het ondersteunen van trainers bij de RTC's.

1.5. Sporttoerisme binnen de breedtesport

Traditioneel is de roeisport erg gericht op de wedstrijdssport. Gedurende het jaar wordt er toegewerkt naar belangrijke (inter)nationale wedstrijden waarbij er een piek ligt in de periode april – juni. Tijdens dit soort meerdaagse (studenten) wedstrijden wordt er veelal overnacht bij leden van de organiserende vereniging. Er is geschat dat per vereniging 40 roeiers per jaar elders roeien en daar 2 nachten slapen; totaal 9.120 overnachtingen.

Aangezien de capaciteit op de Bosbaan beperkt is, is er weinig ruimte om teams “van buiten” te ontvangen. Als een dergelijk verzoek wordt gehonoreerd moeten deze teams zelf hun tijdelijk onderkomen in Amsterdam regelen. De KNRB wil dit soort initiatieven echter niet stimuleren aangezien dit niet past binnen het gebruik van de Bosbaan door de nationale selectie en de clubs die hier nu ook al gebruik van maken.

Er bestaat binnen het roeien ook niet echt een traditie van (jeugd)roeivakanties of trainingskampen. Gegeven het complexe transport van de (lange) boten is het ook niet eenvoudig om “even” een weekendje ergens te gaan roeien. De marktomvang van de roeibreedtesport is dan ook beperkt.

2.1. Cricket als topsport

De nationale Heren cricketselectie maakt voor hun trainingen veelvuldig gebruik van de cricketvelden van de Amsterdamse cricketclub VRA, gevestigd aan de Sportas. VRA is een van de weinige verenigingen in Nederland met een zogenaamde graswicket (speelveld). Aangezien deze graswickets zeer kostbaar zijn om te realiseren en te onderhouden, zijn er maar weinig clubs die zich dit kunnen veroorloven. De velden van VRA zijn de belangrijkste velden in Nederland voor de Koninklijke Nederlandse Cricketbond (KNCB), zowel voor de nationale als de internationale topwedstrijden en is eigenlijk het enige veld waar je belangrijke internationale teams kan ontvangen. Behalve de kwaliteit van het veld is de ambiance en (geografische) ligging uiterst geschikt en heeft de locatie een rijke historie van topwedstrijden.

Op het terrein van VRA is er een speciaal veld waar het Nederlands Heren elftal traint. Deze wicket wordt door een professional onderhouden. Aangezien de graswickets zeer arbeidsintensief zijn om te onderhouden kan je hier niet iedere dag op trainen. Meestal wordt er om de dag op een andere grasstrook gespeeld om zo het veld te ontzien en tijd te geven om te herstellen.

Om deze reden is het bijna niet te doen om deze velden ook te gebruiken voor trainingen van het Nederlands Dames elftal. Deze trainen daarom op de velden van Kampong in Utrecht waar een vergelijkbare trainingsconstructie is gerealiseerd. Deze velden zijn wel van een wat mindere kwaliteit maar het ontbreekt aan middelen om deze velden op een hoog kwaliteitsniveau te houden.

Bij het Nederlands heren elftal zijn momenteel vijf spelers fulltime in dienst van de KNCB en daarnaast drie stafmedewerkers ter ondersteuning van het team. De andere spelers zijn ook fulltime met de cricketsport bezig maar niet via een formele arbeidsovereenkomst met de NKCB. Naast de cricketsport hebben zij nog beperkt andere werkzaamheden, maar geen volledige baan.

2.2. Nationaal topsporttoerisme

Bijna alle spelers die voor het Nederlandse team uitkomen wonen in de Randstad. Als er in Nederland (Amsterdam / Rotterdam) wordt getraind dan overnachten de spelers en staf over het algemeen thuis en reist men op en neer. Er wordt niet gezamenlijk overnacht nabij de trainingslocatie. Alleen bij het spelen van een internationaal toernooi in Nederland maakt het nationale team gebruik van hotelaccommodatie nabij de wedstrijdlocatie. Dit komt echter beperkt voor.

Gegeven het klimaat en de beperkte beschikbaarheid van velden wordt er ook regelmatig in binnenaccommodatie getraind. De Rotterdamse club VOC, heeft als een van de weinige verenigingen in Nederland een indoor crickethal. Hier maakt het Nederlands team dan ook veel gebruik van. De piekperiode voor de cricketsport is van mei tot en met augustus. De competitie loopt gedurende de gehele zomer door en de topspelers en staf dienen in deze periode volledig beschikbaar te zijn.

2.3. Internationaal topsporttoerisme

Los van de trainingen heeft het Nederlands elftal een intensief wedstrijdprogramma waarbij men gemiddeld zo'n 150 dagen per jaar in het buitenland verblijft. De lengte van een buitenlandse trip varieert van enkele dagen tot wel zes weken. Naast spelers gaan er bij deze wedstrijden tussen de vier en acht man begeleidende staf mee.

Andersom komen er ook regelmatig internationale topteams op bezoek in Nederland. Dit geldt zowel voor heren- dames- als jeugdteams. Gemiddeld genomen zijn dit zo'n 20 – 25 internationale wedstrijden per jaar, ook afhankelijk of Nederland zich kwalificeert voor de het WK. Buitenlandse teams komen over het algemeen niet naar Nederland / Amsterdam om te trainen, alleen om wedstrijden te spelen.

Gedurende het zomerseizoen wordt er wekelijks wel één of meerdere internationale wedstrijden in Nederland georganiseerd (heren, dames of jeugd). Gemiddeld genomen verblijft de bezoekende club hier twee dagen wanneer er een enkele wedstrijd wordt gespeeld. Ook komt het voor dat een internationaal team een serie wedstrijden komt spelen in Nederland en hier dan een tot twee weken verblijft. Ook tijdens toernooien verblijft men hier voor langere periode. Per team verblijft er rond de 15 personen, spelers en staf.

Als Nederland een (kwalificatie) toernooi organiseert komen er een aantal landenteams tegelijk. Bijvoorbeeld tijdens het jeugd WK-kwalificatie toernooi dit jaar, waarbij er zes internationale teams op drie verschillende locaties op bezoek kwamen. Totaal moesten er zo’n 120 personen voor acht dagen worden ondergebracht. Amsterdam (VRA) is in principe de hoofdlocatie voor internationale wedstrijden, maar bij toernooien wordt er ook elders gespeeld aangezien de belasting voor het veld anders te hoog zou zijn. Andere locaties waar internationale toernooi wedstrijden worden gespeeld zijn Rotterdam, Schiedam, Den Haag, Utrecht en Deventer.

Voor (internationale) herenteams is het beschikbaar budget voor een overnachting zo’n 100- 125 euro per persoon per nacht. Bij de (internationale) jeugd is dit zo’n 75 euro per persoon per nacht.

2.4. Cricket als breedtesport

De cricketsport heeft een beperkt buitenseizoen en kent een zomercompetitie van vier maanden. Dit heeft behalve met het klimaat ook te maken met beschikbaarheid van velden en overige accommodatie zoals kleedruimtes. Veelal worden deze velden gedeeld met andere verenigingen zoals hockeyclubs. Er worden in dat geval afspraken gemaakt over het gebruik van het veld, bijvoorbeeld van mei tot september.

Hoewel Cricket internationaal een grote sport is, zijn er in Nederland relatief weinig actieve beoefenaars. Binnen de 60 cricketverenigingen spelen ongeveer 5.000 spelers, waarvan 1.200 jeugdspelers. Desondanks heeft het Nederlands team een redelijk hoog niveau en een gedegen opleidings- en selectiebeleid. De selectie bij de jeugd vindt al op jonge leeftijd plaats waarbij de jeugdteams veelal naar Engeland gaan om wedstrijden op niveau te spelen. Binnen andere Europese landen is dit niveau lager en daarom minder geschikt om ervaring op te doen. Er bestaan zes selectieteams in verschillende leeftijdscategorieën, zowel voor de jongens als de meisjes.

De jeugdselectie traint in de winter eenmaal per week in Rotterdam (binnen)op een zaterdag of een zondag. Deze jeugd wordt door hun ouders vanuit het hele land naar Rotterdam gebracht, men blijft hier niet overnachten. In het zomerseizoen maakt men gebruik van buitenaccommodatie (o.a. VRA Amsterdam) en wordt de training gecombineerd met internationale en nationale (club)wedstrijden. De semi-top speelt bij clubs welke is ingedeeld in verschillende klassen. Wedstrijden worden in het weekend gespeeld. Vanuit deze clubs vindt de selectie plaats voor het Nederlands elftal.

2.5. Sporttoerisme binnen de breedtesport

De semi-top spelers trainen bij hun eigen club en maken dus gebruik van eigen clubaccommodatie. Het komt zelden voor dat deze teams elders trainen dan op de eigen locatie. Aangezien dit amateurs zijn bestaan er vrijwel ook geen mogelijkheden om elders een trainingswEEK te organiseren. Daarnaast is de beschikbare capaciteit voor wedstrijden en trainingen op buitenaccommodatie veelal gelimiteerd door onderhoudsbeperkingen van de velden. Hierdoor zijn de verenigingen ook terughoudend met het openstellen van hun velden en accommodatie voor andere cricketclubs.

De KNCB organiseert in de winter een landelijke jeugdcompetitie in het In het Frans Otten Stadion. Aangezien dit eendaagse wedstrijden zijn wordt er niet nabij het stadion overnacht. Ook wordt er door verenigingen in de winter regelmatig gebruik gemaakt van (indoor) accommodatie elders, aangezien dit lang niet bij alle cricketclubs zelf beschikbaar is. Wanneer hiervan gebruik gemaakt wordt, blijft men echter niet bij deze indoor accommodatie overnachten maar reist men op en neer.

Soms komt het voor dat teams die in de hoofdklasse spelen een weekend naar een andere plaats gaan om te trainen in indooraccommodatie. Er is bij de KNCB een voorbeeld bekend van de club Quick die een weekend in indoor accommodatie in Deventer heeft gespeeld. Dit komt echter niet veel voor. Er bestaan momenteel geen cricketkampen voor de jeugd. In het verleden werden er door de KNCB wel jeugdtrainingskampen georganiseerd, maar men is daarmee gestopt wegens gebrek aan belangstelling. Individueel komt het wel voor dat getalenteerde (jeugd)spelers in de winterperiode naar het buitenland gaan om te participeren in een internationaal trainingskamp.

Geschatte aantallen: 60 heren teams (15 man) een maal per jaar 2 dagen elders overnachten: totaal 1800 overnachtingen

3.1. Hockey

Nederland heeft een sterke internationale reputatie binnen de hockeysport. Regelmatig worden wedstrijden en toernooien op het hoogste niveau (Olympische / WK / EK) gewonnen, zowel door het heren- als het damesteam. Met het Wagenerstadion heeft de Sportas ook een mooie en historische accommodatie, waar veel (internationale) topwedstrijden zijn gespeeld. Deze accommodatie heeft een lange staat van dienst en zal in de toekomst waarschijnlijk gerenoveerd moeten worden om te voldoen aan de huidige eisen die bij een internationale topsport accommodatie horen. Helaas zijn de recente verbouwingsplannen voor het Wagenerstadion teruggedraaid.

Dit heeft er voor de Koninklijke Nederlandse Hockeybond (KNHB) mede toe geleid om het nieuw te realiseren Nationaal Trainingscentrum (NTC) niet aan de Sportas te vestigen maar in Utrecht. Hierdoor zullen alle trainingsactiviteiten van de Nederlandse topteams in de nabije toekomst in Utrecht gaan plaatsvinden. Ook worden de faciliteiten in Utrecht volledig toegerust op het accommoderen van belangrijke internationale wedstrijden en toernooien. Dit om aan de wens van de KNHB tegemoet te komen dat (internationale) spelers dicht bij de wedstrijdlocatie kunnen trainen en overnachten.

3.2. Consequenties voor de Sportas

Gegeven de keuze van de KNHB om het NTC in Utrecht te realiseren is de potentie van de hockey topsport voor de Sportas beperkt. Alle toekomstige topsport activiteiten en evenementen zullen in het NTC in Utrecht worden gerealiseerd. Eventueel kan het zijn dat internationale teams, voorafgaand aan een toernooi of wedstrijd, zich willen voorbereiden in Nederland en uitwijken naar de Sportas wanneer de capaciteit in Utrecht beperkt is. Het is echter de intentie van de KNHB om dit soort situaties te voorkomen en te zorgen voor voldoende capaciteit op het NTC.

3.3. Hockey als breedtesport

Hockey behoort tot een van de populairste sporten in Nederland en de KNHB is met 240.000 aangesloten leden de op vier na grootste sportbond van Nederland. Ook is de KNHB een van de weinige sportbonden die groeit, waarbij er bij verschillende hockeyclubs zelfs wachtlijsten bestaan. De Nederlandse hockeysport heeft wereldwijd een zeer sterke reputatie en behaalde overwinningen op alle belangrijke wedstrijden. Een van de succesfactoren voor deze prestaties is de professionele opleiding en selectie van jeugdspelers die al op vroege leeftijd begint. De regionale jeugdselectieteams spelen op landelijk niveau tegen andere regioselecties waardoor er een hoog competitieniveau ontstaat. Bij de senioren competitie bestaat er een classificatie op spelniveau waarbij de beste teams landelijk tegen elkaar uitkomen in Hoofdklasse.

3.4. Sporttoerisme binnen de breedtesport

Gegeven het hoge spelniveau en het grote aantal (semi-)profspelers kent de hockeysport een relatief grote marktomvang met betrekking tot sporttoerisme. Selectieteams en clubs die uitkomen in de Hoofdklasse overnachten soms elders voorafgaand aan landelijke wedstrijden. Ook komt het voor dat deze teams een meerdaagse trainingsperiode organiseren buiten de eigen accommodatie. Aangezien dit door de teams zelfstandig wordt georganiseerd zijn er geen landelijke cijfers bekend over de omvang van dit sporttoerisme.

Om toch een inschatting te maken van deze marktomvang is er de volgende berekening gemaakt:

- Aantal hockeyclubs in Nederland: 320
- Aantal teams dat traint en verblijft buiten eigen locatie: 4 (Dames en Heren junioren / senioren)
- Gemiddeld aantal nachten elders: 3 (soms een weekend, soms een (mid)week).
- Aantal personen per team: 17 (11 spelers, 3 reserve spelers, 3 begeleiding)
- Totaal aantal overnachtingen elders: 65.280

Gegeven de centrale ligging, de potentie van de Amsterdamse binnenstad en de historie van het Wagenaar stadion kan de Sportas een groot deel van deze markt naar zich toe trekken. Wanneer sportaccommodatie wordt aangeboden in combinatie met hockey clinics of toernooien kan dit een aantrekkelijk product zijn.

De hockeysport kent ook een lange traditie van jeugdtrainingskampen en hockeyreizen. Naast een paar grote specialistische aanbieders in de markt zijn er ook reisorganisaties die hockeykampen aanbieden naast andere jeugdactiviteiten en sporten. Van de georganiseerde sportkampen hebben de hockeykampen veruit het grootste marktaandeel en het totale aantal deelnemers aan dit soort jeugdvakanties wordt ingeschat rond de 5.000 per jaar (bron: Dhr. P.H. Herfkens, expert jeugdvakanties).

Aangezien sociale veiligheid een belangrijk thema is bij jeugdvakanties heeft Amsterdam te maken met een negatieve beeldvorming als het gaat om vrijetijdsbesteding buiten de dag(sport)activiteiten. Plaatsen als Laren en Bloemendaal zijn dan ook populairder voor dit soort trainingskampen. Ook is betaalbare jeugdaccommodatie schaars rondom de Sportas. (bron: Dhr. P.H. Herfkens, expert jeugdvakanties). Voor studenten en jongeren boven de 18 is Amsterdam juist wel een aantrekkelijke locatie gegeven de vele uitgaansmogelijkheden die de stad biedt.

4.1. Squash

De nationale squashselectie senioren (> 23 jaar) bestaat uit ongeveer 16 spelers, ideaal 8 heren en 8 dames. Deze nationale top is full-time met hun sport bezig en trainen dagelijks, regelmatig meerdere malen per dag. Eenmaal per week wordt er een centrale training georganiseerd in het Frans Otten Stadion (FOS) in Amsterdam. Het individuele trainingsprogramma van een squashspeler wordt met name bepaald door ieders (inter)nationale wedstrijdschema. Door goed te presteren op toernooien wordt immers de positie op de wereldranglijst bepaald. Wereldwijd wordt er bijna ieder weekend wel een proftoernooi georganiseerd. De sporters bezoeken deze internationale toernooien zelfstandig, er zijn geen financiële middelen beschikbaar om een trainer mee te nemen.

De trainingsperioden in het FOS zijn redelijk gespreid over het jaar, zonder duidelijke piekperioden. In de zomermaanden is er een lagere bezetting. De basis trainingsfaciliteiten voor de spelers wordt vanuit de Squash bond Nederland (SBN) gefinancierd, maar deelname aan internationale toernooien moet de sporter zelf betalen.

In de nieuwe beleidsplannen van de NOC*NSF wordt de SBN niet langer ondersteund aangezien het niet een van de zogenaamde focussporten betreft. Dit heeft er voor de SBN toe geleid dat men het trainingsprogramma voor de topspelers in het FOS anders heeft moeten opzetten en er minder trainingsfaciliteiten beschikbaar zijn. Aangezien Topsport Amsterdam de lijn vanuit NOC*NSF volgt, is ook de gemeentelijke subsidie voor de squashsport in het FOS teruggedraaid.

Deze financiële situatie is een grote bedreiging voor de ontwikkeling van de squashsport en zeker in Amsterdam aangezien er geen financiële ondersteuning wordt geboden. Er is in Amsterdam dan wel een WK georganiseerd, maar andere steden zoals Rotterdam organiseren ook internationale proftoernooien. Volgens de SBN wijst de praktijk uit dat Rotterdam meer middelen over heeft voor de squashsport dan Amsterdam en er aantrekkelijke faciliteiten worden geboden.

De SBN is op meerdere locaties in Nederland welkom om te trainen tegen zeer beperkte kosten, net als in het FOS. Geografisch ligt Amsterdam echter erg gunstig, ook voor internationale spelers. Nadeel van Amsterdam is dat verblijfsaccommodatie erg duur is, dit is in de provincie vaak voordeliger. Het FOS is volgens de SBN geen unieke trainingslocatie. Faciliteiten bij de RTC's in de regio zijn zelfs soms nog beter. Het FOS heeft als een van de weinige squashcentra in Europa de capaciteit om veel toeschouwers te ontvangen, daarin is het wel uniek.

4.2. Nationaal topsporttoerisme

Aangezien squash niet tot de focussporten van het NOC*NSF behoort is het zeer moeilijk om binnen de squashsport een A-, of HP-status te behalen. Hierdoor kan de nationale squashtop niet rekenen op substantiële financiële ondersteuning. Geven de financiële beperkingen van deze groep topsporters is er een zeer beperkte vraag naar accommodatie in de nabijheid van de trainingslocatie. In de praktijk reist men op en neer naar de (nationale) trainingslocaties in Amsterdam of Zwolle.

De nationale top die woonachtig is in de westelijke helft van Nederland (Randstad), komt wekelijks bijeen in het Frans Otten Stadion om een gezamenlijk dan wel individueel trainingsprogramma af te werken. Na deze trainingsdag vertrekt een ieder weer naar huis, men blijft niet overnachten in of rondom Amsterdam. De andere trainingen doen deze spelers op eigen locatie onder verantwoording van een eigen (privé)trainer. In principe kan deze eigen locatie overal in het land zijn. Een aantal sporters die in de buurt van Amsterdam woont, traint meerdere keren per week in het FOS.

Topspelers uit de oostelijke helft van Nederland komen wekelijks bijeen in RTC Zwolle om daar te trainen. RTC Zwolle vormt naast het FOS de tweede kernlocatie en biedt zeer goede faciliteiten. Ook hier blijft men niet overnachten nabij de trainingslocatie maar seist men op en neer.

In afgelopen jaren zijn er een paar topspelers geweest die via het CTO woonachtig zijn geweest in studentenhuisvesting in Amsterdam en het FOS als vaste trainingslocatie hadden. Deze studentenhuisvesting voldoet in principe aan de wensen en eisen van zowel de sporters als SBN.

4.3. Internationaal topsporttoerisme

Behalve tijdens toernooien wordt er door squashspelers weinig in het buitenland getraind. Soms wordt er voor de nationale selectie een trainingsweek in België georganiseerd. Gegeven het beperkte budget zijn de kosten van de trainingsfaciliteiten en accommodatie veruit het belangrijkste. Illustratief is een voorbeeld van een trainingsweek voor de nationale squashtop. Er werd overnacht in een squashcentrum met sporthotel in Heerentaals. Hiervoor werd een eigen bijdrage gevraagd van de sporters en was het budget inclusief eigenbijdrage, 40 euro per persoon per dag. Hierbij werden wel de trainers door de SBN betaald.

Er komen met regelmaat verzoeken binnen van internationale spelers om zich tijdelijk in Amsterdam te vestigen en te trainen. Er bestaat bij de SBN daarom behoefte aan tijdelijke, betaalbare accommodatie om deze spelers te kunnen ontvangen. Nederland / Amsterdam is volgens de SBN geografisch aantrekkelijk als internationale bestemming aangezien er veel verbindingen zijn met andere Europese steden.

4.4. Squash als breedtesport

Internationale spelers komen dus regelmatig in Amsterdam aan om in Europa toernooien te spelen. Voor de tijd tussen deze toernooien zoekt men een trainings- en verblijfsplaats. Nu verblijven deze internationale spelers buiten Amsterdam aangezien de accommodaties rondom Amsterdam onbetaalbaar zijn voor hen. De SBN zou graag een “doorgangshuis” creëren zoals ook bestaat voor toptafeltennissers in de tafeltennisacademie van Werner Schlager in Wenen.

Van de ongeveer 400.000 squashspelers zijn er slechts 15.000 aangesloten bij de Squashbond Nederland (SBN) en het aantal squash verenigingen is beperkt. Veel spelers zijn wel lid van een (commercieel) squashcentrum waar zij hun sport met regelmaat beoefenen op een van de ongeveer duizend squashbanen die in Nederland beschikbaar zijn. Door de lage organisatiegraad kent de sport een beperkte traditie van regionale en landelijke competities.

Door het land heen bestaan sinds drie jaar verschillende Regionale Trainings Centers (RTC's); in Hoofddorp, Rotterdam, Drachten, Maastricht en Zwolle. Hier wordt de training verzorgd voor getalenteerde jeugdspelers die dit combineren met hun school. Deze trainingscentra zijn een regionaal voorportaal om door te groeien naar de elite jeugd die bij CTO in Amsterdam en bij RTC Zwolle traint. Op dit moment zitten er ongeveer 50 jeugdspelers (J/M) in de nationale selectie. De elite jeugd bestaat uit 6 spelers die bij het CTO in Amsterdam trainen.

4.5. Sporttoerisme binnen de breedtesport

Voor wat betreft de squashbreedtesport is de marktomvang voor sporttoerisme zeer beperkt. In tegenstelling tot ander sporten kent de squashsport geen cultuur van squashreizen of trainingskampen. Vanuit de verenigingen worden er vooralsnog niet van dit soort initiatieven genomen. Ook de commerciële squashcentra organiseren geen toernooien of trainingskampen naar andere locaties aangezien dit niet in hun belang is.

Daarnaast vormen de hoge verblijfskosten rondom het FOS met name voor de jeugd een grote barrière. De budgetaccommodaties zoals jeugdherbergen zitten meestal vol, vooral in de vakantieperioden. Volgens de SBN zou je rondom het FOS in Amsterdam in potentie de hele zomer trainingskampen voor de jeugd kunnen organiseren, de baanbezetting is immers laag. Echter door de hoge verblijfskosten is dit moeilijk uitvoerbaar.

Aangezien er geen cijfers beschikbaar zijn met betrekking tot sporttoerisme voor de squashsport wordt de potentiële vraag geschat op maximaal 1- 2% van de aangesloten sporters. Dit vertegenwoordigt een aantal van 150 – 300 sport overnachtingen per jaar. Hierbij moet dan vooral gedacht worden aan jongere spelers die hun sport willen combineren met een (weekend) bezoek aan Amsterdam.

5.1. Tennis

De nationale tenniselecties trainen momenteel op het NTC in Almere in verschillende leeftijdscategorieën. Ook de senior topspelers trainen op het NTC. Hier zijn permanent vier banen beschikbaar voor de verschillende selecties. Men komt meerdere keren per week naar Almere om te trainen, met uitzondering van de perioden dat de topspelers in het buitenland zijn om wedstrijden te spelen. Tennis is een individuele sport en de wedstrijdagenda van de individuele speler is bepalend voor de invulling van het trainingsprogramma, dat samen met de technische staf van de KNLTB wordt opgesteld. Hierdoor is het uitzonderlijk dat alle topselectiespelers tegelijk in Almere trainen.

In de zomermaanden (juni – augustus) wordt er minder intensief gebruik gemaakt van de faciliteiten op het NTC aangezien in deze periode veel internationale wedstrijden plaats vinden. Ook december is een rustige maand waarin er minder wordt getraind in Almere.

Binnen de senioren selectie zijn er zijn ongeveer 15 toptennisspelers in Nederland met een erkende NOC*NSF status. Daarnaast zijn er ongeveer 300 (jeugd)spelers met een status vanuit de KNLTB.

5.2. Nationaal topsporttoerisme

De selectietrainingen in Almere betreft altijd een dagprogramma. De spelers blijven niet overnachten op of nabij het NTC maar reizen op en neer richting de trainingslocatie. De meeste topspelers zijn woonachtig in de Randstad en voor hen is Almere redelijk bereikbaar.

Soms wordt er wel een weekend aaneengesloten getraind, meestal gebeurd dit dan ook op het NTC in Almere. Af en toe komt men ook samen op andere locaties in Nederland voor dit soort trainingsweekenden, bijvoorbeeld op sportcentrum Papendal. Er bestaat wel de ambitie bij de KNLTB om langer aaneengesloten (meerdaags) te trainen maar in de praktijk is dit lastig te realiseren gegeven de drukke (wedstrijd) agenda van de topspelers.

5.3. Internationaal topsporttoerisme

Grote internationale wedstrijden (bijvoorbeeld het ABN-AMRO Toernooi) worden georganiseerd door wedstrijdorganisaties die dit vaak al jaren doen. Deze wedstrijdorganisaties maken zelfstandig afspraken met hotels en andere dienstverleners. Dit gaat voor een groot deel buiten de KNLTB om.

Een beperkt aantal internationale wedstrijden organiseert de KNLTB wel zelf, zoals de DavisCup ontmoetingen. Het betreft hier echter een zeer beperkt aantal wedstrijden met een klein aantal internationale spelers. Over het algemeen geldt dat wat betreft de hotel accommodatie voor deze spelers het allemaal niet “super fancy” hoeft. Belangrijk is dat de tennisspelers een goede nachtrust hebben en het dus rustig moet zijn in en rond het hotel. Er is dan ook altijd veel aandacht voor de kwaliteit van de bedden en de ruimte op de kamer om alle tassen etc. te kunnen plaatsen. Soms wordt er in overleg met het hotel overbodige huisraad zoals meubels uit de hotelkamer verwijderd. Verder zijn fitness faciliteiten belangrijk. Fysieke training moet beschikbaar zijn in de directe omgeving, maar dat kan dus ook op een sportcomplex of tenniscentrum zijn, dit hoeft niet per se in door het hotel gefaciliteerd te worden.

In Amsterdam zijn voldoende hotels die aan de basis eisen vanuit de KNLTB voldoen maar deze zijn vaak meer ingericht voor zakelijke gasten en vaak verder verwijderd van geschikte tennisfaciliteiten. De faciliteiten van Spa Zuiver aan de Sportas voldoen in principe de basiseisen maar zijn vrij kostbaar.

Voor de organisatie van internationale toernooien zijn er verder randvoorwaarden (baankwaliteit, afmetingen, toeschouwerscapaciteit, veiligheid, etc.) vanuit de overkoepelende wereld tennis organisatie (ATP) waaraan voldaan moet worden.

5.4. Tennis als breedtesport

Met bijna 700.000 leden is de Koninklijke Lawn Tennisbond (KNLTB) de tweede grootste sportbond van Nederland. Een tennisvereniging is dan bijna ook in elke gemeente van Nederland te vinden.

De nationale junioren selecties en talenten trainen twee maal per week op het NTC in Almere. Deze junioren talenten zitten meestal op een LOOT-school waarbij onderwijs en topsport op een goede manier gecombineerd kan worden. De KNLTB werkt met een regionale opleidingsstructuur waarin naast de nationale selectietraining in Almere ook trainingen in de regio wordt aangeboden voor de getalenteerde tennissers. Getalenteerde (jeugd)spelers die net onder niveau van de nationale selectie zitten trainen dus in hun eigen regio onder leiding van KNLTB coaches. Momenteel zijn er vijf regio's met in totaal tussen de 20 en 30 trainingslocaties verspreid door het land. Mogelijk wil de KNLTB in de toekomst met Regionale Talent Center's (RTC) gaan werken. Op dit moment zijn er ongeveer 300 jeugdspelers met een KNLTB status; van belofte tot internationaal talent.

5.5. Sporttoerisme binnen de breedtesport

Nationale (jeugd)selecties trainen in Almere en reizen op en neer vanuit huis. Incidenteel wordt er overnacht wanneer er elders meerdere dagen aaneengesloten wordt getraind. Regionale selectietalenten trainen in hun eigen regio en voor hen zijn de reisafstanden dus (nog) korter. Hierdoor bestaat er dus geen noodzaak om te overnachten.

Er bestaat binnen de tennissport wel een lange traditie van (jeugd)tenniskampen en tennisreizen. Voor de jeugdspelers wordt dit veelal in de vakantie in Nederland georganiseerd maar ook voor volwassenen worden tennisreizen naar zuidelijke landen regelmatig aangeboden. Dit zijn allemaal commerciële initiatieven gericht op verschillende leeftijdsgroepen. Tunesië, Turkije en andere zon-rijke bestemmingen zijn hierbij populair. Jeugdtenniskampen worden in de zomer door het hele land georganiseerd maar de meest aanbieders concentreren zich op de Randstad. Veelal worden deze jeugdkampen aangeboden in gepercipieerde sociaal veilige locaties tussen het groen.

Er zijn bij de KNLTB geen initiatieven bekend waarbij internationale recreatieve tennisspelers naar Nederland komen om hier een trainingsweek door te brengen. Waarschijnlijk zijn andere bestemmingen om klimatologische redenen hiervoor beter geschikt.

6. Atletiek

Ondanks verschillende pogingen om met de Atletiekunie in gesprek te komen en een eerste positieve toezegging, is het niet gelukt om tot een interview met een betrokken bondsmedewerker te komen. Onderstaande informatie is daarom gebaseerd op secundaire bronnen zoals de websites van de Koninklijke Nederlandse Atletiekunie (KNAU), het NOC*NSF, het Olympisch stadion en de website van de Amsterdam Marathon.

De centrale trainingen van de Atletiekunie vinden plaats op het NTC / CTO Papendal. Voor de meerkamp, middenafstand, kogel/discus, sprint, horden en polsstokhoogspringen (Sittard) worden er voor de seniorentop, de internationale en nationale talenten fulltime trainingsprogramma's aangeboden. Er wordt dagelijks (een of tweemaal per dag) onder leiding van de diverse bondscoaches getraind. Voor de overige disciplines is er een parttime programma of wordt er in regionale selecties getraind.

6.1. Nationaal topsporttoerisme

Voor atleten in de full-timeprogramma's kan de Atletiekunie huisvesting aanbieden op of in de directe omgeving van Papendal. De Atletiekunie beheert daarnaast, ten behoeve van de atleten die parttime mee willen draaien in het centrale programma, zelf een aantal flexkamers op Papendal. Ook zijn er diverse studiefaciliteiten, afgestemd op topsport, dicht in de buurt van Papendal. Aangezien alle trainingen en faciliteiten voor de nationale atletiektop worden aangeboden rondom Papendaal bestaat er weinig noodzaak voor de sporters om elders in Nederland te trainen. De marktomvang van de atletiek topsport voor de Sportas is dan ook zeer beperkt. De Amsterdam Marathon is hierop echter een uitzondering.

De TCS Amsterdam Marathon heeft al jaren een goede reputatie en heeft recent van de Internationale Associatie van Atletiek Federaties (IAAF) het Gold Label voor Road Races ontvangen. Hiermee hoort de Amsterdam marathon nu officieel thuis in het rijtje New York, Parijs, Londen, Boston en Berlijn. De grootste marathon van Nederland, die bekend staat om zijn snelle parcours, is op diverse vlakken spectaculair gegroeid en heeft daarmee bewezen dat de internationale marathon ook behoort tot de grootste van de wereld. In 2012 steeg het deelnemersaantal naar ruim 38.000 over alle afstanden. Ten opzichte van 2009 is dat een groei van vijftig procent.

De nationale top loopt ook graag in Amsterdam. De drie snelste tijden van Nederlandse marathonlopers zijn allemaal gerealiseerd in Amsterdam. De Amsterdam Marathon biedt Nederlandse lopers daarmee een platform om zichzelf verder te kunnen ontwikkelen.

De Amsterdam Marathon brengt jaarlijks een bescheiden maar stabiele vraag met zich mee van nationale topatleten en begeleiders die voorafgaand aan de wedstrijd willen overnachten in Amsterdam en zich zo rustig op de wedstrijd kunnen voorbereiden.

6.2. Internationaal topsporttoerisme

De internationale deelnemers aan de Amsterdam Marathon komen uit ruim 80 verschillende landen, bij geen ander hardloopevenement in Nederland komen zoveel nationaliteiten in actie. De marathon, die start en finisht in het Olympisch stadion, trok afgelopen editie 12.800 hardlopers. Daarmee is de Amsterdam Marathon de grootste marathon van Nederland.

Het Gold Label is ook mede te danken aan het zeer sterke internationale topdeelnemersveld, zo staat Amsterdam op plaats acht van snelste marathons. Wereldtoppers komen graag in Amsterdam vanwege het snelle parcours en de goed en strak georganiseerde wedstrijd. De Amsterdam Marathon wordt jaarlijks medio oktober georganiseerd.

In 2016 wordt in het Olympisch stadion in Amsterdam de Europese Kampioenschappen Atletiek georganiseerd. Hiertoe is een Lokaal Organisatie Comité (LOC) opgericht die zich met deze organisatie zal bezighouden. Het projectbureau is gevestigd in Amsterdam waar onder leiding van directeur Rien van Haperen wordt toegewerkt naar een kampioenschap dat een extra stimulans moet worden om de stad Amsterdam en de atletiek verder op internationaal niveau te krijgen.

Een van de motieven van European Athletics, de Europese atletiekfederatie, om voor Amsterdam te kiezen is de internationale uitstraling die Amsterdam heeft. Een Europees Kampioenschap Atletiek betekent zes dagen topsport, 1250 atleten uit 50 landen, 900 persvertegenwoordigers, 1750 vrijwilligers, 25.000 toeschouwers per wedstrijddag en 156 miljoen TV-kijkers.

6.3. Atletiek als breedtesport

De atletieksport in Nederland kent de laatste jaren een sterk stijgende belangstelling. Waren er in 2005 nog geen 100.000 leden bij de KNAU, per juli 2013 was dit aantal 132.000 verdeeld over 360 verenigingen en loopgroepen. Vooral de loopsport is populair in Nederland; zij vertegenwoordigen ruim 60% van de leden van de KNAU. Naast deze groep atleten die is aangesloten bij een vereniging bestaat er een grote groep sporters die individueel of in een vriendengroep de loopsport beoefenen. Veelal wordt er naar een wedstrijd of loopevenement toe getraind waarbij er regelmatig elders wordt overnacht.

Door de toenemende belangstelling voor de atletieksport komt er ook meer talent bovendrijven vanuit de breedtesport. Regionale talenten in junioren leeftijd worden getraind in de eigen regio. Voor bijna alle disciplines worden er regionale trainingen georganiseerd waarbij de regiotrainer verder werkt aan de ontwikkeling van regionaal talent om zo de doorstroming naar de centrale trainingen op Papendal te bewerkstelligen.

6.4. Sporttoerisme binnen de breedtesport

Leden van atletiekclubs komen regelmatig uit in regionale verenigingswedstrijden in verschillende disciplines. Kenmerkend voor dit soort evenementen is dat het veelal eendaagse wedstrijden betreft en er weinig noodzaak tot overnachten elders is. De marktomvang is hier dus beperkt. Voor landelijke wedstrijden en evenementen wordt er wel regelmatig overnacht in de plaats van het evenement. Op deze manier wordt drukte en stress (reistijd, files, parkeren, etc.) voorafgaand aan een grote wedstrijd voorkomen en verschijnt men uitgerust aan de start.

De Amsterdam Marathon trok in 2012 ruim 38.000 lopers over de verschillende afstanden. Bijna 13.000 van hen liepen de Marathon afstand. Hiermee is de Amsterdam Marathon de drukst bezette marathon van Nederland. Hoewel er geen cijfers bekend zijn van het aantal lopers van buiten Amsterdam dat bleef overnachten voorafgaand of na de Marathon wordt dit aantal geschat op 2% van het totaal aantal deelnemers: 760 overnachtingen.

7. Hippische sport

De Hippische accommodaties aan de Sportas zijn niet echt geschikt voor (topsport) kadertrainingen en evenementen aangezien deze accommodaties met name beperkingen hebben qua afmetingen (oppervlakte) van de trainingsfaciliteiten. Gegeven deze beperkingen is de kans erg klein dat er in de toekomst kadertraining en (inter)nationale wedstrijden georganiseerd zullen worden aan de Sportas.

De Nederlandse topruiters hebben vrijwel allemaal een eigen stal met trainingsaccommodatie en trainen hierdoor meestal op de eigen locatie. In een aantal gevallen traint een topruiter op de accommodatie van een collega topruiter. Voor de centrale kadertrainingen komt men wel periodiek samen om te trainen. Dit gebeurt op verschillende locaties in het land, regelmatig bij een van de topruiters thuis, die dan zijn / haar trainingsaccommodatie openstelt voor de andere topruiters. Vanaf 2014 zullen deze centrale kadertrainingen meer en meer plaatsvinden op het NTC in Ermelo waar het Nederlands Hippisch Centrum zich verder wil ontwikkelen tot topsport centrum voor de hippische sport. De kadertrainingen vinden allemaal in Nederland plaats. Behalve voor internationale wedstrijden reist men over het algemeen niet naar het buitenland om te trainen.

Het belangrijkste aspect voor de selectie van een trainingsfaciliteit is de afmeting van de rijbak. Deze dient groot genoeg te zijn om alle hippische disciplines te faciliteren die in de kadertrainingen zijn opgenomen. Daarnaast dienen de accommodaties voorzien te zijn van een veiligheidscertificaat waardoor er de zekerheid bestaat dat de trainingsfaciliteiten van voldoende kwaliteit zijn en er zich geen onveilige situaties voor ruiter en paard kunnen voordoen.

Er zijn door Nederland verspreid voldoende accommodaties die geschikt zijn om een kadertraining voor de ongeveer 15 topruiters te faciliteren. Er bestaat vanuit de KNHS weinig behoefte aan nieuwe of aanvullende trainingsaccommodaties met betrekking tot de kadertrainingen.

7.1. Nationaal topsporttoerisme

De centrale kadertrainingen zijn vooral dagprogramma's waarbij er dus niet door de topruiters wordt overnacht op of nabij de trainingslocatie. Aangezien veel ruiters een eigen stal beheren en zij de zorg hebben voor de training en het onderhouden van de andere paarden, zijn de centrale kadertrainingen meestal beperkt tot een dag. Ook gegeven de relatief korte reisafstanden is het goed mogelijk om dagprogramma's te organiseren en op en neer te reizen.

Bijkomende complexiteit voor meerdaagse trainingen is dat ook het paard van de ruiter gehuisvest dient te worden. Aangezien het voor het paard van belang is zoveel mogelijk op de vertrouwde eigen locatie te overnachten zijn meerdaagse trainingen beperkt in aantal. Incidenteel wordt er wel eens een meerdaagse kadertraining georganiseerd en wordt de overnachting van ruiter en paard ingepast in het programma / locatie. Er bestaat wel de ambitie bij de KNHS om de intensiteit en frequentie van de centrale kadertrainingen te verhogen maar dat wordt vooral gezocht in het vaker centraal bijeenkomen en niet in het langer (meerdere dagen) bijeenkomen.

De organisatie van grote hippische evenementen zoals het NK wordt aan een bepaalde wedstrijdorganisatie toegekend en gaat hierdoor deels buiten de KNHS om. Deze aangewezen wedstrijdorganisatie is dan verantwoordelijk voor huisvesting / hotelovernachtingen etc. Dit soort evenementen kan in principe overal in Nederland plaats vinden mits de accommodatie voldoet aan de eisen die bij een dergelijk evenement horen (zie ook boven).

7.2. Internationaal topsporttoerisme

Wanneer de KNHS een EK / WK naar Nederland wil halen moet ze een bid uitbrengen en zich positief onderscheiden om zo het evenement naar zich toe te trekken. Ook voor dit soort internationale wedstrijden / evenementen wordt de koppeling gemaakt met een hippische wedstrijdorganisatie die heeft bewezen een dergelijk evenement aan te kunnen. In het verleden hebben dit soort evenementen eerder in Nederland plaatsgevonden, onder andere in Amsterdam in combinatie met het jaarlijkse hippische evenement Jumping Amsterdam dat in de Rai wordt georganiseerd.

7.3. Hippische sport als breedtesport

De KNHS is een grote sportfederatie en is met ruim 215.000 leden de op vijf na grootste sportbond van Nederland. In totaal wordt het aantal hippische sporters in Nederland op zo'n 700.000 geschat.

De KNHS heeft het Rabo Talentenplan als opleidingsprogramma waarbinnen talentvolle paardensporters in de disciplines dressuur, springen en eventing ondersteund worden in hun ontwikkeling tot topsporter. Ieder jaar worden circa 200 ruiters tijdens trainingen en bijeenkomsten begeleid door de KNHS bondscoaches, trainers uit het KNHS Trainersplatform en andere experts. Het samenbrengen van toppers en talentvolle ruiters is een van de belangrijkste principes. Het Rabo Talentenplan bestaat uit drie niveaus: Internationaal Talent, Nationaal Talent en Belofte.

De leden van het Rabo Talententeam (18-25 jaar) worden jaarlijks gekozen door de KNHS bondscoaches en de voor topsport verantwoordelijke personen van de KNHS. De leden van het Rabo Talententeam zijn de meest succesvolle ruiters en amazones in hun discipline en leeftijdscategorie en daarmee de ambassadeurs van het Rabo Talentenplan. Ieder jaar wordt uit het Rabo Talententeam het Rabo Talent van het Jaar gekozen. In 2013 maken 14 leden deel uit van het Rabo Talententeam.

Er bestaan weinig verschillen tussen topruiters en geselecteerde talenten met betrekking tot de trainingsfaciliteiten. In de praktijk worden dezelfde accommodaties gebruikt als voor de topruiters. De hippische accommodaties aan de Sportas zijn dus ook niet geschikt voor trainingen van deze groep ruiters. Vanuit de KNHS bestaat er weinig behoefte aan aanvullende accommodaties.

7.4. Sporttoerisme binnen de breedtesport

Net als voor de senior kaderruiters geldt dat de centrale trainingen bij de talenten ook veelal dagprogramma's zijn. Ook hier speelt dat overnachtingen niet noodzakelijk zijn en in principe ongewenst in verband met het huisvesten van het paard.

De meeste (recreatieve) ruiters binnen de breedtesport reizen wel eens met hun paard om elders te rijden / trainen, maar houden dit veelal beperkt tot een dag, gegeven de moeilijkheid om je paard elders te stallen. Een aantal topstallen organiseren wel trainingsweken voor ruiters binnen de breedtesport. Hierbij worden dan zowel ruiter als paard geaccommodeerd. Doel is niet zozeer een topruiter te worden maar eerder om de eigen vaardigheden en capaciteiten te vergroten.

Ook worden er door de KNHS zogenaamde Zomer Instructieweken georganiseerd op het Nationaal Hippisch Centrum in Ermelo. Deze instructieweken worden op verschillende niveaus en voor de verschillende hippische disciplines georganiseerd. Naast de KNHS zijn er verschillende andere commerciële stallen die trainings- en instructieweken organiseren waarbij er zowel met eigen paard als met een paard vanuit de manage getraind kan worden.

De maneges aan de Sportas zijn in potentie prima geschikt voor dit soort instructieweken, vooral wanneer de nadruk ligt op het vergroten van de rij-technische capaciteit en er dus veel in de rijbak wordt getraind. Het Amsterdamse Bos kan dan gebruikt worden voor afwisseling in het trainingsprogramma en volstaat qua afmetingen en aantal / lengte van de ruitersporen.

Bijlage 2: Sportbonden over kansen top- en breedtesporttoerisme

1. Koninklijke Nederlandse Roei Bond (KNRB):

Topsport: De marktomvang is voor de nationale toproeisport beperkt omdat men immers al in Amsterdam en daardoor bestaat er slechts incidenteel behoefte aan overnachtingscapaciteit. Internationaal heeft de roeisport veel potentie voor de Sportas. De organisatie van internationale wedstrijden brengt een incidentele maar grote vraag naar (sport) accommodatie met zich mee. De structurele marktomvang van internationale toproeiers is echter klein; de capaciteit op de Bosbaan is immers beperkt. Daarbij wil de KNRB zo min mogelijk “verstorende activiteiten” rondom de Bosbaan, die de Olympische prestaties onder druk kunnen zetten.

Concreet is het van belang dat faciliteiten op orde moeten zijn: de huidige accommodatie aan de Boskaan wordt binnenkort aangepast. Het bondsbureau wordt er gehuisvest, er worden nieuwe kleedruimtes gerealiseerd, er komt een nieuwe keuken/restaurant en het krachthonk wordt uitgebreid. Echter, er is behoefte aan meer bergruimte (botenhuys) bij de Bosbaan en de trainingsfaciliteiten rondom de Bosbaan (nog) niet toegerust op paralympische roeiers. Daarnaast is er behoefte aan meer vaarwater voor de roeiers. De KNRB ziet graag een trainingsvoorziening aan de Ringvaart, zodat er op langere afstanden (aerobe) getraind kan worden.

Breedtesport: Traditioneel is de roeisport erg gericht op de wedstrijd sport. Gedurende het jaar wordt er toegewerkt naar belangrijke (inter)nationale wedstrijden waarbij er een piek ligt in de periode april – juni. Tijdens dit soort meerdaagse (studenten) wedstrijden wordt er veelal overnacht bij leden van de organiserende vereniging. Een schatting van aantallen komt er op neer dat per vereniging 40 roeiers per jaar elders roeien en daar 2 nachten slapen; totaal 9.120 overnachtingen.

Aangezien de capaciteit op de Bosbaan beperkt is, is er weinig ruimte om teams “van buiten” te ontvangen. Als een dergelijk verzoek wordt gehonoreerd moeten deze teams zelf hun tijdelijk onderkomen in Amsterdam regelen. De KNRB wil dit soort initiatieven echter niet stimuleren aangezien dit niet past binnen het gebruik van de Bosbaan door de nationale selectie en de clubs die hier nu ook al gebruik van maken.

2. Koninklijke Nederlandse Cricket Bond (KNCB):

Topsport: Internationaal is cricket een populaire sport, met name in opkomende economieën als India en Zuid-Afrika. De cricketsport ook aantrekkelijk voor de nieuw te realiseren sportaccommodatie aan de Sportas. De internationale spelers verwachten hotelaccommodatie in het hogere segment, hetgeen aansluit bij de ambities van het sporthotel. Gedurende de zomermaanden bestaat er een stabiele vraag van ongeveer 2000 overnachtingen in dit segment, met een incidentele piek wanneer er een internationaal toernooi wordt georganiseerd.

Ook heeft het Nederlands team een hoog niveau, vooral vergeleken met andere Europese landen. Hierdoor komt Nederland regelmatig in aanmerking om belangrijke toernooien te organiseren en internationale spelers te ontvangen. Deze wedstrijden hebben een hoog internationaal uitstralingsgehalte en worden wereldwijd (live) uitgezonden. De accommodatie van VRA aan de Sportas voldoet aan de strenge eisen van de ICC, de overkoepelende wereld cricketorganisatie. Als een van de weinig locaties in Nederland mag er een internationaal cricket evenement plaatsvinden. In deze context bestaat er de behoefte om, heel concreet, een dataverbinding te realiseren met hoge capaciteit (glasfiber) maakt deze locatie extra aantrekkelijk voor het organiseren van dergelijke grote evenementen. Op dit moment moet dit worden gerealiseerd met kostbare mobiele satellietwagens. Daarnaast is er de behoefte om het trainingsveld voor het Nederlands elftal op de VRA locatie te overkappen.

Breedtesport: De semi-top spelers trainen bij hun eigen club en maken dus gebruik van eigen clubaccommodatie. Het komt zelden voor dat deze teams elders trainen dan op de eigen locatie. Aangezien dit amateurs zijn bestaan er vrijwel ook

geen mogelijkheden om elders een trainingsweek te organiseren. Daarnaast is de beschikbare capaciteit voor wedstrijden en trainingen op buitenaccommodatie veelal gelimiteerd door onderhoudsbeperkingen van de velden. Hierdoor zijn de verenigingen ook terughoudend met het openstellen van hun velden en accommodatie voor andere cricketclubs.

De KNCB organiseert in de winter een landelijke jeugdcompetitie in het In het Frans Otten Stadion. Aangezien dit eendaagse wedstrijden zijn wordt er niet nabij het stadion overnacht. Ook wordt er door verenigingen in de winter regelmatig gebruik gemaakt van (indoor) accommodatie elders, aangezien dit lang niet bij alle cricketclubs zelf beschikbaar is. Wanneer hiervan gebruik gemaakt wordt, blijft men echter niet bij deze indoor accommodatie overnachten maar reist men op en neer.

Er bestaan momenteel geen cricketkampen voor de jeugd. In het verleden werden er door de KNCB wel jeugdtrainingskampen georganiseerd, maar men is daarmee gestopt wegens gebrek aan belangstelling. Individueel komt het wel voor dat getalenteerde (jeugd)spelers in de winterperiode naar het buitenland gaan om te participeren in een internationaal trainingskamp.

3. Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB):

Topsport: Gegeven de keuze van de KNHB om het NTC in Utrecht te realiseren is de potentie van de hockey topsport voor de Sportas beperkt. Alle toekomstige topsport activiteiten en evenementen zullen in het NTC in Utrecht worden gerealiseerd. Eventueel kan het zijn dat internationale teams, voorafgaand aan een toernooi of wedstrijd, zich willen voorbereiden in Nederland en uitwijken naar de Sportas wanneer de capaciteit in Utrecht beperkt is. Het is echter de intentie van de KNHB om dit soort situaties te voorkomen en te zorgen voor voldoende capaciteit op het NTC.

Breedtesport: Gegeven het hoge spelniveau en het grote aantal (semi-)profspelers kent de hockeysport een relatief grote marktomvang met betrekking tot sporttoerisme. Selectieteams en clubs die uitkomen in de Hoofdklasse overnachten soms elders voorafgaand aan landelijke wedstrijden. Ook komt het voor dat deze teams een meerdaagse trainingsperiode organiseren buiten de eigen accommodatie. Aangezien dit door de teams zelfstandig wordt georganiseerd zijn er geen landelijke cijfers bekend over de omvang van dit sporttoerisme.

Gegeven de centrale ligging, de potentie van de Amsterdamse binnenstad en de historie van het Wagenaar stadion kan de Sportas een groot deel van deze markt naar zich toe trekken. Wanneer sportaccommodatie wordt aangeboden in combinatie met hockey clinics of toernooien kan dit een aantrekkelijk product zijn.

De hockeysport kent ook een lange traditie van jeugdtrainingskampen en hockeyreizen. Naast een paar grote specialistische aanbieders in de markt zijn er ook reisorganisaties die hockeykampen aanbieden naast andere jeugdactiviteiten en sporten. Van de georganiseerde sportkampen hebben de hockeykampen veruit het grootste marktaandeel en het totale aantal deelnemers aan dit soort jeugdvakanties wordt geschat rond de 5.000 per jaar (bron: Dhr. P.H. Herfkens, expert jeugdvakanties).

Aangezien sociale veiligheid een belangrijk thema is bij jeugdvakanties heeft Amsterdam te maken met een negatieve beeldvorming als het gaat om vrijetijdsbesteding buiten de dag(sport)activiteiten. Plaatsen als Laren en Bloemendaal zijn dan ook populairder voor dit soort trainingskampen. Ook is betaalbare jeugdaccommodatie schaars rondom de Sportas (bron: Dhr. P.H. Herfkens, expert jeugdvakanties). Voor studenten en jongeren boven de 18 is Amsterdam juist wel een aantrekkelijke locatie gegeven de vele uitgaansmogelijkheden die de stad biedt.

Kansen voor de Sportas: Met het Wagner stadion heeft de Sportas een unieke accommodatie met een rijke hockeyhistorie. Het stadion wordt veelvuldig gebruikt voor selectie en competitiewedstrijden en ontvangt daarom regelmatig spelers van buiten Amsterdam. Ook worden er al regelmatig hockeykampen en clinic’s verzorgd in en rond het Wagenerstadion.

Gegeven de relatief grote marktomvang van het sporttoerisme binnen hockeybreedtesport, bestaan er volop kansen voor de combinatie van hockeysport en overnachten in Amsterdam. Wanneer er op korte afstand van het stadion aantrekkelijke sportaccommodatie wordt gerealiseerd, met in achtneming van het budget van de verschillende doelgroepen, leidt dat tot uitstekende mogelijkheden voor verdere uitbreiding van dit soort activiteiten.

4. Squash Bond Nederland (SBN):

Topsport: De marktomvang voor topsporttoerisme voor wat betreft de squashsport zeer beperkt is. Bij het huidige prijsniveau van bestaande accommodaties rondom het FOS kunnen we zelfs stellen dat de vraag nihil is. Wanneer er accommodatie wordt gerealiseerd met een laag prijsniveau, bestaat er een potentiële vraag voor de nationale top van ongeveer 20 personen, spelers plus staf, die één tot tweemaal per jaar een trainingsweek rondom het FOS willen organiseren. Daarnaast zijn er regelmatig internationale spelers die tijdelijk in Amsterdam willen verblijven.

Ondanks dat de Squashsport dus beperkt is in marktomvang en ook in uitstraling, is het FOS wel het NTC van de squashsport en daarom relevant voor de Sportas. Gegeven de financiële situatie van de SBN bestaat er echter het gevaar dat zij naar een andere kernlocatie zal uitwijken. In meerdere plaatsen in Nederland is de SBN welkom. Ook zoekt de SBN op korte termijn nieuwe huisvesting, samen met de Schermbond en de Tafeltennisbond, waarmee zij samen een werkorganisatie vormt. Door mee te denken over huisvesting en mogelijk door het (opnieuw) verlenen van subsidie door Topsport Amsterdam, kan het NTC van de squashsport aan de Sportas behouden en uitgebouwd worden.

Breedtesport: Voor wat betreft de squashbreedtesport is de marktomvang voor sporttoerisme zeer beperkt. In tegenstelling tot ander sporten kent de squashsport geen cultuur van squashreizen of trainingskampen. Vanuit de verenigingen worden er voornamelijk niet van dit soort initiatieven genomen. Ook de commerciële squashcentra organiseren geen toernooien of trainingskampen naar andere locaties aangezien dit niet in hun belang is. Daarnaast vormen de hoge verblijfskosten rondom het FOS met name voor de jeugd een grote barrière. De budgetaccommodaties zoals jeugdherbergen zitten meestal vol, vooral in de vakantieperiodes. Volgens de SBN zou je rondom het FOS in Amsterdam in potentie de hele zomer trainingskampen voor de jeugd kunnen organiseren, de baanbezetting is immers laag. Echter door de hoge verblijfskosten is dit moeilijk uitvoerbaar.

5. Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB):

Topsport: Kansen voor de Sportas liggen met name bij het organiseren van (internationale) wedstrijden en toernooien. Voor de organisatie van internationale toernooien zijn er voor een langere periode (bv twee weken) wedstrijdfaciliteiten nodig. Daarnaast speelt dat de organisatie van bijvoorbeeld een Davis Cupwedstrijd op een relatief korte termijn (bv drie maanden) gerealiseerd moet worden. Men weet immers van te voren niet of het team een ronde verder komt en of er dus een volgende toernooironde kan worden georganiseerd. Wanneer tennisaccommodatie aan de Sportas (Sporthallen Zuid) deze flexibiliteit zou kunnen bieden is dit zeker aantrekkelijk voor de KNLTB. Sporthallen Zuid heeft al eerder Davis Cup wedstrijden gefaciliteerd. Het Frans Otten Stadion is te klein om dit soort grote internationale evenementen te kunnen huisvesten.

Doorgaans vinden selectietrainingen plaats in Almere. Soms wordt er elders getraind of is er een toernooi of wedstrijd waarvoor de KNLTB op zoek gaat naar een alternatieve accommodatie. Hierbij is de financiële haalbaarheid een van de belangrijkste voorwaarden. Het totale kostenplaatje (huur van baan en aanvullende faciliteiten) moet binnen het budget passen. Een eis is dat er zowel binnen als buiten gespeeld kan worden op de locatie. Belangrijk is dat er in de directe nabijheid van de tennisbaan kan worden overnacht om de reistijd tot een minimum te beperken. Ideaal is om op loopafstand van de trainingsfaciliteiten te overnachten. Dit soort trainingsaccommodaties is in Nederland redelijk ruim beschikbaar. Wel is het zo dat sommige accommodaties te kostbaar zijn en er daardoor wordt uitgeweken naar een minder ideale accommodatie die wel past binnen het budget van de betreffende selectiegroep.

Breedtesport: Nationale (jeugd)selecties trainen in Almere en reizen op en neer vanuit huis. Incidenteel wordt er overnacht wanneer er elders meerdere dagen aaneengesloten wordt getraind. Regionale selectietalenten trainen in hun eigen regio en voor hen zijn de reisafstanden dus (nog) korter. Hierdoor bestaat er dus geen noodzaak om te overnachten.

Er bestaat binnen de tennissport wel een lange traditie van (jeugd)tenniskampen en tennisreizen. Voor de jeugdspelers wordt dit veelal in de vakantie in Nederland georganiseerd maar ook voor volwassenen worden tennisreizen naar zuidelijke landen regelmatig aangeboden. Dit zijn allemaal commerciële initiatieven gericht op verschillende leeftijdsgroepen. Tunesië, Turkije en andere zon-rijke bestemmingen zijn hierbij populair. Jeugdtenniskampen worden in de zomer door het hele land georganiseerd maar de meest aanbieders concentreren zich op de Randstad. Veelal worden deze jeugdkampen aangeboden in gepercepieerde sociaal veilige locaties tussen het groen. Er zijn bij de KNLTB geen initiatieven bekend waarbij internationale recreatieve tennisspelers naar Nederland komen om hier een trainingsweek door te brengen. Waarschijnlijk zijn andere bestemmingen om klimatologische redenen hiervoor beter geschikt.

6. Atletiekunie:

Topsport: Op gebied van topsport en atletiek liggen kansen met name bij evenementen. De Amsterdam Marathon en het te organiseren EK Atletiek (2016) zijn goede voorbeelden. De Amsterdam Marathon heeft een structurele marktomvang van een kleine honderd internationale topatleten, begeleiders en officials. Het EK Atletiek zal een incidentele maar zeer grote vraag van enkele duizenden overnachtingen door topatleten met zich meebrengen. Los van de incidentele evenementen is de structurele marktomvang voor de topatletiek in Amsterdam beperkt. Papendal is en blijft het NTC en alle trainingen en voorbereidingen vinden daar plaats.

Breedtesport: Leden van atletiekclubs komen regelmatig uit in regionale verenigingswedstrijden in verschillende disciplines. Kenmerkend voor dit soort evenementen is dat het veelal eendaagse wedstrijden betreft en er weinig noodzaak tot overnachten elders is. De marktomvang is hier dus beperkt. Voor landelijke wedstrijden en evenementen wordt er wel regelmatig overnacht in de plaats van het evenement. Op deze manier wordt drukte en stress (reistijd, files, parkeren, etc.) voorafgaand aan een grote wedstrijd voorkomen en verschijnt men uitgerust aan de start.

De Amsterdam Marathon trok in 2012 ruim 38.000 lopers over de verschillende afstanden. Bijna 13.000 van hen liepen de Marathon afstand. Hiermee is de Amsterdam Marathon de drukst bezette marathon van Nederland. Hoewel er geen cijfers bekend zijn van het aantal lopers van buiten Amsterdam dat bleef overnachten voorafgaand of na de Marathon wordt dit aantal geschat op 2% van het totaal aantal deelnemers: 760 overnachtingen

7. Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS):

Topsport: De mogelijkheden die de hippische accommodaties op de Sportas bieden is beperkt als het gaat om de rijtechnische kadertrainingen van de KNHS. Mogelijk zou er wel gebruik gemaakt kunnen worden van faciliteiten aan de Sportas bij het aantrekken van een groot (internationaal) wedstrijdevenement zoals een NK, EK of WK. Wanneer dit zou gebeuren zal dit vrijwel zeker zijn in combinatie met Jumping Amsterdam. De faciliteiten aan de Sportas zouden dan eventueel gebruikt kunnen worden om (inter)nationale ruiters en hun paarden te kunnen huisvesten en verzorgen. Deze organisatie gaat echter buiten de KNHS om.

Breedtesport: Net als voor de senior kaderruiters geldt dat de centrale trainingen bij de talenten ook veelal dagprogramma's zijn. Ook hier speelt dat overnachtingen niet noodzakelijk zijn en in principe ongewenst in verband met het huisvesten van het paard. De meeste (recreatieve) ruiters binnen de breedtesport reizen wel eens met hun paard om elders te rijden / trainen, maar houden dit veelal beperkt tot een dag, gegeven de moeilijkheid om je paard elders te stallen.

Een aantal topstallen organiseert wel trainingsweken voor ruiters binnen de breedtesport. Hierbij worden dan zowel

ruiter als paard geacommodeerd. Doel is niet zozeer een topruiter te worden maar eerder om de eigen vaardigheden en capaciteiten te vergroten. Ook worden er door de KNHS zogenaamde Zomer Instructieweken georganiseerd op het Nationaal Hippisch Centrum in Ermelo. Deze instructieweken worden op verschillende niveaus en voor de verschillende hippische disciplines georganiseerd. Naast de KNHS zijn er verschillende andere commerciële stallen die training- en instructieweken organiseren waarbij er zowel met eigen paard als met een paard vanuit de manage getraind kan worden.

De maneges aan de Sportas zijn in potentie prima geschikt voor dit soort instructieweken, vooral wanneer de nadruk ligt op het vergroten van de rij-technische capaciteit en er dus veel in de rijbak wordt getraind. Het Amsterdamse Bos kan dan gebruikt worden voor afwisseling in het trainingsprogramma en volstaat qua afmetingen en aantal / lengte van de ruiterspaden.

Bijlage 3: Quickscan vrijetijdslandschappen

“Jardines del Turia” – Valencia, Spanje

Introductie

Het gebied Jardines del Turia ligt in de drooggelegde rivierbedding van de rivier de Turia. De Turia liep dwars door de stad Valencia maar is omgelegd vanwege herhaaldelijke overstromingen. De rivierbedding is vervolgens over een lengte van 9 kilometer herontwikkeld tot een vrijetijdslandschap waarin leisure, sport en cultuur centraal staan. De Jardines del Turia verbinden de dierentuin van Valencia met de aan de kustgelegen ‘Stad van Kunst en Wetenschap’ met een verzameling van welbekende gebouwen en infrastructurele kunstwerken die zijn ontworpen door architecten als Santiago Calatrava en Félix Candela.

Sport & vrije tijd

Het gebied doet aan als een stadspark maar is erg multifunctioneel ingericht. Het wordt gebruikt voor vrijetijdsbesteding, cultuur en evenementen waarbij wordt ingezet op bewoners en bezoekers.

- Voorzieningen voor vrijetijdsbesteding in de buitenlucht zijn een skatepark, honkbalveld, openbare fitness apparatuur, voetbalvelden (afmeting zaalvoetbal, small-size 7v7 en full-size 11v11), basketbalveld, atletiek stadion, rugby veld, speelpark ‘Gullivers’ voor kinderen en gemarkeerde loop en fietsroutes. Daarnaast zijn er vele indoor-voorzieningen in de het sportcentrum Petxina. Verder is er een onder architectuur ontworpen botanische tuin ‘L’Umbracle’.
- Culturele voorzieningen zijn aanwezig zoals het Instituut voor Moderne kust, het Benlliure Museum, het St Pius V Museum voor beeldende kust en het Museum of the Fallas. Daarnaast huisvest de ‘Stad van Kunst en Wetenschap’ het ‘Pincipe Felipe’ wetenschapsmuseum, een lmax theater en planetarium, een oceanologisch aquarium, een stadsschouwburg en operatheater, en een multifunctioneel centrum ‘L’Agora’ waar concerten en sportevenementen worden gehouden – zoals de tenniswedstrijden van de ATP World Tour Valencia Open 500.
- Het gebied wordt gebruikt voor evenementen. De ‘Fallas’ is een traditionele viering met een parade (qua voorkomen enigszins vergelijkbaar met praalwagens tijdens carnaval). De jaarlijkse marathon van Valencia doet ook het gebied aan. In het midden van de Jardins del Turia, althans op korte afstand er van, ligt het Mestalla Stadion van de voetbalclub Valencia. Met haar 55.000 zitplaatsen is het een van de grotere stadions van Spanje en daardoor ook geschikt voor grote publiektrekkende sportevenementen zoals finales van bekertoernooien.

Inzet op sporttoerisme

Jardines del Turia wordt meer in zijn algemeenheid vermarkt als toeristische trekpleister. Het wordt ingezet voor de meer algemene branding van de stad Valencia. De traditionele ‘guided tours’ worden veelvuldig aangeboden. De ruimtelijke inrichting van het gebied en de aanwezige voorzieningen leent zich wel voor sport event tourism. De marathon en de Valencia Open 500 zijn daar voorbeelden van. Deze evenementen trekken topsporters en, bijvoorbeeld in het geval van de marathon, ook fanatieke amateurs. Op websites van hotels worden in het kader van deze evenementen speciale arrangementen aangeboden die aansluiten bij de wensen van de sportende en sportminnende bezoekers.

Beeldimpressie “Jardines del Turia”

“Madrid Rio” – Madrid, Spanje

Introductie

Het gebied van het Madrid Rio project betreft een 10 kilometer lange zone die parallel loopt aan de rivier de Manzanares. Grote delen aan weerszijde van de rivier zijn vrij gekomen nadat de ringweg M-30 grotendeels ondergronds in aangelegd. Dit gebied is herontwikkeld tot een parkachtige omgeving die bijdraagt aan de leefbaarheid van de stad. Qua functionaliteit is nadruk is gelegd op sport, leisure, natuur en cultuur. Als gevolg is het gebied een aaneengesloten, openbare verblijfsruimte geworden. Bij de inrichting is er nadrukkelijk geïnvesteerd in architectonische kwaliteit, openbare ruimte en groenvoorziening (boomgaarden en tuinen). Zo spelen de keuzes met betrekking tot beplanting bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het toegankelijk en aantrekkelijk maken van het gebied voor bezoekers van binnen en buiten de stad.

Sport & vrije tijd

Net als Jardines del Turia in Valencia doet het Madrid Rio projectgebied aan als een stadspark. Eveneens is het multifunctioneel ingericht. Ruimte en faciliteiten voor vrijetijdsbesteding zijn veelvuldig aanwezig. De recreatieve voorzieningen die aanwezig zijn omvatten verschillende gemarkeerde loop en fietsroutes, een stadstrand, speelterreinen voor kinderen, een openbaar waterpark, ligweiden voor zonaanbidders. Er is tevens veel aandacht besteed aan sport. Naast loop en fietsroutes is er een BMX terrein van Olympische kwaliteit, tennis en tafeltennis velden, fitness plekken, , een skatepark, voetbalvelden (twee keer een small-size 7v7 veld en full-size 11v11 veld), basketbalvelden en een terrein voor kinderevenementen. Voor indoor sporten zijn er faciliteiten voor muurklimmen, en openbaar toegankelijke basketbal- en voetbalvelden. Het stadion ‘Vicente Calderón’ van Atletico Madrid is ook in het gebied gelegen. Op cultureel vlak zijn er verschillende monumentale bruggen en bouwwerken, en wordt een voormalig grootschalig slachthuis omgebouwd tot centrum voor moderne kunstvormen genaamd ‘Materdero Madrid’.

Inzet op sporttoerisme

Hoewel het Madrid Rio project aan alle kenmerken van een vrijetijdslandschap voldoet, wordt er niet in het bijzonder ingezet op sporttoerisme. Het gebied is voornamelijk bedoeld als verblijf plaats voor de inwoners van Madrid. Echter het gebied draagt wel bij aan de profilering van Madrid als toeristische bestemming. De ruimtelijke inrichting het gebied is van hoge kwaliteit, het is een prettige omgeving om te verblijven en door de combinatie met kunst en cultuur is het een plek om te bezoeken. Enkele faciliteiten bieden wel potentie voor sporttoerisme. Het voetbal stadion van Atletico Madrid heeft de capaciteit voor grote wedstrijden en finales. Het BMX parcours voldoet aan de Olympische kwaliteitseisen. Als er een tijdelijk stadion wordt neergezet kan het parcours gebruikt worden voor internationale wedstrijden.

Beeldimpressie “Madrid Rio”

“Plug N Play” – Kopenhagen, Denemarken

Introductie

Het gebied “Plug N Play” is gelegen in het midden van de nieuwe wijk Ørestad, ten zuiden van het centrum van Kopenhagen. In vergelijking tot de eerdere Spaanse cases is het een relatief klein gebied van ongeveer 25.000m². Bijzonder aan dit gebied is ook dat het in eerste instantie ook om tijdelijke voorzieningen gaat (periode 2009-2014), in eerste instantie bedoeld om de nieuwe wijk leven in te blazen. Als de wijk verder wordt ontwikkeld, wordt er gekeken naar de behoefte van de inwoners. Vervolgens kunnen sommige faciliteiten meer permanent worden, worden verplaatst of worden vervangen voor iets anders. Vandaar ook de naam Plug N Play. Hoewel sport de boventoon voert, is het ook de bedoeling van de ontwerpers dat het gebied functioneert als park en verblijfplaats om de interactie tussen bewoners te stimuleren. Om het gebied meer multifunctioneel te maken is er ook ruimte voor volkstuinen, om naast sporters en toeschouwers ook andere bezoekers te trekken. De ligging nabij een metrostation maakt het Plug N Play terrein ook bereikbaar voor de inwoners van Kopenhagen als geheel.

Sport & vrije tijd

Sportfaciliteiten zijn er voor inlineskating, beachvolleybal, parkour (trainingsbaan met hindernissen, ter voorbereiding op een zgn. ‘survival run’ of ‘free running’), een hardcourt veld voor voetbal, hockey tennis, een basketbalveld. Op het terrein zijn zeecontainers aanwezig om sportmateriaal op te slaan. Daarnaast is er een multifunctioneel veld dat gebruikt kan worden voor voetbal, maar ook voor concerten en een (wekelijks terugkerende) markt. Bovendien in het gebied ingericht zodat het ook dient als park en verblijfplaats voor sporters en andere bezoekers.

Inzet op sporttoerisme

Het Plug N Play heeft met name een lokale functie, en wordt niet gebruikt om sporters vanuit de rest van het land en daarbuiten te trekken. Toch bezoeken toeristen het projectgebied omdat het onderdeel is van verschillende ‘guided tours’ die de nieuwbouwwijk Ørestad aan doen. Vanwege het innovatieve karakter van het project trekt het ook ‘beleidstoeristen’ en beleidsmakers die geïnteresseerd zijn in de projectaanpak en –uitvoering.

Beeldimpressie “Plug N Play”

“Olympiapark” – München, Duitsland

Introductie

Het Olympiapark heeft haar naam te danken aan de Olympische Spelen van 1972 die in München op het terrein werden gehouden. Het Olympiapark met een oppervlakte van 850.000 m² is ontwikkeld aan de hand van een masterplan. Er is veel geïnvesteerd in de kwaliteit en vormgeving van de gebouwen en de openbare ruimte. Onder andere zijn er heuvels en een meer aangelegd.

Sinds 1972 heeft het gebied 190.5 miljoen betalende bezoekers getrokken. In 2012 bezochten 4.1 miljoen betalende bezoekers het gebied. Dit is exclusief de vele joggers en wandelaars die het gebied louter als park gebruiken. Bezoekers komen om zelf sport te beoefenen (zwemcomplex, ijshallen), om de toeristische attracties bezoeken of om deel te nemen aan een van de 100 kleine of grote evenementen die jaarlijks worden georganiseerd. De Olympiahall wordt ongeveer 200 keer per jaar gebruik voor concerten, beurzen, tentoonstelling en sportevenementen. Ruim meer dan de helft van de bezoekers komt voor culturele, commerciële of sportevenementen. Iets minder dan de helft van de bezoekers komt voor de toeristische en vrijetijdsfaciliteiten. Het is een levendig gebied, in tegenstelling tot veel andere voormalig Olympische bestemmingen. Het is grotendeels 24 uur per dag publiek toegankelijk

Sport & vrije tijd

Het Olympiapark wordt voornamelijk gebruikt voor vrijetijdsbesteding, toerisme en evenementen waarbij wordt ingezet op bewoners van de stadsregio en bezoekers.

- Het park bestaat voor een groot deel uit vrij toegankelijke, openbare ruimte. Het functioneert daarmee tegelijkertijd als een stadspark dat wordt gebruikt voor joggen, lopen en relaxen. Zowel topsporters als breedtesporters kunnen er voetballen, schaatsen en er zijn faciliteiten voor fitness en wellness. Voor outdoor-sporten is het gebied ingericht met routes voor hardlopen, Nordic Walking, inlineskating en met faciliteiten voor tennis, voetbal minigolf, en bootverhuur.
- Toeristische en leisure activiteiten omvatten de onmisbare ‘guided tours’ die men naar het Olympiastadion en Olympiatoren brengt, maar het is ook mogelijk om te abseilen en te bungee jumpen vanaf het dak van het Olympisch stadion. Op het terrein is bovendien een rockmuseum, een ‘Walk of Stars’ waar atleten hun handafdrukken hebben achtergelaten en een zeeaquarium ‘Sea Life’.
- Evenementen betreffen onder andere muziekfestivals (Münchner Sommernachtstraum, Sommerfestival im park) en grootschalige concerten met rond de 60.000 bezoekers van bekende artiesten zoals Bruce Springsteen, Robbie Williams, Coldplay. Ook sportevenementen trekken grote aantallen bezoekers. Bij sportevenementen loopt het uiteen van hardlooptwedstrijden zoals de grote B2RUN bedrijvenloop, autosport, voetbal, special Olympics, de wereldbeker skiën tot de X Games, het podium voor onconventionele adrenaline sporten.

Inzet op sporttoerisme

In het Olympiapark draait het duidelijk om sport en toerisme. Allereerst functioneert het als een stadspark dat wordt gebruikt door lopers, joggers en voor picknicks. Het gebied is ook een bestemming voor sporttoerisme. We kunnen daarbij onderscheid maken tussen drie vormen van sporttoerisme. Ten eerste, is er sport legacy toerisme. Dit gaat om mensen die het terrein bezoeken vanwege de Olympische Spelen die er in 1972 zijn gehouden. Motivaties voor bezoek kunnen zijn het bezichtigen van de gebouwen, de sportfaciliteiten, het herbeleven van ervaringen, kennis opdoen of ophalen van de Spelen van 1972. Ten tweede, is er sport event toerisme. Deze vorm van toerisme draait om bezoekers van sportevenementen. Het Olympiastadion is het toneel voor o.a. (grote) voetbal- en atletiek wedstrijden, in het ijsstadion worden ijshockeywedstrijden afgewerkt, de heuvels van het park worden gebruikt voor wereldbekerwedstrijden skiën, de Olympiahall voor evenementen als de X Games of bokswedstrijden, basketbal, etc. Zoals eerder aangegeven, er wordt een groot aantal evenementen georganiseerd die soms veel bezoekers trekken. Zowel vanuit de stad München, maar ook bezoekers vanuit het buitenland die speciaal voor dergelijke evenementen naar de stad toe komen. De faciliteiten worden overigens ook voor commerciële en culturele activiteiten gebruikt – die combinatie maakt een gezonde exploitatie mogelijk. Ten derde, is er sport toerisme. Hierbij gaat het om mensen die komen om daadwerkelijk zelf te participeren in sportwedstrijden, toernooien of evenementen zoals hardlooptwedstrijden en marathons – die veelvuldig georganiseerd worden.

Beeldimpressie “Olympiapark”

“Ta’ Qali Park” – Valetta, Malta

Introductie

Het Ta’ Qali Park wordt ontwikkeld op het terrein van het voormalig vliegveld Ta’ Qali. Dit gebied zit midden in een metamorfose, waarbij het langzaam maar zeker een aaneengesloten vrijetijdslandschap wordt. De investeringen worden voornamelijk gedaan door het ministerie van plattelandszaken, in samenwerking met de overheid van de Verenigde Staten en de Bank van Valetta. Het doel van de metamorfose is om te investeren in leefbaarheid voor Maltese families and in de landschappelijke kwaliteit van het buitengebied. Voorheen was het gebied verdeeld in drie min of meer afzonderlijke, van elkaar afgescheiden delen. Het eerste deel is een besloten zone met relatief grote, professionele faciliteiten zoals een voetbal stadion en een conferentiecentrum. Het tweede deel is een openbare zone voor recreatiedoeleinden. Het derde deel is een attractie- en avonturenpark dat zich voornamelijk richt op kinderen. Recentelijk is er geïnvesteerd om er één geïntegreerd gebied van te maken. Om dit te bereiken zijn parkeergelegenheden geclusterd om vervoersstromen beter te beheersen en is het middendeel een voetgangerszone geworden. Verder zijn afscheidingen verwijderd, is de ruimtelijke inrichting aangepakt o.a. door de delen visueel met elkaar te verbinden en door de beplating van ruim 20.000 bomen. Daardoor heeft het gebied een meer parkachtige uitstraling gekregen. Een deel van het gebied heeft sinds dien het predicaat nationaal park Ta’ Qali.

Sport & vrije tijd

Het Ta’ Qali park wordt gebruikt voor vrijetijdsbesteding, toerisme en (sport)evenementen waarbij wordt ingezet op bewoners van omliggende dorpen en steden en op internationale toerisme.

- Op sportief gebied biedt het nationaal voetbal stadion ruimte voor nationale en internationale voetbalwedstrijden en – toernooien. Op dit complex zijn alle faciliteiten aanwezig die sporters nodig hebben, zoals een speciaal restaurant, relax ruimtes, en wellness. Momenteel is er nog een parcours voor auto- en motorcross, het ASMK Track Ta’ Qali. Echter zijn er plannen om dit gebied vrij te geven voor de ontwikkeling van een permanent conferentiecentrum (het ‘Malta Fairs and Convention Centre’. Dit is nu nog gehuisvest in een tijdelijk onderkomen. Daarnaast zijn er faciliteiten voor indoor en outdoor fitness centrum, een binnenzwembad, gemarkeerde parcours voor hardlopen en fietsen,
- Leisure mogelijkheden zijn er voor airsoft, paintball, karten, er is een skate park, een attractie- en avonturenpark, een kinderboerderij, een vlindertuin en publiek toegankelijke speelplekken voor kinderen. Gepland is een installatie van zesverdiepingen hoog voor abseilen en klimmen.
- Voor recreatieve doeleinden zijn delen ingericht als park o.a. met fontein en om in te verblijven en te picknicken.
- Op cultuur gebied is er een amfitheater aanwezig waar regelmatig openluchtconcerten worden gegeven, ook door internationaal bekende artiesten. Op het terrein zijn kunstenaars gevestigd in de overvloedige vliegtuighangers, die hun kunstwerken en ambachten tentoonstellen en verkopen aan bezoekers en toeristen. Daarnaast is er een permanente marktplaats voor (regionale) producten en een gezondheidscentrum voor dieren.

Inzet op sporttoerisme

In Malta wordt er actief ingezet op sporttoerisme. De Maltese autoriteit voor toerisme en de Maltese sportraad hebben middelen vrijgemaakt om lokale sportverenigingen te ondersteunen bij het organiseren van conferenties, competities en evenementen. Het idee is om sporttoerisme aan te wakkeren in het naseizoen. Dit draagt bij aan de economische duurzaamheid van verenigingen, en heeft ook impact op de horeca en entertainment industrie van Malta. Recentelijk zijn er internationale evenementen georganiseerd rond powerboat racing, tennis-, rugby en judotoernooien, de Paralympics, marathons, de ‘Small Nation Games’. Op visitmalta.com is een sportkalender te vinden met actueel overzicht van aankomende evenementen. Hieruit blijkt dat Malta eveneens bewust zoek naar niches, naar meer kleinschalige evenementen. Het gaat om activiteiten die passen bij het karakter van de regio. Hiermee gaat men ook voor een deel de concurrentiestrijd uit de weg die bij grote evenementen en toernooien. Dit helpt niet alleen om succesvol activiteiten te organiseren, ook blijkt het dat evenementen waar amateurs en semiprofessionals op af komen, niet alleen de sporters zelf aantrekt maar ook hun families en kennissen die er een vakantie aan vast plakken. Daarnaast spelen de grotere hotelketens in op de vraag naar zeilen, windsurfen en scuba-diven. Ook worden arrangementen aangeboden met golf, fietsen en rotsklimmen. Het Ta’ Qali park is een bestemming voor trainingskampen, en onder andere bezocht door voetbalclubs als AC Milan, Juventus en Hammarby – die eveneens een oefenwedstrijd spelen tegen lokale topclubs.

Beeldimpressie “Ta’ Qali Park”

Sporttoerisme Sportas Amsterdam

European Tourism Futures Institute

Visiting address : Rengerslaan 8, 8917 DD, Leeuwarden
Postal address : P.O. Box 1298, 8900 CG, Leeuwarden
Phone number : +31 (0) 58 244 1992
Email : info@etfi.eu
Website : www.etfi.eu

The European Tourism Futures Institute is part of Centre of Expertise in Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) in cooperation with the NHTV Breda University of Applied Sciences & HZ University of Applied Sciences Vllissingen.